

సాహిత్య

ప్రస్థానం

మార్చి 2008

వెలరూ. 10

సాహితీ స్రవంతి

సికింద్రాబాద్ క్లాక్ టవర్

ఫోటో: గుడిపూడి విజయరావు

సాహిత్య బహిష్కరణ

ఎలక్ట్రానిక్ మీడియా దెబ్బకు పుస్తకాలూ, సాహిత్యమూ తెరమరుగై పోయాయని అందరూ అంచనాలు వేస్తున్న కాలంలోనే తెలుగు సాహిత్యం కొత్త పుంతలు తొక్కుతున్నది. అనుభవజ్ఞులు, ఔత్సాహికులు కూడా ఎంతో సామాజిక స్పృహతో పుస్తకాలు వెలువరిస్తున్నారు. ప్రతి పట్టణంలోనూ ఏదో ఒక పుస్తకావిష్కరణ జరుగుతూనే వుంది. అయినా కేరళ, తమిళనాడు, పశ్చిమ బెంగాల్ వంటి రాష్ట్రాలతో పోలిస్తే మన పుస్తక ప్రచురణ, పఠనమూ కూడా తక్కువగానే వున్నాయి. ప్రభుత్వ ప్రోత్సాహం ఇంకా నామమాత్రంగా వుంది. మానవ చైతన్యానికి పదును పెట్టే పుస్తకాలను, రచయితలను చిన్నచూపు చూడటం పరిపాటిగా మారింది. పరోక్షంగా గ్రంథాలయాల ద్వారా వారి పుస్తకాలు కొనుగోలు చేసి కొత్త సాహిత్యాన్ని ప్రోత్సహించేందుకు కూడా ప్రభుత్వం సిద్ధపడటం లేదు. అసలు ఎన్నో గ్రంథాలయాలే నిధులు, వసతులు లేక శిథిలావస్థకు చేరుతున్నాయి. గ్రంథాలయ సెన్సు పేరిట వసూలు చేసే మొత్తం కూడా విడుదల చేయకపోగా ప్రభుత్వం వాటిని కావాలనే మూతవేస్తున్నది. ఒకప్పుడు జాతీయోద్యమానికి, వీర తెలంగాణా సాయుధ పోరాటానికి, మరెన్నో సంస్కరణలకూ వూపిరులూడిన గ్రంథాలయాలు ఇప్పుడు దిక్కులేని దీనావస్థకు చేరుకున్నాయి. అయినా వాటికి కేటాయించిన నిధులతో జరిగే పుస్తకాల కొనుగోలు కూడా పారదర్శకత లేని వ్యవహారంగా తయారైంది. ఇవన్నీ చాలనట్లు గత ఏడాది చివరలో విడుదలైన జీవో57 గ్రంథాలయ పుస్తకాల కొనుగోలులో తెలుగు సాహిత్య గ్రంథాలకు కాస్తయినా చోటు లేకుండా చేసింది. పోటీ పరీక్షల పుస్తకాలు, గృహ విజ్ఞానం వంటి వాటికే పరిమితం చేసింది. పుస్తకాల ప్రచురణ ఎంత ముఖ్యమో ఆ భావాలు ప్రజలకు చేర్చడం కూడా అంతే ముఖ్యం. పుస్తకాన్ని పదికాలాలు పదిమంది చూడటానికి అవకాశముండే గ్రంథాలయాల నుంచి సాహిత్యాన్ని బహిష్కరించడం సహించరాని విషయం. అందుకే జీవో57 రద్దుచేసి తెలుగు సాహిత్య గ్రంథాల కొనుగోలుకు వీలు కల్పించేలా కొత్త విధానం రూపొందించాలి. గ్రంథాలయాలను సక్రమంగా నిర్వహించి వాటిని చైతన్య కేంద్రాలుగా పెంపొందించాలి. కవులు, రచయితలేగాక వుస్తకాభిమానులందరూ ఈ నినాదాన్ని వేనోళ్ల వినిపించాలి.

ముఖచిత్రం : కె. లక్ష్మణ్ గౌడ్ (పూర్తి వ్యాసం లోపలి పేజీల్లో)
కథల బొమ్మలు : జె.వి., చంద్ర

ఈ సంచికలో...

మనిషిలోని శవం (కథ)	2
అందని చందమామ (దీర్ఘ కవిత)	5
భావాల తర్జుమాలో బహుముఖ సమస్యలు	6
లక్ష్యం (కథ)	9
కవిత	13
అగ్గిపుల్ల (కథ)	14
కవిత	16
అయ్యో! అమ్మా! (కథ)	17
కవితలు	20
గోస (కథ)	21
వైజ్ఞానిక రచయితలకు కరదీపిక	
“భారతీయ వైజ్ఞానిక వికాసం”	24
నేనూ, నా రేడియో నాటికలు	26
బహుముఖ కళాకౌశలం లక్ష్మణ్ గౌడ్ స్వంతం	30
నిగ్రహ ఆవేశం ‘మొలక’	32
కవితలు	34
చలింపజేసే శరత్ జీవితం	35
తెలుగు ప్రాచీన విశిష్టతపై	
వెలుగు సారించిన సదస్సు	37
కవితలు	39
భద్రాద్రి సేవలో సాహిత్య జోత్ను	40
పుస్తకాలు దెబ్బతీసే జి.ఓ.57	43
డైరీ	45
స్వీకారం	48

సంపాదకవర్గం
తెలకపల్లి రవి (సంపాదకుడు)
కె.ఆనందాచారి
ఎ.సత్యభాస్కర్
వొరప్రసాద్
ఎం.నరహరి
కె. లక్ష్మయ్య, మేనేజర్

విరువాహ
సాహిత్య ప్రస్థానం
1-1-187/1/2,
వివేకనగర్, చిక్కడపల్లి,
హైదరాబాద్-500 020
ఫోన్లు : 27660013, 27635136

మనిషిలోని శవం

నేనింత వరకూ శవాన్ని భౌతికంగా చూడలేదు. మృతదేహమంటే నాకు ఒళ్లు జలదరిస్తుంది. పత్రికల్లో చావు వార్తలు వచ్చినా, మొదటి పేజీల్లో శవాల ఫోటోలు కనపడ్డానేను వాటిని ప్రక్కన పడేస్తాను. జీవితం ఎప్పుడూ పచ్చగా సాగాలని, అంతా కళ కళ లాడుతూ ఉండాలని నేనెప్పుడూ అనుకుంటాను. నా అందమైన ప్రపంచపు నిఘంటువులో చావు, శవం అన్న పదాలు లేనేలేవు.

కృష్ణుడు

చిన్నప్పుడు స్కూలు నుంచి ఇంటికి తిరిగి వస్తుంటే రోడ్డుపై బొణుగులు కనపడ్డాయి. కడుపులో ఎలుకలు పరుగెత్తుతుంటే వాటిని ఏరుకుని తిన్నాను. ఇంటికి వచ్చి అమ్మకు చెపితే బాగా కోపం తెచ్చుకొంది. 'అవి శవంపై చల్లినవిరా, అంత దరిద్రం పుట్టుకొచ్చినాదిరా' అని అమ్మ తిట్టింది. అప్పుడే నా శరీరం అసహ్యంతో కంపించింది. ఆ రాత్రి వికృతమైన రూపం ఒకటి కలలోకి వచ్చి 'నా మీద చల్లినవి తింటావురా అని క్రూరంగా వికటాట్టసహాసం చేసింది. చెమటగా మారిన భయంతో అమ్మను గట్టిగా కావలించుకున్నాను. భయంకరమైన ఆ నవ్వు నాకింగా గుర్తుంది.

మనుషులు చచ్చిపోయారంటే నాకు భయం వేస్తుంది. చిన్నప్పుడే చనిపోయిన నాన్న, నేను పెద్దయినాక మరణించిన మా అమ్మ నా ద్వేషాన్ని పెంచారు. ఒక రోజు రోడ్డు మీద నడుస్తుంటే ఎర్రటి మడుగు కనపడింది. దారిన వెళ్లేవారంతా ఒక క్షణం ఆగి అక్కడ ఆగి చూస్తూ పోతున్నారు. ఎవరో ఆ నెత్తుటిపై మట్టి చల్లుతున్నారు. రోడ్డు ప్రక్కనే సైకిల్ పడి ఉంది. ఒక చెప్పు మాత్రం బోర్లా పడి ఉంది. ప్రమాదకారణ భూతమైన లారీ నిర్దిష్టంగా నిద్రిస్తోంది. శవం మాత్రం అక్కడలేదు. నాకు ఒళ్లంతా చెమటలు పట్టినయ్యే. నోరు చేదుగా మారింది. ఒకటి రెండు రోజుల్లో కాని ఈ దృశ్యాన్ని మరిచిపోలేకపోయాను. ఎందుకో గాని రోడ్డుపై చల్లిన పూలను చూసినా, దూరం నుంచి శవయాత్ర తాలూకు డప్పుల చప్పుడు వినిపించినా నా చూపుల్ని, ఆలోచనల్ని తప్పించుకునే ప్రయత్నం చేసి మరో దారి నుంచి వెళ్లే ప్రయత్నం చేస్తాను.

ఇవాళ ఆఫీసుకు రాగానే ప్రక్క సీట్లో కూర్చున్న మూర్తి అన్నాడు... 'మన ప్లాంటులో అయిదుగురు వర్కర్లు చనిపోయారు తెలుసా' అని చల్లగా ప్రశ్నించాడు. కుర్చీలో కూర్చుంటుండగానే ఈ వార్త విన్న నాకు గుండె ఒక్క క్షణం ఆగి పోయినట్లనిపించింది ఒళ్లంతా జలదరించింది.

'ఎలా జరిగింది..' అని నేను ప్రశ్నించాలనుకున్నాను. కాని నా గొంతు పెగిలే లోపున మూర్తి చెబుతూనే ఉన్నాడు.

'ఏ తెల్లవారుజామునో జరిగింటుందది. ఉన్నట్టుండి ఆ బాయిలర్ పేలి పోయింది. ప్లాంటుపై కప్పు ఎగిరిపోయింది. వర్షంలో ఒకడు గోడకు బలంగా కొట్టుకుని చచ్చిపోయాడు. మరొకడు మాడి మనయ్యాడు. మిగతా ముగ్గురు నజ్జునజ్జయ్యారు..'

నేను అడగకముందే మూర్తి దృశ్యాన్ని వర్ణించడం నేను భరించలేకపోయాను. ఇంత వివరంగా ఎవరుచెప్పమన్నారు?.. ఆ దృశ్యం నా కళ్ల ముందే జరిగినట్లనిపించింది. నా చుట్టూ ఒక మృత్యు వాతావరణం క్రమిస్తున్నట్లయింది. అసలా బాయిలర్ ను చూస్తేనే ఒక పెద్ద భూతంలా ఉంటుంది. ఆ పొగల మధ్య, రసాయనాలు కుతకుత ఉడుకుతుంటే వచ్చే వేడి మధ్య వర్షం ఎలా పనిచేస్తారోనని నేను ఎప్పుడూ భయపడుతూ ఉండేవాడిని. ఈ మధ్యే ఇంటర్నల్ ఆడిట్ లో దాన్ని తాను తనిఖీ చేశారు. దాని సర్వీసు అయిపోయింది. డిప్రెసియేషన్ దశ దాటి ఎన్నాళ్లయిందో? ఆ బాయిలర్ ను మార్చమని, కొత్తది వచ్చే సరికి వర్షం వేరే బాయిలర్ల వద్ద పనికి నియమించమని తాను నోట్ కూడా పంపాడు. ఎందుకు అలా జరగలేదు?

ఆలోచనలపై బూట్ల శబ్దం. తలెత్తి చూశాను. డిపార్ట్ మెంట్ హెడ్. తారాపూర్ వాలా. తల, కాళ్లకు పెద్దగా ప్రాధాన్యం లేనట్లుగా ఆయన మధ్య భాగం విస్తరించి ఉంటుంది. మాట్లాడుతున్నప్పుడు మాత్రం తలతో పాటు లావుపాటి పొట్టి చేయి కదులుతూ ఉంటుంది. తారాపూర్ వాలా కంపెనీ డైరెక్టర్ లో ఒకడు కూడా, ముఖానికీ, భావాలకూ సంబంధం లేనట్లుగా నిర్దిష్టంగా కనిపించే తారాపూర్ వాలా నుదిటిపై ఇవాళ చెమటలు కమ్మాయి. నిజంగా అవి అలసటకు సంబంధించినవి మాత్రం కావు.

తారాపూర్ వాలా కాబినెట్ లోకి వెళుతూ నన్ను చూసి 'మిస్టర్ కిషోర్, ప్లీజ్ కమ్' అన్నాడు. నేను చేసి వెళ్లే సరికి ఆయన ఫోన్ లో ఎవరితోనే మాట్లాడుతూనే ఉన్నాడు. నేను కూర్చోవాలో, వద్దో తెలియక యాంత్రికంగా దిక్కులు చూడసాగాను. తారాపూర్ వాలా ఎప్పుడు ఫోన్ పెట్టేసాడో ఏమో.. 'కూర్చో' అన్నాడు. నేను ఉలిక్కిపడి సర్దుకుని కూర్చుంటుండగానే 'బాయిలర్ చెక్ చేసి ఎన్నాళ్లయింది?' అనడిగాడు.

'నెల దాటింది సార్.. అది స్ట్రాప్ క్రింద కూడా పనికి రాదని, కొత్తది వచ్చే సరికి వర్షం వేరే చోటికి పంపించమని నోట్ కూడా పంపించాను..' అని మాట్లాడుతుండగానే తారాపూర్ వాలా చేయి ఊపి ఆపేశాడు.

'ఆపన్నీ నాకు తెలుసు. డోంటాక్ ఎనీ థింగ్ ఆబౌట్ దట్ రిపోర్ట్! నాకు రిపోర్ట్ కాపీ కావాలి. ఇప్పుడే.. దాని గురించి ఎక్కడా మాట్లాడకు. లంచ్ కు వెళ్లేలోపు సైట్ కు వెళ్లు. ప్లాంట్ డామేజి ఆసెస్ మెంట్ నాలుగంటలకల్లా నాకు కావాలి' అని వెళ్లమన్నట్లు చూశాడు.

నా ఆరికాళ్లలో చెమటలు పట్టాయి. సీటులోంచి కదలలేక పోతున్నాను. మూర్తి చెప్పిన దృశ్యం కళ్లముందే కదులుతోంది. ఇప్పుడు అక్కడికి వెళ్లి ఆ దృశ్యం తాను చూడగలదా?

'పరిస్థితి అక్కడ ఘోరంగా ఉందట సార్' అని గొంతు పెగుల్చుకుని తారాపూర్ వాలాతో అన్నాను. తారాపూర్ వాలా కళ్లలో ఎర్రటి మేఘాలు కనిపించాయి. అర్థం చేసుకున్నట్లు తల పంకించాడు.

'నో ప్రాబ్లమ్, నేనిప్పుడే సైటుకు వెళ్లి వస్తున్నాను. అక్కడ బాడీలను రిమూవ్ చేయించాం. సథింగ్ హోరిబల్ ఈజ్ దేర్' అన్నాడు. నేను కాబినెట్ నుంచి బయటకు వచ్చాను.

లంచ్ కు వెళ్లేముందు తడబడుతున్న కాళ్లతో ప్లాంట్ కు వెళ్లాను. వర్షం అంతటా పనిమానేసినట్లున్నారు. ఎప్పుడూ జనం హడావిడిగా కళకళలాడుతూ తిరిగే ఫ్యాక్టరీలో దారి పొడుగునా శ్మశాన ప్రశాంతత నెలకొన్నట్లున్నది. ప్లాంట్ లోకి అడుగుపెట్టాను. బాయిలర్ సగం పడిపోయిన కోటలాగుంది. పై కప్పు దెబ్బతిన్న చిహ్నంగా ఆకాశం కనపడుతోంది. గోడలు కూడా బాగా దెబ్బతిన్నాయి. బాయిలర్ ముక్కలన్నీ చెల్లా చెదురుగా ఉన్నాయి. శవాల కాళిన వాసన ఎలా ఉంటుందో నాకప్పుడు తెలిసింది. నన్ను చూసి ప్లాంట్ సూపర్ వైజర్ దగ్గరికి వచ్చాడు. ఇద్దరం కలిసి ఆ బీభత్సం మధ్య దాటుకుంటూ పోతుంటే బాయిలర్ నుంచి వేడి ఇంకా శరీరానికి తగులుతూ ఉంది. మొత్తం ప్లాంట్ అంతా చూసి డామేజి గురించి నోట్స్ రాసుకుని బయటపడ్డాను.

గేటు దాటి లంచ్ సూపర్ మీద ఇంటికి వెళుతుంటే గేటు ప్రక్కన గుంపులుగా కార్మికులు కనపడ్డారు. వాళ్లలో వాళ్లు ఏదో చర్చించుకుంటున్నారు. వాళ్ల ముఖాల్లో ఏదో ఆందోళన. రోజూ నేను వెళ్లేటప్పుడు సలాం పెట్టేవారెవరూ ఇవాళ నన్ను పట్టించుకోలేదు.

...
ఇంట్లో అడుగు పెట్టగానే మౌనంగా స్నానానికి వెళుతున్న నన్ను చూ ఆవిడ విచిత్రంగా చూసింది.

మధ్యాహ్నం పూట లంచ్ కు వచ్చి స్నానం చేయడం ఆమెకు వింతగానే కనిపిస్తుంది మరి. సాధారణంగా ఆమె నన్ను ఎక్కువ వివరాలడగదు. నాకూడా అదే ఇష్టం. అడిగితే నేనేమీ చెప్పనని, మనసు బాగులేకపోతే నేనే చెప్పుకుంటానని ఆమెకు తెలుసు. కాని ఫ్యాక్టరీలో జరిగిన ప్రమాదం గురించి చెప్పి ఆమె మనసు వికలం చేయడం నాకిష్టం లేదు. నేనెంతగానో ప్రేమించే ఆమె ముఖం వివర్ణం కావడం కూడా నేను భరించలేను. నేను, నా భార్య, ఇద్దరు పిల్లలు ఒక్క పిట్టగూడులా అందమైన సంసారాన్ని నిర్మించుకున్నాం. సంసారానికి కావల్సిన సదుపాయాలన్నీ సమకూర్చుకున్నాం. మా చిన్న ప్రపంచం ఏ రకంగా భగ్నమవుతుందోనని నేనెప్పుడూ భయపడుతుంటాను. లంచ్ కోసం వచ్చానే కాని సరిగా భోజనం చేయలేకపోయాను. ఏదో తెలుకుతూ తినేసి... 'ఆఫీసులో ఇవాళ పని ఎక్కువగా ఉంది. త్వరగా వెళ్లాలి' అని బయటపడ్డాను.

...
నేను మళ్లీ ఆఫీసుకు వెళ్లేసరికి పరిస్థితి బీభత్సంగా ఉంది. బయట కార్మికులు నినాదాలు చేస్తున్నారు. చనిపోయిన వాళ్లకు నష్టపరిహారం చెల్లించాలని వారు డిమాండ్ చేస్తున్నట్లు వారి నినాదాలను బట్టి అర్థమవుతున్నది. దూరంగా ఒక పోలీసు వ్యాన్ ఆగి ఉంది. పోలీసులు వ్యాన్ దిగకుండానే నిశ్శబ్దంగా జరుగుతున్నది గమనిస్తున్నారు. వాళ్లు అప్రమత్తంగా ఉన్నట్లు వారి చూపులను బట్టి తెలుస్తోంది. నేను

ముందుకు వెళుతున్న కొద్దీ వారి నినాదాలు నన్ను వెన్నంటుతున్నాయి. పాపం వాళ్లు నష్టపరిహారమే అడుగుతున్నారు. బాయిలరే పనికి రానిదని తెలిస్తే ఏం చేస్తారో? ఆలోచించుకుంటూ మా డిపార్ట్మెంట్లోకి అడుగుపెట్టాను.

నేను వెళ్లగానే తారాపూర్ వాలా నన్ను పిలిచారు. 'డామేజ్ కాస్ట్ అసెస్ రిపోర్టు తర్వాత చేద్దువు కాని. ముందు పోయిన నెల తయారు చేసిన ఇంటర్నల్ ఆడిట్ రిపోర్టు మళ్లీ తయారు చేయి. బాయిలర్ ఇంకో ఏడాది సర్వీసు చేస్తుందని రిపోర్టులో ఉండాలి. తర్వాత ఆ లెక్కన డామేజి కాస్ట్ అసెస్ చేయి. త్వరగా రెండు రిపోర్టులూ సిద్ధం చేయి అన్నాడు.

నేను సూక్ష్మగ్రాహినని మా బాస్ కు తెలుసు. అందుకే ట్రీఫ్ గా చెప్పి ఊరుకున్నాడు. తాను చెప్పింది. ఎఫిషియంట్ గా చేయగలనని ఆయన నమ్మకం. బాస్ చెప్పింది చేయడం ఘోరమని నాకు తెలుసు. నేను చేస్తున్నది పాపమని నాకూ తెలుసు. కాని పై వాడు చెప్పింది క్రింది ఉద్యోగం నెరవేర్చడం వృత్తి ధర్మమని నమ్మేవాళ్లలో నేనొకడిని. ప్రపంచమంతా అలాగే నడుస్తున్నది. విధేయత లేకపోతే ప్రపంచమే లేదు. ప్రతివాడూ ప్రశ్నించడం ప్రారంభిస్తే అంతా గందరగోళం ఏర్పడుతుంది కదా? ఎవడికీ సుఖం లేదు. నాకు నష్టం కలిగించే సందేహాలను, నాకు ఉపయోగపడే ప్రశ్నలను తలెత్తనీయకుండా అణచివేయడమే మంచిది.

నేను రిపోర్టు తయారు చేస్తుంటే మూర్తి 'నన్ను చూసి రిపోర్టు మారుస్తున్నావా..' అని నవ్వుతూ అడిగాడు. వాడూ నా లాంటి ప్రాణి. కాని కొంచెం ధైర్యం గొడ్డు. అవునని తల ఊపాను.

'కార్మికుల ద్యూటీ చార్టులు మార్చారట తెలిసిందా' అని అన్నాడు. నాకు అర్థం కాలేదు. ప్రశ్నార్థకంగా చూశాను. 'అదేనోయ్, ఆక్సిడెంట్ తెల్లవారు ఝామున ఆరింటికి జరిగింది కదా.. చనిపోయిన వర్కర్ల ద్యూటీ అయిదింటికే అయిపోయినట్లు రిజిస్టర్లు మార్చారు. ద్యూటీ టైంలో ఛస్తే బోలెడంత డబ్బిచ్చుకోవాలి కదా...? అన్నాడు.

మూర్తి మాటలకు నేను వణికిపోయాను. వాడు అంత పెద్దగా మాట్లాడడం ఎవరైనా వింటే...? వర్కర్లతో ఓవర్ టైమ్ లు చేయించుకోవడం, వారి ద్యూటీ ఇష్టం వచ్చినట్లు మార్చడం మామూలే. పనికోసం మా ఫ్యాక్టరీ వెనుక గేటు ముందు రాత్రింబగళ్ళు కూలీ జనం తచ్చాడుతుంటారు కనుక ద్యూటీలు మార్చడాన్ని ప్రశ్నించే వారుండరు. అయినా మూర్తికి ఇలాంటి భీకర సత్యాలను నాకే చెప్పి నా మనసు పాడు చేయడం హాబీ. వాడు మ్రింగలేక నా వద్దే కక్కేస్తాడు. నేను ఎవరి దగ్గరా మ్రింగలేక, కక్కలేక చచ్చిపోతుంటాను. వికలమైన మనసుతోనే గంటలో రెండు రిపోర్టులూ తయారు చేశాను. తారాపూర్ వాలా మొత్తం చదివాడు. 'గుడ్' అని ప్రశంసాపూర్వకంగా చూశాడు.

నేను కాబిన్లోంచి వచ్చి టీ తెప్పించుకుని తాగుతూ రెస్టు తీసుకుంటున్నాను. అటెండర్ పరిగిత్తుకు వచ్చాడు. 'బయట లాఠీ ఛార్జి జరుగుతుందంట సార్' అని. నాకు ముచ్చెమటలు పోశాయి.

ఈ గొడవ ఎంతవరకు పోతుందో.. లాఠీఛార్జి కాల్పులకు దారితీస్తే? ఫ్యాక్టరీ లాకౌట్ అయితే? నా ఉద్యోగానికేమైనా అయితే? సీట్లనే నేను విచలితమనస్సుడనై కూర్చున్నాను. తారాపూర్ వాలా నేను తయారు చేసిన రిపోర్టులు తీసుకుని డైరెక్టర్ల మీటింగ్ కు వెళ్లిపోయాడు. బయట వార్తలేం తెలియడం లేదు. మూర్తి కూడా తన పనితాను చేసుకుంటున్నాడు.

'మూర్తి ఇప్పుడేమవుతుంది?' అని అడిగాను. 'ఏం కాదు... నీవు నిశ్చింతగా ఉండు..' అని మూర్తి జవాబిచ్చాడు. అయినా నాకు భయం పోలేదు.

'నాకు భయంగా ఉంది మూర్తి.. బయట పరిస్థితి ఎలా ఉందో తెలుసుకోకూడదూ..' అని ప్రాధేయపడ్డాను.

'సరే కాస్త ఆగు..' అని మూర్తి చెప్పి కొద్దిసేపయ్యాక బయటకు వెళ్లాడు. వెళ్లినవాడు అరగంట వరకూ తిరిగి రాలేదు. నేను అంతవరకూ టెన్షన్ తగ్గడానికి సాయినామ స్మరణ చేస్తూ గడిపాను. మూర్తి తిరిగి రాగానే కుర్చీలో కూర్చుంటూ... 'అమ్మయ్య... గాలి వాన చల్లారింది..' అన్నాడు.

'ఏమైంది..' అని నేను అడుర్చాగా ప్రశ్నించాను. ఏం కాలేదు. అంతా వేనేజిమెంట్ ను పొగుడుతున్నారు. ద్యూటీలో లేకపోయినా వర్కర్లకు ముందు తామిస్తామన్న దానికంటే రెట్టింపు ఇచ్చేందుకు, వాళ్ల భార్యల్ని, కొడుకుల్ని పనిలో పెట్టుకునేందుకు ఒప్పుకుంది కదా మరి..' అన్నాడు.. 'నిజమా..' అని నేను సంభ్రమంతో అడిగాను.

'మాడు కాస్సేపటికి ద్యూటీ సైరన్ మోగుతుంది..' అన్నాడు నవ్వుతూ మూర్తి.

అతనలా అంటుండగానే... సైరన్ మోగింది. మా తెల్ల చొక్కా సిబ్బంది పని కూడా ముగిసింది. నేనూ మూర్తి బయటకు నడిచాం. నేను సూటర్ స్టాండ్ తీస్తూ అడిగాను..

'ఇంతకి మేనేజిమెంట్ ఎలా దిగి వచ్చింది?' అని.. మూర్తి మళ్లీ అదే నవ్వు నవ్వాడు. 'నీకు తెలిదా.. రిపోర్టులు తయారు చేసింది నీవే కదా మరి..' అన్నాడు.

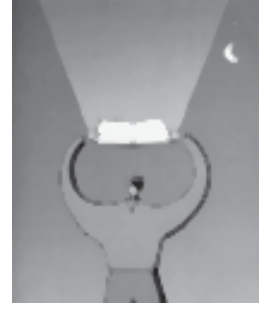
నిజమే.. మూర్తి దగ్గర అమాయకత్వం నటించి లాభం లేదు. నేను తయారు చేసిన రిపోర్టులోని కాస్ట్ లో వన్ పర్సెంట్ కూడా వర్కర్లకి నష్టపరిహారంగా దక్కదు. ఇన్సూరెన్స్ వాళ్లూ, అధికారుల ఇళ్లకు పాకెట్లు ఎప్పుడో వెళ్లి ఉంటాయి!

ఇంటికి తిరిగి వచ్చాను. పిల్లలు డాడీ అంటూ దగ్గరికి వచ్చారు. వాళ్ల ముద్దు ముద్దు మాటలకు గుండె పులకరించి హత్తుకుని ముద్దల వర్షం కురిపించాను. ఫ్రెష్ అయి వచ్చే సరికి మా ఆవిడ జీడిపప్పు ఉప్పా తెచ్చి పెట్టింది. అది తింటుంటే ఉన్నట్టుండి చిన్నప్పుడు శవంపై చల్లిన బొణుగుల రుచి నాలికకు తగిలినట్లు అనిపించింది! వికలమైన మనస్సుతో 'షేట్ ప్రక్కన పెట్టాను. 'మళ్లీ ఏమైంది' అని మా ఆవిడ అడగాలనుకుంది.. కాని అడగలేకపోయింది.

★

అందని చందమామ

(11)

డా॥ కాసుల లింగారెడ్డి

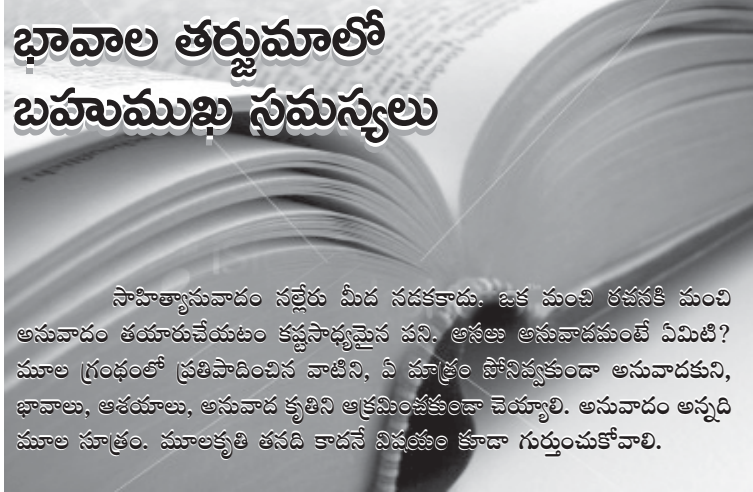
(గత సంచిక తరువాయి)

ప్రజల నేత్రధనస్సువై
కోమల కూజితాలు వినిపించిన గానకోకిలా!
నీ స్వరపేటికల విషం చిమ్మిందెవ్వరమ్మా?
సమాజపు స్పృహ్యేంద్రియానివై
అలరారిన నా కోరీ!
నీ ముక్కు చెవులు కోసి మూలన
పడేసిందెవ్వరమ్మా?
ప్రభుత్వాసుపత్రుల్ని మరణశయ్య మీదికి చేర్చి
ప్రజారోగ్యపు ఓణోను పొరను చించిందెవ్వరు?
ఎవ్వరు... ఎవ్వరు...
ఎవ్వరన్న వెర్రికెక
సరైన కోస్తున్న ఈదురు గాలెతే
మౌలిక సదుపాయాల మాటెత్తక
వ్యయాల భరింపు నుండి విడివడి
నియామకాల్ని తాత్కాలిక నీటి బుడగలు చేసిన వాళ్ళు-
రాబడుల కోసం
వినియోగదారుల్ని ఛార్జీల శిలువెక్కించిన
శిఖండులు-
పలాయనవాద ప్రభువులు-
విధుల్ని వీధిపాలు చేసి
సేవల సరుకుల్ని
కార్పొరేటు విఫణి కార్పెట్లమీద అమ్ముకుంటున్న
వైద్యోనారాయణో శని-
ద్రవ్యనిధి చెప్పులో కాళ్ళుపెట్టి
వాణిజ్య సంస్థ మెదడుతో ఆలోచించి
హూ, యునిసెఫ్
భజన బృందాలు వెంటరాగా
ప్రపంచ బ్యాంకు ఫ్లెవోవర్లమీద సాగుతున్న
సర్కారు-
సంక్షేమానికి పాడె కట్టి
సహగమనానికి ఒడిగడ్డున్న జాతిరాజ్యం-
ఫిక్సింగ్ చేయబడ్డ మ్యాచులో
ఓటమెప్పుడూ ప్రేక్షకులదే-
Health for all by 2000 Ad
ఒక అందని చందమామ.

సేవల రంగంలో
గాల్స్ కత్తి క్రింద జాతి మెడ-
నిండిన పెట్టుబడి పళ్ళాలకు హారతులు పట్టి
చిక్కిన దేహాల్ని అమ్ముకుంటున్న
నిస్సిగ్గు ప్రోక్యూరర్ ప్రభుత్వం-
కాలం సొంత ఆస్తి రద్దుకోసం కదులుతున్నప్పుడు
మేధోసంపత్తి హక్కు
ఒక మహా విపత్తు-
అసమ బలాల మధ్య పోటీ
జాతి నిస్సహాయత మీద సాడిస్టు పాలసీ-
లేని త్రిశంకు స్వర్గ మునగచెట్టుకు నిచ్చిన మెట్లు
విజన్ ట్వంటీ ట్వంటీ-
వైద్యం ఐదు సక్షత్రాల మేడల్లో
అమృతపు సరుకయ్యాక
కొనుగోలు శక్తి కత్తి అంచుల మీద ప్రజారోగ్యం-
అడకతైర మధ్య ఫాలోపియన్ ముక్కు
అధిక జనాభా నియంత్రణ-
మోకాలుకు బోడిగుండుకు లంకె పెట్టినట్టు
లిప్పేసు లూపుకు పీయల్ 480కి
బంధమెందుకని
ప్రాణోద్భూత ప్రవాహాల నదిమీద
సాముహిక నిర్బంధ పైశాచిక కోతలెందుకని
ఈ కుటుంబ సంక్షోభ శాఖలెందుకని
ఆ మెదడు సాళ్ళల్ల
మొలకెత్తిన ఆలోచనల ఆసరాగా
మీ రహస్య గది తలుపులు తెరుస్తున్నాం-
మీ నగ్న వికృతాల్ని విప్పి చూపుతున్నాం-
పెరుగుతున్న పారిశ్రామిక రిజర్వ్యుసైన్యం
మీలో రక్తపోటు పెంచుతున్నందుకు
ఈ నిరుపేద దరిద్రులు
మీ సరుకుల వినియోగదారులు కాలేనందుకు
శవపేటికలోని మాలూస్ని మీరు
ఫీనిక్స్ పక్షిని చేసి మళ్ళీ మళ్ళీ లేపుకొస్తారు-
మా మూతులకు బూట్లుకట్టి
జాతిరాజ్యాల ఎనుగుకు గంట్లు వెట్టి
మా కంచెల వనరుల్ని గంట్లువెట్టి
మా కంచెల వనరుల్ని మేస్తున్న
దొంగెద్దుల హిడ్డెన్ ఎజెండా
పాపులేషన్ పాలసీ సూపర్ హిట్-
Health for all by 2000 Ad
ఒక అందని చందమామ.:

(12)

సంస్థాగత సర్దుబాటు ఒప్పుదందమీద
సంతకం పెట్టాక
మూతికి ముకుతాడు
ముడ్డిమీద ములుగర్ర-

భావాల తర్జుమాలో బహుముఖ సమస్యలు

సాహిత్యానువాదం నల్లైరు మీద నడకకాదు. ఒక మంచి రచనకి మంచి అనువాదం తయారుచేయటం కష్టసాధ్యమైన పని. ఆశీతా అనువాదమంటే ఏమిటి? మూల గ్రంథంలో ప్రతిపాదించిన వాటిని, ఏ మాత్రం పోనివ్వకుండా అనువాదకుని, భావాలు, ఆశయాలు, అనువాద కృతిని అక్రమింపకుండా చెయ్యాలి. అనువాదం అన్నది మూల సూత్రం. మూలకృతి తనది కాదనే విషయం కూడా గుర్తుంచుకోవాలి.

ఎల్.ఆర్. స్వామి

ఈ మధ్య అనువాద సాహిత్యం పట్ల శ్రద్ధ పెరిగింది. అనువాదాలు చెయ్యాలని, అనువాద రచనలు చదవాలని అనువాదం చెయ్యటంలోని ఇబ్బందులు తెలుసుకోవాలని వాటి గురించి చర్చించుకోవాలని ఉత్సాహపడుతున్నారు. అనువాద రచనలకు ప్రత్యేకంగా అవార్డులు అనువాద కేంద్రాలు, అనువాద ప్రక్రియ గురించిన వర్క్ షాపులు వచ్చాయి కాని నిజం చెప్పాలంటే, అనువాద ప్రక్రియ ఈనాడు మొదలైనది కాదు. ప్రాంతీయ భాషా సాహిత్యాల చరిత్రలని పరిశీలిస్తే, ప్రాంతీయ భాషా సాహిత్యం ప్రారంభం అనువాదంతోనే అర్థమవుతుంది. రామాయణ మహాభారతాలకు అనువాదాలే ఏ భారతీయ భాషలోనైనా వెలువడిన మొదటి గ్రంథాలు. తమిళ భాషకి తప్ప, ఇతర ప్రాంతీయ భాషలన్నిటికీ ఇది వర్తిస్తుంది. వాల్మీకి రామాయణానికి మక్కి మక్కి అనువాదాలే కాక కొన్ని అనుసృజనలు కూడా చోటు చేసుకున్నాయి. ప్రాంతీయ సంప్రదాయాలకు ఆచారాలకు అనుగుణంగా మాండలిక సమ్మతితో వచ్చిన రామాయణ మహా భారత గ్రంథాలు ఎన్నెన్నో! ఉదాహరణకి, కేరళలో వున్న 'మాహిశాస్' అనే ముస్లిం సమాజంలో వందల సంవత్సరాల క్రితం నుంచి ప్రచారంలో వున్న 'మాహిశ' రామాయణం'

అనే ఒక జానపద రామాయణం ఈ మధ్య నాకు తారసపడింది. అరబిక్, మలయాళం కలసిన ఒక సంకర భాషలో రాసిన ఆ కావ్యం రామాయణానికి అను సృజన. ఉదాహరణకి మాహిశ రామాయణంలోని ఈ భాగాలు చూడండి.
“కొండెక్కి కోనదిగి వచ్చిందో కూన సోకులాడి కూన లావణ్యం చెల్లమ్మ సిరి కలిగిన సుల్తానుకి కల్లులోని కూన అక్కడక్కడ నెరిసిన జుత్తుకు మసిపూసి నల్లగా చేసి పక్కింటి 'పాతుమ్మ'ని ఇంటికి తెచ్చి...”
 - మలయాళ జానపదగేయాలు
 అనువాదం : ఎల్. ఆర్. స్వామి
 (రావణ రాజ్యంలో ఫాత్తుమ్మ!)
 (ముస్లిం పేరు)
 అశోకవనంలో రావణుడు సీతతో చెప్పి చూడండి!
 “అల్లా వున్నాడు, వచ్చేయి నాతోనే భీతివల్ల కాదు సుందరి, నిన్ను నే లాముడు చూడక తెచ్చినాను. లాముడు పోయాడు ఓడెక్కి...”
 అలనాటి ముస్లింలు ఓడలలోని విదేశాలు వెళ్ళి వ్యాపారం చేసేవారు. ఓడెక్కి పోయినవాడు. ఒకప్పుడు తిరిగిరాడు” పోయాడు ఓడెక్కి అని చెప్పటంలో తిరిగిరాడు

అనే అర్థం స్ఫురిస్తుంది. ఈ భాగం ఇక్కడ ఉదాహరించటంలో ఉద్దేశం, అనువాదాలు, అనుసృజనలు ఈ నాటివి కాదని చెప్పటమే! రామాయణం మహాభారతాలే కాక, ఇతర సంస్కృత కావ్యాలు కూడా అనువదింప బడ్డాయి. ఒకే సంస్కృత కావ్యానికి మూడు నాలుగు అనువాదాలు కూడా వచ్చాయి. ఆంగ్ల భాషా పరిచయం ఏర్పడిన తరువాత ఆంగ్లభాషా సాహిత్యమే కాక, ఇతర విదేశీయ భాషలో నుంచి కూడా అనువాదాలు, అనుసృజనలు వెలుబడ్డాయి.

అనువాదాలెందుకు?

అనువాదాలు పట్ల, అనుసృజన పట్ల సహృదయలకు ఉత్సుకత గలగడానికి కారణాలని పరిశీలిస్తే అర్థమయ్యేది ఒకటే- అది ప్రాంతాలకి, భాషలకి అతీతంగా నిలిచే మానవ స్వభావం, ఆలోచన -తోటి మానవుల గురించి తెలుసుకోవాలనే ఆశ, ఉత్సుకత మౌలికంగా చూస్తే ఏ ప్రాంతంలో జీవించినా, ఏ భాష మాటలాడినా మానవుని ఆశలు ఆశయాలు ఒకటే! జీవిత సరళి ఒకటే! - సాహిత్యం జీవితానికి ప్రతిబింబమో, ప్రతి ధ్వనినో కనుక, తన జీవితాన్ని మెరుగుపరచటం కోసం, ఇతరుల జీవితాలని సాహిత్యం ద్వారా తెలుసుకోవాలనే ఉద్దేశమే. అనువాదాలకు మూలకారణం. సుఖంగా, సంతోషంగా జీవించాలనే తపన - ఆ తపన వల్ల వలస వెళ్తున్నాడు - వెళ్ళిన చోట, ఒక నూతన జీవితాని, నమాజాని సృష్టించుకుంటున్నాడు. తను అందుకోవాలని అనుకున్న జీవితాని అందుకోవడానికి మనిషి పడే శ్రమ, నిరంతర ప్రయత్నమే జీవితం! కాని భిన్న ప్రాంతాలలోని జీవితాలు భిన్నంగా వుండటమే కాక, భిన్నమైన సంఘర్షణలతో నేపథ్యాలతో కూడి వుంటాయి. అందువల్ల సాహిత్యానువాదం కూడా సంక్లిష్టంగా వుంటుంది.

సాహిత్యానువాదం నల్లైరు మీద నడకకాదు. ఒక మంచి రచనకి మంచి అనువాదం తయారు చేయటం కష్ట సాధ్యమైన పని. అసలు అనువాదమంటే ఏమిటి?” మూల గ్రంథంలో ప్రతిపాదించిన వాటిని, ఏ మాత్రం పోనివ్వకుండా అనువాదకుని, భావాలు, ఆశయాలు,

అనువాద కృతిని ఆక్రమించకుండా చెయ్యాలి. అనువాదం అన్నది మూల సూత్రం. మూలకృతి తనది కాదనే విషయం కూడా గుర్తుంచుకోవాలి. అనువాదకుడు మూలకృతి లోని భావాలని పూర్తిగా నిలబెట్టాలి” కాని ఇది ఎంత వరకు సాధ్యం అనేది ప్రశ్న.

సాహిత్యంలోని వివిధ ప్రక్రియలని అనువాదం చెయ్యడానికి అవసరమైన సామర్థ్యం వేరు వేరుగా వుంటుంది. గాడిదకి గుర్రానికి ఒకటే లెక్క కాదు కదా! సాహిత్యానికి సంబంధించినంత వరకు, అన్ని ప్రక్రియలు గుర్రాలే కాని ఒక్కలా పరిగెట్టవు. వాటి పరుగులకు తగినంత ముడిసరుకు వుండాలి అందువల్ల అనువాదాలు చెయ్యటానికి ప్రక్రియాపరమైన సామర్థ్యం గురించి పరిశీలిద్దాం.

ఒక భాషలో వున్న సాహిత్యాని, మరో భాషలోకి అనువదించటం సులువైన పని కాదని ఇంత క్రితం అనుకున్నాడే. మూల భాషలోను, లక్ష్య భాషలోను కొంత ప్రావీణ్యముంటే అనువాద ప్రక్రియ చేపట్టవచ్చునని, కొందరు అనుకుంటూ వుంటారు. అనువాద ప్రక్రియలోని సాధక బాధకాలు తెలియక పోవటమే అలా అనుకోవడానికి కారణం. సాహిత్యం సాంఘిక జీవనానికి జనాల ఆచార సాంప్రదాయాలకి దర్పణం. జనాల నమ్మకాలు ఆచార వ్యవహారాలు, ఆశలు, ఆశయాలు సాహిత్యంలో చోటు చేసుకోవటం సహజం. అందువల్ల అనువాద ప్రక్రియ చేపెట్టే వారికి భాషా పరిజ్ఞానంతో పాటు, ఆరెండు సామాజిక జీవన విధానాల గురించి, ఆచార సాంప్రదాయాల గురించి కొంత అవగాహన వుంటేనే, చక్కని అనువాదం తయారవుతుంది. కాని మూల లక్ష్య భాషలతో పరిజ్ఞానంతో పాటు ఆ రెండు సమాజాల గురించి తెలిసిన వారు అరుదునే చెప్పాలి. సాదారణంగా ఒక భాషలోని గొప్ప రచనని ఆంగ్లంలోకి అనువదించి ఆంగ్ల అనువాదం నుంచి ప్రాంతీయ భాషకి అనువదించటం జరుగుతోంది. ఈ ప్రక్రియ వల్ల మూలకృతిలో వున్న సత్తా అనువాద కృతిలో కనబడటం లేదు.

రచనలో మాండలికాలు దొరలటం సహజం, అవసరం కూడా రచయిత ఏ ప్రాంతానికి చెందినవాడు అనే దాన్ని బట్టి వుంటాయి. మాండలికాలు, మాండలికాలు రచనకి అందాన్ని వాస్తవికతని చేకూరుస్తాయి. కొన్ని రచనలో ఐతే మాండలికాలే రచనకి

ప్రాణంగా నిలుస్తాయి. మాండలికాలు తీస్తే, రచన నిలబడదు. మాండలికాలు జిల్లా వారిగా, మండల వారిగా కూడా వుంటాయి కనుక, కొన్ని మాండలికాలు ఆ భాషావారికే అర్థమవవు. అలాంటి రచనలని అనువాదం చెయ్యటం చాలా కష్టం. అందుకే కొన్ని గొప్ప రచనలు అనువాదానికి లొంగవు అని అంటారు. మాండలికాలు భాషలోనే కాదు, విషయంలో కూడా వుంటాయి. మాండలికాలే ముఖ్య పాత్ర పోషించే రచనలని అనువదించేటప్పుడు లక్ష్య భాషలో వున్న ఒక ప్రాంతీయ మాండలికాన్ని ఎన్నుకొని అనువాదం చెయ్యవచ్చును.

కవిత్వానువాదం

కవిత్వానువాదం నవల, కథ, అనువాదం చెయ్యటం కన్నా కొంత సులువు. కవిత్వం ఒక వ్యక్తిగత అనుభూతికి, స్పందనకి అక్షర రూపం - సంపూర్ణ భావ వ్యక్తీకరణ భావం కాని స్పందన కాని సామాజిక స్థితి గతుల నుంచి ఉత్పన్నమైనప్పటికీ, సామాజిక చిత్రీకరణ కాదు, కవిత్వం ఇక్కడ భావం ముఖ్యం. భావాన్ని వ్యక్తం చెయ్యటానికి ప్రతీకలని ఉపయోగిస్తాడు కవి. ప్రాంతీయమైన ప్రతీకలు వుండవచ్చును. కాని, చిన్న వివరణ ద్వారా కాని సమానమైన ప్రతీకతో కాని అనువాదం చెయ్యవచ్చును. భారతీయ సంస్కృతిలో అంతర్దీనంగా ప్రవహించే సారూప్యం వల్ల ఏకత్వం వల్ల వివిధ ప్రాంతీయ భాషలలోని సామెతలు, పిట్ట కథలు వగైరాలు ఒక్కలాగే వుంటాయి. అయినా, కవిత్వానువాదం సులువైన పని అని చెప్పలేము. కవిత్వానువాదం గురించి ప్రసిద్ధ కవి ప్రొ. సచ్చిదానందన్ ఇలా అన్నాడు.

“కవిత్వాని అనువదించటం ఒక గూడు వదిలి మరో గూడు చేరటమే నీటిలో మునిగి ఈడే చేపలా మనసులోనే మునిగి ఈడుతున్నాడు, అనువాదకుడు కవిత్వాని అనువదించటం విక్రమార్కుని కథల్లోని, తలల మార్పిడియే తన ఒంటిపైన మరో శిరస్సు మోస్తున్నాడు, అనువాదకుడు. నాకు కనిపిస్తోంది బాబేల్ పని తీరని పని.”

(బాబేల్ ఒక బైబిల్ కథ - బాబేల్ ఒక మహారాజు. దేవుని చేరడానికి ఒక గుడి గోపుర నిర్మాణం ప్రారంభిస్తాడు. ఆ పని కోసం పలు భాషలని సృష్టించారని ఇతిహాసం. అలా చెయ్యడం వల్ల వడ్రంగి మాటలు మేట్టికి, మేట్టి మాటలు వండ్రంగికి అర్థం కాలేదట. పూర్తి సంవేదనం, అనువాదం చెయ్యటం అసాధ్యమని ఉద్దేశం)

అయినా సృజనాత్మకత కలిగిన అనువాదకుని చేతిలో కవిత్వానువాదం బాగా రాణిస్తుందనేది, నిర్వివాదనిజం.

నవలలు, కథలు అనువాదం చేసేటప్పుడు ఎదురయ్యే సమస్యలు వేరు. నవల కథా సాహిత్యం సామాజిక జీవితానికి, అర్థం పట్టేవి. సాంఘిక జీవితం నుంచి పుట్టుకొచ్చేవి. అందువల్ల ఆ రచనలని అర్థం చేసుకోవాలన్న అనువాదం చెయ్యాలన్నా, మూలభాషలోను, లక్ష్య భాషలోను ప్రావీణ్యమే కాక ఆ రెండు భాషా సమాజాల జీవిత విధానాలు నమ్మకాలు ఆచార సాంప్రదాయాలు వగైరాలు క్షుణ్ణంగా తెలిసి వుండాలి. మూల భాషలోని కొన్ని ఆచార సాంప్రదాయాలకు, లక్ష్య భాషలోని వాటికి పొంతన కుదరనప్పుడు వివరణ ఇవ్వటం ఒక పద్ధతి. కాని పరిధికి మించిన వివరణలు ఆసక్తికరమైన పఠనానికి అడ్డుకావచ్చును. అలాంటప్పుడు, లక్ష్య భాషలోని ఒక సాంప్రదాయానికి మార్పు కోవచ్చు.

అనువాదంలో గుర్తుంచుకోవలసిన మరో ముఖ్య విషయం. మూల, లక్ష్య భాషలలో వచ్చే మార్పులు భాష రూపాంతరం చెందుతూనే వుంటుంది. భాషలో కొత్తగా వచ్చి చేరే పదాల ఎత్తు ఒకటైతే, వాడుకలో వున్న పదాల అర్థానికి వచ్చే మార్పు మరోక్కటి. ఒక్కొక్కప్పుడు పదము యొక్క మూల అర్థానికే వ్యతిరేకమైన అర్థాలు సంతరించుకునే పదాలు కూడా వున్నాయి. అందువల్ల అనువాదకునికి, మూల లక్ష్య భాషలతోనే కాక సమాజంతో కూడా నిరంతర సంబంధం వుంటేనే, మూలకృతికి అర్థం లాంటి అనువాదం చెయ్యగలగతాం.

ఆంగ్లానువాదాలు

ఆంగ్లానువాదాల యుగం ఇది. ప్రతి రచయిత తన రచనని ఆంగ్ల భాషతో చూడాలని అనుకుంటున్నాడు. ఒక ప్రాంతీయ భాషలోని రచనని, మరో ప్రాంతీయ భాషా వారికి పరిచయం చేసే ఉద్దేశంతో చేసే ఆంగ్లానువాదకుడికి ఉండవలసిన సామర్థ్యం,

రచనని ఆంగ్లేయులకు పరిచయం చెయ్యాలనే ఉద్దేశంతో అనువాదం చేసేవారికి ఉండవలసిన సామర్థ్యం వేరు కొన్ని ప్రాంతీయ రచనలు అనువాదానికి లొంగవు కూడా.

ఈనాడు, దేశ వ్యాప్తంగా, అనువాదానికి పెద్ద పీట వేసారు. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ వారు ప్రాంతీయ భాషా సాహిత్యానువాదం గురించి నాలుగు అనువాదాల కేంద్రాలని నెలకొల్పారు. దక్షిణ భారతీయ భాషలకు సంబంధించిన కేంద్రం బెంగుళూరులో వుంది. ప్రాచీన కృతులని క్లాసిక్స్ ని అనువాదం చెయ్యించి ప్రచురిస్తోంది. ఈ కేంద్రం కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ మంచి అనువాదానికి ప్రతి సంవత్సరం అవార్డు కూడా ఇస్తుంది.

ప్రాంతీయ భాషా సాహిత్యానికి ఆంగ్లంలోకి తీసుకొనివెళ్ళే పత్రికలు కూడా వున్నాయి. సాహిత్య అకాడమీ వారి Indian Litreature మైసూర్ నుంచి ప్రచురింపబడే SARASA The Journal of Litreature and Asthetics (KERALA) విశాఖ నుంచి The Mosaic భువనేశ్వర్ Chandra-baga నుంచి మొదలైనవి నాకు తెలిసిన వాటిలో కొన్ని అయినా, ఇంకా అనువదించవలసిన గ్రంథాలు తెలుగులోనే ఎన్నో! పత్రికలలో వెలువడి వున్నకరూపంలో రావటానికి నోచుకోని మంచి అనువాదాలు ఎన్నెన్నో...!

చివరికి “అనువాదం అంటే, విభిన్నతల గురించి ఉత్సవం జరుపుకోవటం, సాంస్కృతిక గుర్తింపులని తిరిగి కనుకోవడం కూడా. చెబుతున్న విషయాల సరిహద్దులను అది తిరిగి ఏర్పరిస్తుంది. అనుబంధపు నియమాలని మారుస్తుంది. అయినప్పటికీ అన్ని అనువాదాల మూలం మనిషి పోగోట్టుకున్న ఉమ్మడి భాష పట్ల మక్కువ (Nostalgia) లేదా మొత్తం మానవ జాతి పంచుకోగల ఆదర్శ భాషకు సంబంధించిన స్వప్నంగా కన్పిస్తుంది. ఒక జీవిగా మనిషి యొక్క అంతిమ ఐక్యతను గురించి ఉత్సవం జరుపుకోవటంగా కూడా అనువాదాని చూడవచ్చు”. ఈ గతితర్కం దన్నుగా ముందుకు సాగుదాం.

చెలకలు

ఇప్పుడు ఎంగిలి కంచాలే..

చెరువులు

ఇప్పుడు పగిలిన కంజరలే..

పోలికలు రెండూ అవగతం కాకపోతే

కవి అర్థం కాదు

కవిత్వం మండే వల్లకాదు

పుక్కిళ్లే

నిజం నిప్పు కణికల్ని పెట్టుకొని

వేడికోలు జ్వాలల్ని ఉమిసినట్లు

తనదైన ఘోషకీ భాషకీ

సరియైన పదప్రయోగమెప్పుడో...

వలస

ఎస్.ఆర్. భల్లం

తెగిన మాటల్లోంచి
తగని పదాలు వేరుకొంటుంటే
అన్నీ తాలు వాక్యాలే
ఏకపక్ష దాడుల మధ్య
అంతటా వలస వాసనే..

కన్నీటి నది
ఇంకిపోతే తప్ప
కాళ్ళూ వేళ్ళు తనకు తానే
నరుక్కునే విధేయత పోదు
దిగులు
గుబులుగా వేళ్ళూనుతుంటే
గుర్తుపట్టలేని అసమానత

సంకల్పాలు

కదిలి కదిలి జ్వాలగా ప్రవహిస్తే తప్ప

పరిగ పంట

బువ్వ అయ్యి చనుపాలుగా మారవు

ఒస, ఊల, లాలి డోలనాలు

ఎరుకలేకపోతే

పల్లెపదం

మనిషి వాసనే మ్యానిఫెస్టో కాదు

బతుకు బియ్యంలో

కన్నీటి రాళ్ళేరుకొన్నట్లు

ప్రశ్న-

జవాబు పుట్టించడానికే కాదు

జాగాలేని చోట

నిలకడగా నిలబడ్డాని క్యూడా....

బిడ్డ కడుపు,
మొగుడి జేబుతో సహా
అన్నీ నిండుకున్నాయ్
ఆమె కళ్ళూ,
గుప్పెడు గుండె మినహా-

గుండె నిండా ఆప్యాయత
కళ్ళు నిండా నీళ్ళు
కదిపితే కురిసేటట్టు-
రెక్కలు
చుక్కలను కిందికి తేగలవా?
ధరల దెబ్బకు
కాయకష్టం జేజారయ్యింది

పట్టపగలే చందమామ

నాగిశెట్టి

ఆకలి అవసరాన్ని కూడా
తీర్చలేక-
కలోగంజో పోసుకుని
ఉల్లి నంచుకునేటోళ్ళం-
తలచుకుంటేనే
కడుపు తరుక్కుపోతోంది-
నాలుగు మిరపకాయల్లో
రూపాయి చింతపండేసి సూరితే
కడుపు నిండా తినేటోళ్ళం

పచ్చడి మెతుకులైనా

రూపాయికి పెట్టమంటే

గుడ్లురిమి చూస్తోంది కోమటక్క

ఆమె మాత్రం ఏమీ చేతాదిలే

మాటల్లో చింతపండు రాలదా?

ఆకలితో అడ్డం తిరుగుతున్న

బిడ్డలకు

పట్టపగలే ఏ చందమామను

చూపమంటారో!

అడుగమ్మా!

అందరూ నీకు అన్నయ్యలేగా-

లక్ష్యం

డా॥ మానేపల్లి

ఇటుకల మాణిక్యాలరావును అంతా మాణిక్యం అంటారు. డిగ్రీ పరీక్ష తప్పి మార్చి, సెప్టెంబర్ దండయాత్రలు చేస్తూ నిరుద్యోగిగా వుండే రోజుల్లో కొన్నాళ్ళు వార్డు మెంబరుగా చేశాడు. ఎలాగో నానా తంటాలు పడి బివి పూర్తి చేశాడు. లోగడ చాలా ప్రజాసేవ చేశాడు. వార్డులో రోడ్లన్నీ సిమెంట్ చేయించాడు. డ్రైనేజీ ఏర్పాటు చేయించాడు. ఖాళీ స్థలాన్ని చిన్న పిల్లల పార్కుగా అభివృద్ధి చేశాడు. అప్పర్ ప్రైమరీ స్కూలుకు కాంపౌండ్ వాల్ ఏర్పాటు చేయించాడు.

తన వార్డు కాకపోయినా 16వ వార్డులో ఉన్న పాడుపడిన చెరువు కప్పించేస్తుంటే అడ్డుకుని పూడిక తీయించి బాగు చేయించాడు. చెరువు మధ్యలో ఉన్న నుయ్యి కవ్వ ఏయించి చుట్టూ పిట్టగోడ కట్టించాడు. అనేకమందికి వృద్ధాప్య పెన్షన్లు సక్రమంగా అందేలా చూశాడు. ఈ పనుల మధ్య చదువు దెబ్బతిన్నదని పట్టుదలగా బివి పూర్తి చేశాడు. ఇంతా చేస్తే ఇప్పుడతనికి ఇరవై ఏడేళ్ళు.

ఆరడుగుల అందగాడు కాదు. ఎత్తు ఐదడుగుల పదిన్నర అంగుళాలు. చామనఛాయ. పిత్రార్థితం పెంకుటిల్లుంది. దాని చుట్టూ ఖాళీ స్థలం వుంది. వన్నెండు సెంటలు జాగా. అందులో కొబ్బరిచెట్లు ఆరు, కొన్ని అరటిచెట్లూ వున్నాయి. ఒక సపోటా, ఒక జామ, ఒక సీతాఫలం చెట్లున్నాయి. డాబా యిల్లు వెయ్యమంటే ఎందుకూ ఈ పెంకుటిల్లు చాలైదూ అంటాడు.

మాణిక్యాన్ని వాళ్ళ దూరపు బంధువులమ్మాయి. లలిత ప్రేమించింది. ఇంటర్మీడియేట్ పాసయింది. అందంగా ఎర్రగా వుంటుంది. అంతా ఆ పిల్లని చేసుకోమన్నారు. చేసుకోనన్నాడు. నా ఉద్దేశాలు వేరుగా ఉన్నాయన్నాడు.

మాణిక్యానికి మండల రెవెన్యూ కార్యాలయంలో గుమస్తా ఉద్యోగం వచ్చింది. పర్మినెంట్ ఉద్యోగం. జూనియర్ అసిస్టెంట్. మొదటి జీతం తెచ్చి తల్లికిచ్చాడు. ఇచ్చి ఒక మాట చెప్పాడు. ఆ మాట విని తల్లి సర్రున లేచింది. తిట్టిపోసింది మల్లమ్మ.

అయినా - తల్లికి చెప్పినట్టే చేశాడు.

మాణిక్యానికి ఊరంతా ఎంతో విలువ యిస్తారు. అలాంటిది ఇప్పుడు తిట్టి పొయ్యనారంభించారు. లలితకి తెలిసి బాధపడింది. ఏమైనా మాణిక్యం మాణిక్యమే అనుకుంది.

తల్లీ, తల్లితో పాటూ ఊరూవాడా తిట్టి పోసేపని మాణిక్యం ఏం చేశాడు?

2

ధనలక్ష్మి ఏడవ తరగతి చదివి మానేసింది. దాని తండ్రి పుల్లయ్య చర్మాల వ్యాపారం చేస్తాడు. ఫరవాలేదు, లోటులేని బ్రతుకు. ధనలక్ష్మికి పెళ్ళి చేశాడు. అల్లుడికి సైకిల్ షాపుంది. కట్నం వద్దన్నాడు. ధనలక్ష్మి నాకు ధనం అన్నాడు. అయినా పుల్లయ్య కలిగిన కాడికి పెట్టాడు. వాచీ కొనిచ్చాడు. ఉంగరం చేయించాడు. నాలుగు జతలు కొత్త బట్టలు కుట్టించాడు. ఐదువేలు రొక్కం

కూడా యిచ్చాడు. కూతురూ, అల్లుడూ హాయిగా కాపరం చేసుకుంటుంటే చాలా సంతోషించాడు. ఇంకా నాకేం కావాలి అనుకున్నాడు. పెళ్ళయిన రెండో ఏడు. కూతురు పుట్టింది. బంగారపు బొమ్మ. అంత అందగత్తె తమ కుటుంబంలో తప్ప బుట్టింది. దానికి ఏడాది నిండి రెండో ఏడు చొరబడేసరికి తండ్రి చచ్చిపోయాడు.

ధనలక్ష్మి పెనిమిటి చచ్చిపోయాడు.

పుల్లయ్య అల్లుడు చచ్చిపోయాడు.

పాము కరిచి చచ్చిపోయాడు. ఉరుకులు, పరుగుల మీద ఆటోలో పట్టు తీసుకెళ్ళారు. అప్పటికే మించిపోయింది. బాగా విషం ఎక్కి పోయింది. మర్రాడు తెల్లారేసరికి చచ్చిపోయాడు.

ధనలక్ష్మికి దరిద్రం పట్టుకుంది. పుట్టెడు దుఃఖంతో పాతుకుపోయింది. నిండు చందమామలా పెరుగుతున్న కూతుర్ని చూసి మర్చిపోయే ప్రయత్నం చేస్తున్నది.

మాణిక్యం ఆ ధనలక్ష్మి ఇంటికి వెదుక్కుని వెళ్ళి, తండ్రితో మాట్లాడి ఆమెని పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. దండల పెళ్ళి. అంతా ఒక గంటలో పూర్తయిపోయింది.

“నీకిదేం పోయే కాలంరా ఎల్లెల్లి ఆ మాదిగ గుంటని చేసుకున్నావూ - అందులోనూ ఎదవ ముండని” అని తల్లి తిట్టింది.

“లక్షణంగా లలితని చేసుకోవలసింది” అన్నది

“లలిత చదువుకుంది. అందంగా వుంటుంది. ఎవరైనా చేసుకుంటారు. పాపం ధనలక్ష్మి...”

“పైగా ఆడపిల్లకటి. మగపిల్లడయినా కాదు.”

“ఐతేనేం చందమామలా వుంటుంది పిల్ల.”

రెండేళ్ళు నిండిన ఆ చిన్నారిని అంతా ముద్దుగా చందమామా అనేవారు. చివరికి ఆ పేరే స్థిరపడిపోయింది. చందమామ కాళ్ళకి గజ్జెలు కట్టుకుని ఇల్లంతా తిరుగుతుంటే అందరి మనసులో వెన్నెలలు కురిశాయి. మాణిక్యాల చెల్లెలు రత్నానికి చందమామతోనే లోకం. తనని అత్తా అత్తా అని పిలిపించుకుని మురిసిపోతుంది.

మాణిక్యం తల్లి చంటిపిల్లని చూసి సద్దుమణిగింది.

కోడలి పనిమంతుతనం, అణుకువ చూసి సంతృప్తి పడింది.

చివరికి - కొడుకు చెడ్డ పనేం చెయ్యలేదు అనుకుంది.

ధనలక్ష్మి నెల తప్పింది. ఇంతలో...

3

“మళ్ళీ ఇదెక్కడి తంటా తెచ్చి పెట్టావురా” అని నెత్తి కొట్టుకుంది మాణిక్యం తల్లి.

మూడేళ్ళు నిండిన ఒక కుంటి ఆడపిల్లని తీసుకొచ్చి “మనతోనే ఉంటుంది. నాకు పుట్టిన బిడ్డే అనుకుంటాను” అన్నాడు మాణిక్యం.

“దయతో, జాలిగుండెతో చేస్తున్న పనికాదమ్మా. ఇది నా బాధ్యతగా కర్తవ్యంగా చేస్తున్నాను. సమాజంలో దిక్కు లేకుండా ఉన్న ఇలాంటి పిల్లల్ని ఎవరు చూస్తారు? ఆ మాత్రం ఒక బిడ్డని పెంచలేనా. నన్ను అర్థం చేసుకోండి” అన్నాడు.

అంతకుముందే ధనలక్ష్మితో ఈ విషయం చెప్పి ఒప్పించాడు.

ఆ పిల్ల అసలు పేరు కొండమ్మట. తల్లి చచ్చిపోయిందట. పోలియో వచ్చిన కొండమ్మని పేదరికంలో మగ్గుతున్న వాళ్ళ కుటుంబం అనాధ శరణాలయంలో అప్పగించి వెళ్ళారట.

మూడేళ్ళ పిల్ల ఎంత చక్కగా మాట్లాడుతుందో. స్పష్టమైన మాట. తియ్యని కంఠస్వరం.

ఈ అమ్మాయి పేరు ఇక నుంచీ రాగిణి అన్నాడు.

ధనలక్ష్మికి ఆ పిల్లని చూస్తే ఎంతో జాలి. తల్లి తండ్రి లేని పిల్లని.

నెలలు నిండి ధనలక్ష్మి బిడ్డని కన్నది. సుఖ ప్రసవం.

ఆడపిల్ల.

ఓరినాయనో ఇల్లంతా ఆడముండల మయం

అయిపోయిందిరో అని వాపోయింది మల్లమ్మ. నిజమే మాణిక్యం ఇంట్లో ఉన్న వాళ్ళంతా ఆడవాళ్ళే. అయితే ఏమిటట? అంటాడు మాణిక్యం.

“రత్నానికి పెళ్ళి చెయ్యాలి. పదహారేళ్ళు దాటాయి. ఇప్పటి నుంచీ చూస్తే గాని లాభం లేదు. నువ్వు చూడకు నాయనా. నేనే మామయ్యతో చెప్పి చూసిపెట్టమంటాను” అన్నది మల్లమ్మ.

పుల్లయ్య వచ్చి కూతుర్ని మనవరాల్నీ చూసి వెళ్ళాడు.

రత్నం గురించి విని “మా పెద్దన్నయ్య కొడుకున్నాడు. డిగ్రీ పాసయ్యాడు. అదేదో ట్రయినింగ్ మీదున్నాడు. అదయ్యాక గవర్నమెంట్

ఉద్యోగం వస్తదంట. మాట్లాడమంటారా” అన్నాడు పుల్లయ్య.

“నీ పుణ్యం వుండేను మెదలకుండా వుండు. మా పాట్లు మేం పడతాం” అన్నది మల్లమ్మ. మళ్ళీ మాదిగోణ్ణి తెచ్చి అల్లుడ్ని చేసుకోమంటావా అనే మాట నోట్లో నోట్లోనే మింగేసింది.

4

మాణిక్యం డిపార్ట్మెంట్ కి అవసరమైన పరీక్షలు పాసయ్యాడు. ప్రమోషన్ లిస్టులో వున్నాడు. రేపో నేడో సీనియర్ అసిస్టెంట్ వుతాడు.

వీరాచారి మాణిక్యం క్లౌన్ మేట్. చిన్నప్పుడు రాడికల్ స్టూడెంట్స్ యూనియన్ లో పనిచేశాడు. తరువాత విప్లవ పార్టీలో చేరాడు. ఒక రాత్రి ఉన్నట్టుండి తలుపు తట్టాడు.

ఎవరా అని తలుపు తీస్తే - ఎదురుగా వీరాచారి.

గుర్తుపట్టాడు. పెద్దగా మార్పు లేదు. అప్పటిలాగే వున్నాడు.

ధనలక్ష్మికి పరిచయం చేసి - వేడినీళ్ళు పెట్టమన్నాడు.

వంట చెయ్యమన్నాడు. భోజనం చేశాక ఎన్నెన్ని కబుర్లు!

ఒక్కొక్క రాజకీయ నాయకుడి గురించి వీరాచారి చెబుతుంటే మాణిక్యం తెల్లబోయాడు. ఎంత దుర్మార్గులు, నీచులు ప్రభుత్వంలో వున్నారో తెలిసేసరికి అసహ్యం వేసింది. వాళ్ళంతా భక్తులు. తిరుపతి వెళ్ళి తలనీలాలిస్తారు. మాలలు వేసుకుంటారు. కాని హత్య, వ్యభిచారం, స్వగ్లింగ్ - అన్నీ మంచినీళ్ళ ప్రాయంలా చేస్తారు. వాళ్ళకి భక్తి ఒక ముసుగు. దేశభక్తి ఒక సాకు. ఎప్పుడూ - ప్రజల కోసం మా

ప్రాణాలిస్తాం అంటారు. వాళ్ళని ఏం చేసినా పాపం లేదు. కాదు కాదు - ఎంతమందిని నిర్మూలిస్తే అంతా దేశ క్షేమం. తెల్లవారుజాము మూడయి వుంటుంది. ఒక్క కుసుకు తీసి లేచాడు. వెళ్ళాస్తాం. మళ్ళీ ఎప్పుడో అని పిడికిలి బిగించి శాల్యూట్ చెప్పి చీకట్లో కలిసిపోయాడు వీరాచారి.

రోజులు గడుస్తున్నాయి.
ఒక రోజు - నేను ఆపరేషన్ చేయించుకుంటాను అన్నది ధనలక్ష్మి రాత్రి భోజనాలయ్యాక.

దేనికి ఆపరేషన్? అన్నాడు మాణిక్యం.
దేనికేంటి బిడ్డలు పుట్టకుండానూ.
నీకేమన్నా మతి పోయిందా.
ఇప్పటికే ఇంట్లో ముగ్గురు పిల్లలున్నారు. ఇంకా ఎక్కువైతే పెంచొద్దూ. కాగా ముగ్గురూ ఆడిపిల్లలేనయ్యే. అంతా అదే అంటున్నారు.

ఆ మాత్రం పిల్లల్నే పెంచలేమా. అద్దె లేకుండా సొంత యిల్లు. మా నాన్న ఉద్యోగం చేస్తూ పోయాడు గనుక అమ్మకి పెన్షన్ వస్తుంది. నా జీతం సరేసరి. ఇంకేం లోటు?

రత్నానికి పెళ్ళి చెయ్యాలి కదా.
చేద్దాం. రత్నానికి నచ్చినవాణ్ణి కట్టుం లేకుండా చేస్తాను.
తన మొగుణ్ణి తనే వెతుక్కునే శక్తి రత్నానికి లేదు.

మనమే వెదికి చేద్దాం. డిగ్రీ మొదటి సంవత్సరం చదువుతున్నది కనుక. రెండేళ్లు గడిచి డిగ్రీ పూర్తయ్యేసరికి వెదుకుదాం.

మరి అత్తయ్య?
అమ్మ అలాగే అంటుందిలే. తరువాత చాలాసేపు మాట్లాడుకున్నారు.
అప్పటికి సమయం రాత్రి పదిన్నర దాటింది.

5

ధనలక్ష్మి నెలతప్పింది. నెలలు నిండాయి. ప్రసవం అయ్యింది. మగబిడ్డ. కాని మర్నాడే చచ్చిపోయాడు. మగబిడ్డ మనకు అచ్చిరాదేమోరా అని ఏదిచి మొత్తుకుంది మల్లమ్మ. ధనలక్ష్మికి కడుపు కోసినట్టయిపోయింది. జరగరాని అరిష్టం ఏదో జరిగినట్టయిపోయింది. వారం పది రోజుల దాకా మామూలు మనిషి కాలేకపోయింది. పుట్టెడు దుఃఖం.

మాణిక్యాలరావుకి సీనియర్ అసిస్టెంట్ గా ప్రమోషన్ వచ్చింది. కాని పాడేరు వేశారు. తనకున్న పరిస్థితుల్లో వెళ్ళలేనని రాసిచ్చేశాడు. వెళ్ళి జాయినయ్యి మర్నాడు తిరిగిరా నెలవుపెట్టి.

దగ్గరలో వేకెన్సీ రాగానే పోస్టింగ్ ఇస్తాం. నెలవు రద్దు చేసుకుని జాయిన్ అవుదువుగాని అన్నాడు ఆఫీసర్ గారు.

సరేనని పాడేరు వెళ్ళాడు. జాయినయ్యి ఆ రోజూ, మర్నాడూ వుండి - మూడో రోజు నుంచీ నెలరోజులు మెడికల్ లీవ్ పెట్టి వచ్చేశాడు. మర్నాడు పని ప్రారంభించి - ఉన్న యింటి పక్కనే పెద్ద

గది దించాడు విశాలంగా. పిల్లలకు ఆట వస్తువులూ, బొమ్మలు, పుస్తకాలు పెట్టాడు.

పాడేరు సమీపంలో గంగరాజు మాడుగుల మండలం వుంది. ఆ మండలంలో వాకపల్లి అనే చిన్న గ్రామం. గూడెంలో - పదకొండు మంది గిరిజన మహిళలపై నక్కలైట్స్ కూంబింగ్ కోసం వెళ్ళిన టాస్కోఫోర్స్ పోలీసులు అత్యాచారం చేశారు. అడవిలోకి పని పాటలకు వెళ్ళిన వారిపై పట్టపగలే అఘాయిత్యానికి పాల్పడ్డారు. గిరిజన మహిళలది చిన్న వయస్. ఒకమ్మాయికి బొత్తిగా పద్మాలుగేళ్ళే. అందరికంటే పెద్ద వయసు గల ఆమె వయసు ఇరవై మూడు. అందులో నలుగురికి పెళ్ళయింది. మిగతా వారికి కాలేదు. అడవిలో వాళ్ళని ఎవరు కాపాడతారు? జరగవలసినదంతా జరిగిపోయాక ఆ కేకలకు నలుగురూ చేరారు. ఖాకీమూకలు పారిపోయారు. తిన్నగా ఏజెన్సీ వదిలి విశాఖపట్నం వెళ్ళిపోయారు. హెడ్డాఫీసుకు చేరుకున్నారు.

మర్నాడు వాకపల్లి సంఘటన అన్ని పత్రికల్లో - దాదాపు దేశవ్యాప్తంగా ప్రముఖంగా వచ్చింది. టీవీ ఛానళ్ళ వాళ్ళు ఇంటర్వ్యూలు చేశారు. మహిళా సంఘాలు రంగంలోకి దిగాయి. అంతా కలిసి జిల్లా కలెక్టర్ నూ, పోలీసు ఉన్నతాధికారుల్ని కలిశారు. పూర్తి వివరాలతో కరపత్రం ప్రచురించి పంచారు. జిల్లా అంతా వాకపల్లిలో పోలీసుల దురాగతం గురించే మాట్లాడుకుంటున్నారు.

ఆ కరపత్రం మాణిక్యాలరావు చేతికి కూడా వచ్చింది. ధనలక్ష్మి కూడా చదివింది. ఆశ్చర్యమూ, బాధా కూడా కలిగాయి.

ఆ రాత్రి వీరాచారి చెప్పిన మాటలు గుర్తొచ్చాయి. నక్కలైట్ల అణచివేత కోసం పెట్టే ఖర్చుతో ఎంతోమందికి పునరావాసం కల్పించవచ్చునట. ఒకో ఎన్ కౌంటర్ కు లక్ష నుంచి పది లక్షల దాకా కూడా ఖర్చువుతుందట. చంపడానికి అంత ఖర్చా? ఎన్ కౌంటర్ లంటే మాటలు కాదు - బోల్లు ఖర్చుట!

వాకపల్లి గిరిజన స్త్రీలపై అసలు అత్యాచారం జరగనే లేదన్నారు పోలీసు పెద్దలు. హోంమంత్రి డిటో డిటో. కళ్ళారా చూసిన సూర్యుడు సాక్ష్యం చెప్పలేడు కదా.

“నాబోటి వాళ్ళు ఎంతమంది స్త్రీల పక్షాన నిలబడితే ఈ ఘోరాలు ఆగుతాయి?” అన్నాడు మాణిక్యం చాలా బాధగా.

ధనలక్ష్మి కొంచెం కొంచెం విషయాలు అర్థం చేసుకుంటున్నది. పత్రికలూ, పుస్తకాలూ చదువుతున్నది.

నిజ నిర్ధారణ సంఘంతో కలిసి - ఇద్దరూ వాకపల్లి వెళ్ళొచ్చారు. ఎంత అమాయకంగా ఉన్నారా అమ్మాయిలు! అయినా ధైర్యంగా వున్నారు. వాళ్ళని వదిలిపెట్టం అన్నారు. న్యాయం కోసం కడదాకా పోరాడతామన్నారు.

6

స్త్రీలపై అత్యాచారం వెనక సెక్స్ వాంఛలున్నాయి. నిజమే కాని అంతకంటే దోపిడీ భావజాలమే ఎక్కువగా వుంది. భౌతికంగా ఆధిపత్యం. హైస్కూలు పిల్లల మీద టీచర్ల అత్యాచారం. కాలేజీల్లో

యూనివర్సిటీల్లో ప్రేమికులు - తనని ప్రేమించని, అంగీకరించని అమ్మాయిలపై దాడి. పోనీ ప్రేమిస్తే గర్భం చేసి వదిలేసి పోవడం. ఏ రోజూ ఇటువంటి సంఘటన లేని పేపరుండదు.

మాణిక్యాలరావు ఉద్యోగంలో జాయినయ్యాడు.

పిల్లలు కాస్త కాస్త పెద్ద వాళ్ళవుతున్నారని గనుక - నేనూ మహిళా సంఘాల్లో పనిచేస్తానని ధనలక్ష్మి.

అంతకంటే ముందు ఈ వూళ్ళో ఈ మండలంలో మహిళల సమస్యలపై పనిచేయడంతో ప్రారంభిద్దాం అన్నాడు.

పక్క ఊర్లో మరో వారం రోజుల్లో బాల్య వివాహం జరగబోతున్నదని కబురు తెలిసి ధనలక్ష్మి బయలుదేరింది. అమ్మాయి ఆరవ తరగతి చదువుతుంది. వయసు పదకొండేళ్ళుండవచ్చు. కాదు పదమూడేళ్ళు దాటాయి. పెద్ద మనిపై ఆరునెలలుంది అని చెప్పారు.

అలాగే అనుకున్నా చెయ్యకూడదు. పద్దెనిమిదేళ్ళు నిండనిదే పెళ్ళి చేయడం చట్టరీత్యా నేరం. పోనీ పదవ తరగతి వరకూ చదవనివ్వకూడదా? అన్నది ధనలక్ష్మి. ఎవరూ వినేలా లేదు.

ధనలక్ష్మికి తోడుగా మరొక నలుగురొచ్చారు. అందులో ఒకామెకి యాభై ఏళ్ళు. అంతా కలిసి మండల కార్యాలయానికి వెళ్ళి తాసీల్దారును కలిశారు. ఆయన సానుకూలంగా స్పందించి, సబ్ ఇన్స్పెక్టర్ కబురు చేసి ఎంక్వయిర్ చెయ్యమన్నారు. ఎస్ఐ వెంటనే ఇద్దరు కానిస్టేబుల్స్ ని పంపించాడు. వాళ్ళు మస్టిలో వెళ్ళారు. అంతా నిజమేనని తేలింది.

రేపు పెళ్ళికొడుకు, పెళ్ళికూతురు కుటుంబాలు రెండింటినీ పిలిపించి మందలించి, నచ్చచెప్పి చూద్దాం. వినకపోతే కేసు బుక్ చేద్దాం అన్నాడు తాసీల్దారు. ధనలక్ష్మి వాళ్ళు మళ్ళీ తాసీల్దారు దగ్గరికి వెళ్ళారు. ఉభయ పక్షాల వారూ వచ్చారు. తాసీల్దారు తదితరులు చెప్పిన మాటలు విన్నారు. “సరే అలాగేలెండి, శుభమా అని పెళ్ళి చేసుకుంటుంటే తగువు దేనికి ఆపేస్తాం లెండి” అన్నారు. పెళ్ళికూతురు రానే లేదు. తల్లి కంటతడి పెట్టుకుంది. మొత్తానికి పెళ్ళి ఆగిపోయింది. శిశు వివాహాలు లేవు గాని బాల్య వివాహాలు ఇంకా సజావుగా జరుగుతూనే వున్నాయి.

బాల్య వివాహాన్ని ఆపిన సంతోషంతో, విజయగర్వంతో తిరిగి వచ్చింది ధనలక్ష్మి. మాణిక్యం ఆమెని సొంతంగా వెళ్ళనివ్వడం మంచిదయింది. ఎంతో అనుభవం వచ్చింది.

మరుసటి నెలలో ఒక వరకట్నం కేసు పరిష్కరించగలిగింది ధనలక్ష్మి. ఇప్పుడు ఊళ్ళోనే మహిళా సంఘం ఏర్పడింది.

ఒకరోజు కుమారి పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చింది.

“మీరు బాల్య వివాహం ఆపు చేసి వచ్చారు. ఎప్పుడు జూలై నెలలో. ఇది నవంబర్ మూడో వారం. వాళ్ళు నాలుగు మండలాలు దాటించి బంధువుల ఇంటికి వెళ్ళి ఆ పెళ్ళి జరిపించేశారట. ఇవ్వాల్లికి నాలుగోరోజు” అని చెప్పింది. ధనలక్ష్మి చాలా బాధపడింది.

ఆ రోజు రాత్రి చాలాసేపు చర్చ జరిగింది.

సంస్కరణవాదం ఎందుకు విఫలమయిందో మాణిక్యం ఆమెకు వివరించి చెప్పాడు. మొత్తం సాంఘిక వ్యవస్థలో మార్పు రాకుండా - చిన్న చిన్న సంస్కరణల వల్ల ఫలితం తాత్కాలికమే తప్ప శాశ్వతం కాదని ధనలక్ష్మికి బాగా అర్థమయింది. రాజకీయాధికారం ప్రజల హస్తగతం కావాలి. వారు ఆర్థిక, సామాజిక మార్పులు తీసుకువస్తారు అని చెప్పారు.

కులాంతర వివాహాలతో కుల నిర్మూలన సాధ్యం కాదన్నమాట అన్నది.

బాగా అర్థం చేసుకున్నావు పో - అన్నాడు.

మనం చెయ్యవలసింది ఎంత వుందో ఇప్పుడు నాకు బాగా అర్థమైంది. ఆ పని ముందు మన కుటుంబంతోనే ప్రారంభిద్దాం. మన పిల్లల్ని మంచి కార్యకర్తలుగా తయారుచేద్దాం. దోపిడీ సమాజంపై ఒక్కొక్కళ్ళూ ఒక శతఘ్నుల్లా పనిచెయ్యాలి అన్నది ధనలక్ష్మి.

ఆమె కళ్ళల్లో వెలుగు రవ్వలు చూసి తృప్తిగా నవ్వుకున్నాడు మాణిక్యాలరావు.

<p>సాహిత్య ప్రస్థానం లభించు చోట్లు</p>		<p>ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ 1-1-187/1/3, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-20, ఫోన్ : 27660013</p>		<p>రామకృష్ణ న్యూస్ ఏజెన్సీస్ అబిడ్స్, హైదరాబాద్. దాని పంపిణీ కేంద్రాలలో, ఇతర ప్రముఖ బుక్ షాపులలో</p>	
బ్రాంచీలు					
<p>27-19-14, యలమలవారి వీధి, నవరంగ్ థియేటర్ దగ్గర, గవర్నర్ పేజ్</p> <p>విజయవాడ-2 ఫోన్ : 2577533</p>	<p>సుందరయ్యభవన్, బాలాజీనగర్</p> <p>ఖమ్మం-507 001 ఫోన్ : 9490099349</p>	<p>140, ప్రకాశం రోడ్, తిరుపతి-517 502</p> <p>ఫోన్ : 2260017</p>	<p>6-2-250, విజయటూన్ రోడ్, చౌరస్సా</p> <p>హన్మకొండ-506 001 ఫోన్ : 2544559</p>	<p>సుందరయ్యభవన్ సుబాష్ విగ్రహం(ఎదుట)</p> <p>నల్గొండ ఫోన్ : 230525</p>	<p>ఫోన్ నెం.10, మున్సిపల్ ఫౌంటిన్ క్యాంప్, ఆసీల్ మెట్ల బస్టాప్, రామా టూన్ రోడ్</p> <p>విశాఖపట్నం గుంటూరు ఫోన్ : 2716355</p>
ఇంకా కావలసిన ఏజెంట్లు, సాహితీ మిత్రులు రాయండి					

ఒళ్ళు మండదా?

అవధానుల విజయలక్ష్మి

ముడి సరుకుల ధరలు మాడు బద్దలు కొట్టేస్తున్నాయి
ఫీజులూ, డొనేషన్లూ జీబూతాల్లా భయపెడుతున్నాయి
పై ఖర్చులూ అవి పైపైకి పోతూనే ఉన్నాయి
ఈ మూడింటికి కొంత కలపి బజార్లో పెడితే
అంత ధర మేమివ్వగలమా అని బజార్లు ఆలోచిస్తున్నాయి
ఒళ్ళు మండదూ మరి!

అప్పటికీ మొన్న సేల్స్ ఏజెంటును కలిశాను
సరైన ధరొబ్బాటట్టు చూడవయ్యా అన్నాను
పైవ్ పర్సెంట్ కమిషన్ ఆశ కూడా చూపాను
మినమమ్ కొటేషన్ కూడా యిచ్చాను
అయినా సరే...
అంత ధర మేమివ్వగలమా అని బజార్లు ఆలోచిస్తున్నాయి
ఒళ్ళు మండదూ మరి!

కొటేషన్లతో కాదని సరుకుని వేలానికి పెట్టాను
దేముడి పాట ఎంతో వివరంగా చెప్పాను
తెలిసిన వాళ్ళ చేతే మొదటి పాట పాడించాను
అయినా లాభం లేకపోయింది
అంత ధర మేమివ్వగలమా అని బజార్లు ఆలోచిస్తున్నాయి
ఒళ్ళు మండదూ మరి!

ఐఎస్ఐ (ISI) మార్కు వేయించారా అని అడిగారు
బ్యూరోలో రిజిస్టరు చేయించారా అన్నారు స్నేహితులు
జిమ్ముకి పంపించి కండలు పెరిగేట్టు చూశారా అన్నారు
అన్నీ చేయించా... అయినా నా ఖర్చు
అంత ధర మేమివ్వగలమా అని బజార్లు ఆలోచిస్తున్నాయి
ఒళ్ళు మండదూ మరి!

ఎడ్వర్టైజ్మెంట్లు మీద ఖర్చు పెట్టాను
కనపడిన పేపర్లో నల్లా పేరు వేయించాను
అయిదంకెలా అందంగా ముందుపెట్టాను

అయినా ఫలితం శూన్యం
అంత ధర మేమివ్వగలమా అని బజార్లు ఆలోచిస్తున్నాయి
ఒళ్ళు మండదూ మరి!

బజార్లో డిమాండా సప్లయలట
ఆ డిమాండా ఈ ధరా ఎక్కడో ఢీకొంటాయంట
ఆ ఢీకొన్న చోటే బజార్లో ధర పలుకుతుందట
అది తెలిసి కాస్త డిస్కంట్తో బజార్లో పెడితే
అమ్మయ్య అప్పటికి
బజారు సరుకును కొనడానికి ఆలోచించింది
ఒళ్ళు మండదూ మరి!

సేల్స్ ఏజెంటును పిలిచారు
బేరసారాలు మొదలెట్టారు
ధర కాస్త తగ్గించమని అడిగించారు
ఛీ ఏం బతుకు!
ఇంత దాకా వచ్చాక ఇంకా ధర తగ్గించమంటే
ఒళ్ళుమండదూ మరి!

ఇక ధర తగ్గించేది లేదన్నాను
కనీస లాభమైనా ఉండాలా అన్నాను
కావాలంటే ఖర్చుల వివరాలు చెప్తానన్నాను
అవును మరి..

ఇంతదాకా వచ్చాక బజారు ఛీ పొమ్మంటే
ఒళ్ళు మండదూ మరి!

ముడి సరుకుకి మాడు లక్షలు
పుస్తకాల ధరలూ ఫీజులూ పెరిగిపోలేదూ
రెసిడెన్షియల్ కాలేజీ ఖర్చులూ
ట్యూషన్ పీజులూ పైపైకి వెళ్ళిపోవడం లేదూ
వీటన్నిటికీ కలిపి మరో మూడులక్షలు
ఇక సినిమాలూ, షికార్లూ, పికినిక్లూ
లేకుండా చదువు పూర్తవుతుందా

వీటికోలమ్స్, ఇంటరెస్టివ్ లక్ష
లాభం కనీసం రెండు లక్షలైనా ఉండాలి కదా
ఆ మాత్రం లాభం లేకపోతే వ్యాపారమేంటి?
వెరసి పది లక్షలకి ఇంజనీర్ని బజార్లో పెడితే
అంత ధర మేమివ్వగలమా అని బజార్లు ఆలోచిస్తున్నాయి
ఒళ్ళు మండదూ మరి!

అగ్గిపుల్ల

(కుక్కపిల్లా... అగ్గిపుల్లా.. సబ్బుబిళ్ళా...
కాదేది కవితకనర్థం అన్నాడు శ్రీశ్రీ)
మా వైభకు అగ్గిపుల్లంటే చాలా భయం.
దాన్ని అంటిస్తే మాత్రం అసలక్కడ వుండదు. భయంతో
దూరం పరుగెడుతుంది.
ఎందుకంటే? దానికి వాసన పడదు.
నాకేమో అగ్గిపుల్లంటే చాలా యిష్టం.
ఎందుకంటే? చలం పుచ్చిపోయిన అగ్గిపుల్లను
చాలాసేపు చూస్తూ వుండమంటాడు.

పెంటమరాజు నరసింగరావు

నాకు సిగరెట్లు కాల్చే అలవాటు లేదు. అయినా డజన్ల కొద్దీ అగ్గిపెట్టెలు తెచ్చుకొని అందులోని పుల్లలన్నింటిని నేల మీద పారబోసి పుచ్చిపోయిన అగ్గిపుల్లలను వెతికి పట్టుకొని వాటిని చూస్తూ నిట్టూరుస్తాను.

అలా చేయడం వల్ల నేను నేర్చుకున్నదేమంటే, సమాజంలోని అంగబలం, అర్థబలం, ఆరోగ్య బలం వున్న వాళ్ళను గూర్చి ఇంకా ఆలోచించాల్సిన అవసరం ఎంతమాత్రం లేదు.

మనం పట్టించుకోవలసిందల్లా బీద, బిక్కి అనారోగ్యంతో చితికిపోయిన వాళ్ళను, అర్ధాకలితో కళ్ళు లోపలికి పోయి కాళ్ళీడ్చుకుంటూ వెళ్ళే వాళ్ళను.

కొన్నాళ్ళు మీరు కూడా అగ్గిపెట్టెలో వున్న పుల్లలన్నింటిని కింద పడేసి పుచ్చిపోయిన అగ్గిపుల్లలను ఏరుకొని వాటివైపు చూస్తూ వుండిపొండి. నాకులాగే మీకు కూడా వాటి పైన తప్పక జాలి వుడుతుంది.

మొదట వైభవిని గూర్చి చెప్పాను గదా!

ఇంతకు వైభవంటే ఎవరనుకున్నారు?

నా ముద్దుల అందమైన మనుమరాలు. నా పెద్ద కూతురు బిడ్డ. వాళ్ళమ్మమ్మ, అత్తలు వైభు అని పిలుస్తారు.

అగ్గిపుల్లంటే, దాని వాసనంటే పడని మా వైభవి అగ్గిపుల్ల విషయం. నా చిన్ననాటి అగ్గిపుల్ల కథను జ్ఞాపకం తెచ్చిపెట్టింది.

ఈ కథ నిన్న మొన్న జరిగింది కాదు. డెబ్బయి ఏళ్ళ క్రితం జరిగింది. నా కళ్ళలో సినిమా రీలు తిరిగినట్లుగా ఆనాటి సంఘటన జ్ఞాపకం వచ్చింది.

...

అది నిజం నవాబు కాలం.

అప్పట్లో మా ఊరికి మా నాన్న పోలీసు పటేల్.

నిజాం జమానాలో రెవెన్యూ శాఖ, పోలీసు శాఖ అధికారుల, ఉద్యోగుల యొక్క రుబాబు చెప్పాల్సిన పనే లేదు.

వాళ్ళెన్ని అరాచకాలు, ఆగదాలు చేసినా ఎదురు తిరిగే నాథుడే లేడు.

ఊళ్ళోకి రెవెన్యూ అధికారి వచ్చినా, పోలీస్‌శాఖాచ్చినా, వాళ్ళకి అల్లుళ్ళ కంటే ఎక్కువ మర్యాదలు చేయాల్సి వచ్చేది.

వాళ్ళొచ్చినప్పుడు వాళ్ళ మర్యాద కోసం మా నాన్న పడే ఆత్రం చూస్తే నాకు ఒళ్ళు మండేది.

నేను ముందు చెప్పినట్లు ఊళ్ళోకి రెవెన్యూ అధికారి వచ్చినా, పోలీసు అధికారి వచ్చినా వెబుదట కావలికారును కోడిని పట్టుకురమ్మనేవాడు నాన్న.

వాళ్ళకు కమ్మగా దాన్ని వండించి పెట్టాలి. లేకపోతే కొంప మునిగినట్లే.

మా నాన్న ఆదేశం పొందగానే కావలికారు అలా బజారుకెళ్ళి పటుగోలతో కనపడ్డ కోడికేసి గురిచూసి విసిరేవాడు. ఆ కఱ్ఱ దెబ్బకు అది గిలగిలలాడుతూ క్రిందపడేది.

ఇక ఒక్క నిమిషం కూడా ఆలస్యం చేయకుండా కావలికారు దాన్ని వెంటనే చేతుల్లోకి తీసుకొని హలాల్ చేయించడానికి బాలే సాబ్ దగ్గరకు వెళితే అతడు హలాల్ చేసేవాడు.

ఆ పని చేసినందుకు బాలేసాబ్‌కు కోడి తలకాయ, కాళ్ళు దక్కేవి. తర్వాత సారాయి కోసం బాలాజీ దగ్గర కెళ్ళితే, పాపం కటికె బాలాజీ కిమ్మనకుండా ఓ సీసా నిండా సారాయి పోసి కావలికారు చేతికిచ్చేవాడు.

కావలికారు ప్రపంచాన్నంతా జయించినట్లుగా విప్రవీగేవాడు.

ఇక కోడిని కోల్పోయిన వ్యక్తులు గవ్ చువ్ గా ఉండాల్సిందే తప్ప ఏమి అనడానికి ఎవరికి వీలుండేది కాదు.

అవి చాలా భయానకమైన రోజులు. చూసిన వాడికే తెలుస్తోంది కానీ చూడకుండా వున్న వాడికేం తెలుస్తాయి ఆనాటి బాధలు.

...

ఓ రోజు మా ఊరికి పోలీసు అధికారి వచ్చాడు. వాడు బలంగా వున్నాడు. వాణ్ణి చూస్తేనే తెలుస్తుంది, వాడికి పెద్ద హిమావత్ వుందని.

మంది సొమ్ములు పుణ్యానికి తినేవాళ్ళకు మంచి చెడులు తెలియవు. వాడి వైనం కూడా అలాగే వుంది.

మా నాన్న తలపాగా చుట్టుకుని వాడి ముందు 'జీ సర్కార్' అన్నట్లుగా నిలబడి వున్నాడు.

ఆనాడు ప్రభుత్వ అధికారులను పటేల్ పట్వారీలు 'సర్కార్' అంటూ పిలిచేవారు.

మా నాన్నకేసి వాడు చూస్తూ "అరే! పటేల్! ఈ యాళ్ళు కోడికూర శానా బాగా చేయించినపురా!"

'సర్కార్'

'సారాయి కూడా కమ్మగుందిరా!'

'సర్కార్' అంటూ పొంగిపోయాడు మా నాన్న.

"జారేక్ హైరే?"

"ఇంకోటి కావాలిరా?"

'క్యా సర్కార్? అంటూ మా నాన్న వాడివైపు ఆశ్చర్యంగా చూశాడు.

"పిట పిటలాడే పిల్ల కావాలిరా?"

మా నాన్న నెత్తిమీద పిడుగు పడ్డట్లుంది.

"పుణ్యానికి మంది కోళ్ళు వండిపెట్టాలి. పైసా పెట్టకుండా కమ్మని సారాయి తాపించాలి."

"ఇక పిటపిటలాడే పిల్ల కావాలట వీడికి" అంటూ మనస్సులోనే తిట్టుకుంటున్నట్లుగా కనిపించాడు నాన్న నాకు.

ఇంకో విషయమేమంటే మా ఊరికి ఏ అధికారి వచ్చినా మా నాన్న నన్ను తన వెంట తీసుకెళ్ళేవాడు. ఎందుకంటే భవిష్యత్తులో నేనే గదా ఆ ఊరికి కాబోయే పోలీస్ పటేల్ ననీ. అందుకే అవన్నీ నాకు బాగా జ్ఞాపకం వున్నాయి.

"అరే, పటేల్" అంటూ మళ్ళీ పిలిచాడు మా నాన్నను పోలీస్ అధికారి

"జీ సర్కార్" అన్నట్లుగా మా నాన్న వాడివైపు చూశాడు.

"నువ్వు ఆయుర్వేదం కూడా చేస్తవంట గదరా!"

"జీ సర్కార్"

"భల్లూకాంతకీ లేహ్యం కూడా కావాలిరా?" అన్నాడు.

ఇప్పటి వయాగ్రాలాగే ఆనాడు భల్లూకాంతకీ లేహ్యం నాకి ఆడదాన్ని పట్టాడంటే ఇక వదిలిపెట్టడం కష్టంగా వుండేదట.

వాడి కోరికకు మా నాన్న అవాక్యమిపోయాడు.

వాడికి బుద్ధి చెప్పాలని గట్టిగా మనస్సులోనే నిర్ణయించుకున్నట్లున్నాడు.

నన్ను బజారుకి పంపి అగ్గిపెట్టె తెప్పించాడు.

అగ్గిపల్లలోని గంధకాన్తుంతా నా చేత ఊడబెరికించాడు. దొడ్లో వున్న వేపచెట్టును ఎక్కించి వేపాకును తెప్పించాడు. వేపాకును అగ్గిపల్ల గంధకపు పొడిని నాకు తెలియని మరో దినుసుని ఇంట్లో వున్న కల్వంలో వేసి బాగా సూరాడు. దాన్ని కషాయం చేశాడు. మొదట భల్లూకాంతకీ లేహ్యమంటూ ఓ లేహ్యన్నిచ్చి తరువాత తాను చేసిన కషాయాన్ని గ్లాసు నిండా పోసి వాడిచేత తాగించాడు.

ఆ కషాయాన్ని వాడు చేదుగా వున్నప్పటికీ ఆత్రంగా బాగా తాగాడు. శక్తి బాగా వస్తుందని. తరువాత కావలికారు చేత రంగనాయకిని పిలిపించి, ఆమె బిడ్డ సుందరిని రప్పించాడు. సుందరికి విషయమంతా చెప్పాడు. తనకేమి భయం లేదన్నాడు.

...

సుందరి పోలీసుల అధికారి చెంతకు వెళ్ళింది. పిటపిటలాడే పిల్ల కావాలన్న పోలీసు అధికారికి సుందరిని చూస్తే అసలు కోరికే రేగడం లేదు.

వాడు కంగారుపడ్డాడు.

సుందరిని ఏమీ చేయలేకపోతున్నానని సిగ్గుపడ్డాడు.

సుందరే కాదు ఇక జన్మలో వాడి పెళ్ళాం దగ్గర కూడా వాడి శక్తి పని చేయకుండా చేశాడు మా నాన్న.

కొన్నాళ్ళకు మాకేమి తెలిసిందంటే ఆ పోలీసు అధికారి ఉర్రేసుకు చచ్చాడని.

ప్రాణవాయువు

జ్వాలముఖి

తొలకరి తెలుగు శ్రీకారం, శ్రీకాకుళం
 “పాత కొత్తల మేలు కలయిక” విజీ నగరం
 రాజ ద్వారానికి హత్తుకపోయిన వాయులీనం
 మధురవాణి మేజువాణిలో “లొట్టపిట్టలు”
 ఆదిభట్ల వీరగాంధర్వంలో “శంభో శంకరా”...
 కోడి రామ్మూర్తి ప్రాణాయామంలో సూర్య నమస్కారం
 సద సత్సంశయాల స్వగతంలో “కోనేటిరావు”
 “మహాప్రస్థానం”లో విశాఖ ఆరాటం తెగని పోరాటం
 రెక్కలాచ్చిన “పిపీలికం”, “కోహం”లో ‘సోహం’-
 కళింగాంధ్ర, కాలే నిస్ఫులింగాంధ్ర మహా విపత్తు-

గారెలు తినేవాళ్ల అభిరుచికోసం
 మూడు ముక్కల తెలుగు మహాభారతం
 పారిన రాజరాజు సాగిన నారాయణ భట్టు,
 నన్నయ్య అత్యుహత్య
 చెలరేగిన చిత్రాంగి సేదతీరిన సారంగధరమెట్ట
 పిడుగులుపడ్డా మొరాయిచిన “డుమువులు”

“సరస్వతీ నారద సంవాదం”లో వీగిన వికల్పం
 “ప్రాణి నా మార్చి నాశనం” కవి సమయం కల్లోలం
 “మాలపల్లి”లో తక్కెళ్ల వీరజగ్గని విముక్తి ఘోష
 పుట్టలో పాలు పోసినా కానరాని వేయి పడగలు సామి”
 పడగల పోటీయే గాని పాములేని “నాగుల చవితి”
 చీల్చి చెండాడిన జాషువా వలస పక్షి సందేశం
 కొల్లేటి కాపురంలో కన్నీటి తిరుగుబాటు

ప్రచండంగా వెలిగిన ప్రకాశం క్షణికం
 నల్లమల కాందిశీకుని కృష్ణపక్షం
 నెల్లూరి జాణతనంలో మండిన విజయవాడ
 వీగిన విశాలాంధ్ర అటకెక్కిన తెలంగాణ
 రక్తికట్టని రాయలసీమ దుబాయి మొర

అనాధృతంగా ఆగిపోయిన “పెన్నేటి పాట”
 శివాలెత్తిన శివతాండవంలో అచ్చిరాని అద్వైతం
 “మా కొద్ది తెల్లదొరతనం” పీడకల పలవరింత
 వాణిజ్య పంటల్లో కలవరించిన “పాండవోద్యోగాలు”
 కాంట్రాక్టర్ల కటాక్షంలో చింతామణి సరసాలు-

తరతరాల దొరతనాల్ని నిలదీసిన “వెట్టిచాకిరి”
 ఊళ్లు పంచుకునే వాళ్ల నోళ్లు మాయిచిన “సంగపోళ్లు”
 ఎలుకలు పడ్డాయని వాటా దొరకని ఆసాములకూటమి
 బహుళజాతి సంస్థల గంజాయి మొక్కల ఆటవిడుపు
 బతుకమ్మల బతుకులు పెనంపించి పొయ్యిలోకి
 స్వర్గానికి నిచ్చెనలు మోసేవాళ్ల దొమ్మి రాజకీయం

ఆదివాసి అడ్డ పొగ బుడ్ల గోసి శ్రీకాకుళం
 “బాన్సెను దొరల” కోపాల్లో గుత్తుల సంఘాలు
 తల పగుల కొట్టుకోవడానికి మిగిలిన గ్రెనేటు ఆస్తి
 “భలే మంచి బేరమన్న” కోస్తా మతలబు

కాలుతున్న శేష ప్రశ్నలు కాకి లెక్కల జమాఖర్చులు
 చేసు మేసిన కంచెలు, వేలాడిన జరి పంచలు
 అడ్డం తిరిగిన కథలో భారీ కంచి గరుడ సేవలు
 విదేశీ జామాతాలు స్వదేశీ తిరగమాతలు

మధ్య తరగతి రాగ ద్వేషాల రాజకీయ నివృత్తుల్లో
 పక్కవాడి మీద విరుచుకపడే కోపతాపాలు
 ప్రపంచీకరణ నసల్లో ఉద్యోగాల భరతం రుసరుసలు
 అవసరం లేని చుట్టాలు వరమిచ్చే డాలర్లు
 కష్టజీవుల నరకం బతుకు జీవుల కనకం

యాభైఆరు అక్షరాలు తులతూగిన
 అభివ్యక్తి సంక్షోభం మాతృభాష విరోధం
 అచ్చుల్లో చిక్కిన హల్లుల తెలివి తెల్లవారింది
 శకటరేఫం నోటి మాట పడిపోయింది
 భాష ప్రాచీనత గిట్టుబాటు, ప్రాసంగికత కప్పడాటు

నదుల నాడీ నిదానంలో తెలుగు భూమి
 భగీరథుల హస్తలాఘవంలో తెలుగువాడి
 బొజ్జలు నిమరుకునే దొరలు కష్టజీవుల మొరలు
 “దేశ భాషలందు తెలుగులెన్న” గిరీశం తన్నా

తెలుగు భూమి అనాదిగా కష్టజీవి
 తెలుగు నది ఊళ్లను పెంచిన కన్నతల్లి
 తెలుగు ఆకాశం వేకువల ప్రాంగణం
 తెలుగు ఊపిరి చరిత్ర ప్రాణవాయువు

తెలుగు మనుగడ తరగని ఏడుగడ
 సంఘటిత విశ్వాసాల వెలుగుపొడ
 విముక్తి పోరాటాల బతుకు తెరుపు
 తెలుగు వెలుగుగానే వెలిగే తెలుగు

అయ్యో! అమ్మా!

స్వామినాయక్ తండా నిశ్శబ్దంగా ఉంది. ఊరికి చాలా దూరంగా ఉండటం వల్ల వాహనాల శబ్దం కూడా అక్కడ విన్పించడం లేదు. అక్కడక్కడా కుక్కలు మొరగడం, కోళ్ళు కూయడం తప్ప మరో అలికిడి విన్పించడం లేదు. తెల్లవారడానికి యింకా ఎంతో సమయం లేదు.

డా॥ కె.ఎల్.వి. ప్రసాద్

తండావాసులంతా కష్టపడి పని చేసుకునే వారు కనుక, తెల్లారితే తండా మొత్తం మేల్కొంటుంది. తమ తమ పనుల్లో నిమగ్నమైపోయి త్వరత్వరగా తెమిలి, కాస్త చద్ది సర్దుకుని ఎవరి పనులకు వాళ్ళు వెళ్ళిపోతారు. కాస్త ఎండ వచ్చిందంటే తండాలో ముసలివాళ్ళు, పిల్లలు తప్ప అక్కడ ఎవరూ కన్పించరు.

అలాంటి గూడెంలో పది గుడిసెలు అవతల ఒక గుడిసె దగ్గర కాస్త అమ్మలక్కల హడావుడి కన్పిస్తుంది. వికవికలు, పకపకలతో ఆ ప్రాంతం సందడి, సందడిగా ఉంది. అలా అని అక్కడ ఏదో ఉత్సవమో, ఊరేగింపో జరుగుతుందనుకుంటే పప్పులో కాలేసినట్టే. ఆ.. గుడిసెలో నెలలు నిండిన గర్భిణి కమిలి ఉంది. గంపెదాశతో కలలు కంటున్న కమిలి, పురిటి నొప్పులతో, ప్రసవ వేదనలో ఉంది. భరించలేని బాధను సైతం తట్టుకుని, పండంటి కొడుకు కోసం పరితపించి పోతుంది.

కమిలి కాస్తు ఈసారి కూడా చాలా కష్టమయింది. అయినా చివరికి సునాయాసంగానే ప్రసవించింది. కమిలికి ఇది మొదటి కాస్తు కాదు. ప్రతి కాస్తుకు యీ నరక యాతన అనుభవిస్తూనే ఉంది. ఉన్నవాళ్ళయితే ఏ కార్పొరేట్ ఆసుపత్రిలోనో చేరి హాయిగా సిజేరియన్ చేయించుకుని నాలుగు రోజుల్లో టింగురంగా అంటూ యింటికి వెళ్ళిపోతారు.

కమిలి ప్రతి కాస్తు ఆమె గుడిసెలోనే జరిగింది. తండాలో ముసలమ్మలే మంత్రసానులై పురుడు పోశారు. ఆసుపత్రిలో పురుడు పోసుకోవాలనే కోరిక కమిలికి ఉన్నా, అంత స్థామత ఆమెకు లేదు. గవర్నమెంట్ ఆసుపత్రికి వెళ్ళినా అంతో యింతో చెల్లించుకోవాలి, అక్కడ కూడా పనులు జరగవని వాళ్ళకు తెలుసును కాబట్టి అలాంటి ప్రయత్నం గుడిసెవాసులు ఎప్పుడూ చేయలేదు. అలాగే కమిలి కూడా అలాంటి సాహసం చేయలేకపోయింది.

కమిలికి ఇది ఆరో కాస్తు. అయిదుగురు ఆడపిల్లల్ని వరస పెట్టి కనేసింది. మగపిల్లాడి కోసం స్నానింగ్లు, స్ట్రీనింగ్లు చేయించుకునే తాహతు వుంటే, యింత పని జరగకపోయేదేమో! ఆరో కాస్తులో అయినా వంశోద్ధారకుడు జన్మిస్తాడనే కొనరంత ఆశతో ఆమె ఉంది.

“మగపిల్లాడు పుట్టకుంటే నిన్ను వదిలేసి, నీ చెల్లెల్ని పెళ్ళాడతా” అంటున్నాడు భర్త బిచ్చు. “దానికి మాత్రం మగపిల్లాడు పుడ్తాడని గ్యారంటీ ఏమిటి? తనకులానే తన చెల్లిలికి కూడా అన్యాయం చేయడని నమ్మకం ఏమిటి” అన్నది కమిలి ఆలోచన.

ఆడపిల్ల పుట్టడం, ఆడదాని అసమర్థతగానే భావిస్తారు చాలామంది. ఇందులో చదువుకున్న మూర్ఖులు కూడా వుండటం విశేషం. ఇక నిరక్షరాస్యుల సంగతి ప్రత్యేకంగా చెప్పేదేముంది. పల్లెలు, గూడెంలు, తండాలు, యికా నిరక్షరాస్యతా నీడల్లోనే బ్రతుకుతున్నాయి కదా!

దబ్బున్న వాళ్ళయితే అదిలోనే ఆడగుడ్డను చిదిమేయగలుగుతున్నారు. తమకు కలిగే సంతానం ఆడ అయినా, మగ అయినా, తల్లికి ఎంత పాత్ర వుంటుందో, తండ్రికి కూడా అంతే పాత్ర వుంటుందని, ముఖ్యంగా ఆడపిల్ల పుట్టే విషయంలో తండ్రిదే ప్రధాన పాత్ర అనీ, విజ్ఞానం విశేషంగా విస్తరిల్లుతున్న ఈ కాలంలో కూడా తెలియకపోవడం నిజంగా మన దురదృష్టమే మరి!

కమిలి నిరంతరం కాస్తుల్లో పడే బాధ కంటే, యింట్లో తన భర్త, అత్తమామలు, ఆడపడుచులు పెట్టే మానసిక హింసే అధికంగా ఉంటుంది. అందుకే ప్రతి కాన్పుకి యీసారయినా తమకు మగపిల్లాడు పుట్టేటట్లు చేయి దేవుడా అని తనకు తెలిసిన దేవుళ్ళందరిని మనసులోనే మొక్కుకుంటుంది. దేవుడు కూడా పేదల పక్షపాతేనా! అని ఒక్కోసారి తనను తాను ప్రశ్నించుకుంటుంది.

‘ఈసారికి చూడు’ అని భర్తను బ్రతిమాలుకుంటుంది. ఒక ప్రక్క మగపిల్లాడు పుట్టడం లేదనే కోపం, మరో ప్రక్క అంతమంది ఆడపిల్లల్ని ఎలా పెంచి పెద్ద చేయాలన్న భయం - భర్త బిచ్చును క్షణ క్షణం గందరగోళ పరిస్థితికి నెట్టివేసి పిచ్చివాణ్ణి చేస్తున్నాయి.

తన ఉక్రోషాన్ని, కోపాన్ని ఏదో రూపంలో భార్య కమిలి మీద చూపించి మానసికంగా ఆమెను హింసిస్తున్నాడు. సమస్యలు వచ్చినప్పుడు సామాన్యులు ఆశ్రయించే సాధనం ‘తాగుడు’. బిచ్చ తాగించినప్పుడల్లా భార్య పిల్లలు అన్న తేడా లేకుండా వాళ్ళను చితక బాధేస్తున్నాడు.

“ఈ నరకం పగవాళ్ళకి కూడా ఉండొద్దు. వచ్చే జన్మలో నన్ను పేదరాలిగా పుట్టించకు, ఒకవేళ పుట్టించినా, ఆడపిల్లగా మాత్రం పుట్టించకు దేవుడా!” అని కనిపించని దేవుళ్ళందరిని మొక్కుతుంది. నిత్యం మానసిక వ్యధతో కుమిలిపోతున్న కమిలి.

- - -

కమిలి ప్రసవించి సుమారు గంటకు పైగా కావస్తోంది. పుట్టింది ఆడా? మగా? అని ప్రక్కనున్నవాళ్ళని అడిగే ధైర్యం చేయలేకపోతుంది కమిలి. అదేవిధంగా తన చుట్టూతా వున్న అమ్మలక్కలు సైతం విషయం చెప్పడానికి సాహసించడం లేదు.

‘అబ్బాయి పుడితే ఎట్లాగూ ఆ హడావుడి వేరుగా వుంటుంది. ఇందులో సందేహానికి చోటు లేదు. అందుచేత యీసారి కూడా తన కడుపున ఆడపిల్ల చెడపుట్టిందని కమిలికి అర్థమైపోయింది. ఆమె శరీరాన్ని నీరసం మరింతగా ఆవరించింది. ఉన్న కాస్త ‘అశ’ ఉష్..

కాకి! అయిపోయింది. ఆమెలో నిస్సత్తువ చోటు చేసుకుంది. మెదడు ఆలోచనలతో నిప్పు కణికలా మండిపోతుంది.

విషయం తెలుసుకున్న భర్త మానసిక పరిస్థితి ఎట్లా వుంటుందో, అతను ఎట్లా చెలరేగిపోయి వీర విహారం చేస్తాడో ఆమె ఊహించుకుంటోంది. వళ్ళంతా ముచ్చెమటలతో తడిసిపోతుంది. ఆమె శరీరం అధిక రక్తపోటుతో రుధిర సునామీ అయింది. గుండె వేగం అంచనాలను మించిపోయింది. రక్తనాళాలు చిట్టిపోతాయేమోనన్నంత భయం ఆమెలో చోటు చేసుకుంది. మలేరియా జ్వరం వచ్చినట్లు ఆమెలో సన్నగా వణుకుడు మొదలయింది. ఆమె మౌనంగా రోదిస్తోంది. ఆమె రోదనను ప్రత్యేకంగా పట్టించుకునే వాళ్ళు ఎవరూ అక్కడ లేరు. తల్లిగా ఆమె బాధ్యతను గుర్తు చేస్తూ బిగిసి ఉన్న రవిక తడిసిపోవడం మొదలు పెట్టింది. ఆమె కళ్ళు కన్నీళ్ళకు కరువై మందుతున్న అగ్నిగోళాల్లా కన్పిస్తున్నాయి.

- - -

భర్త బిచ్చ విషయంలో కమిలి ఊహించిన దానికి అతను చాలా భిన్నంగా ప్రవర్తిస్తున్నాడు. చాలా సీరియస్గా వుంటూ, పొడి పొడి మాటలతో కాలక్షేపం చేస్తున్నాడతను. పుట్టిన బిడ్డవైపు కనీసం ఒకసారి కూడా కన్నెత్తి చూడకపోవడం కమిలిని కలవరపరిచింది. ఆమె గుండెల్లో ఎవరో గునపం గుచ్చినంత బాధకు గురవుతోందామె. మౌనంగా వుంటూ, మానసికంగా హింసిస్తున్నాడు భర్త. ఈ శిక్ష కంటే, తనను కొట్టినా, తిట్టినా బావుండేది అని మనస్సులో మూలిగింది కమిలి. భర్త మాత్రమే కాదు, తనతో ఎవరూ సరిగ్గా మాట్లాడటం లేదు. తన పిల్లల్ని సరిగా పట్టించుకోవడం లేదు. తన భర్తే పట్టించుకోనప్పుడు యితరుల గురించి అనుకొని ఏమీ లాభం? ఆలోచనలతో ఆమె హృదయం అల్లకల్లోల సముద్రమయింది.

మన కోసం రోజులు అగిపోవు. కాలం స్తంభించిపోదు. కమిలి ఆడపిల్లని ప్రసవించి అప్పుడే రెండు నెలలు దాటిపోయింది. కట్టుకున్నవాడు, అయినవాళ్ళు, కానివాళ్ళు పెడుతున్న నిశ్శబ్ద హింసను కమిలి భరించలేకపోతుంది. ఏ క్షణంలో ఆమె ఏమైపోతుందోనన్న ఆందోళనలో ఆమె కొట్టుమిట్టాడుతోంది. పగవాళ్ళకి కూడా యిలాంటి బాధలు రాకూడదని ఆమె నిశ్శబ్దంగా భగవంతుణ్ణి ప్రార్థిస్తుంది.

కాని, రోజులు మరింత గట్టిగా సాగడం మొదలుపెట్టడంతో ఆమె గుండె క్రమంగా బండరాయిగా మారడం మొదలుపెట్టింది. ఎవరు ఏమనుకున్నా లెక్కచేసే పరిస్థితిలో ఆమె యిప్పుడు లేదు. ఆ... రకంగా కమిలి ఒక నిర్ణయానికి వచ్చేసింది. ఆమెకు దానిని మించిన మరో ప్రత్యామ్నాయం కనుచూపుమేరలో కన్పించడం లేదు.

తల్లిగా ఆమె హృదయం కఠిన శిల అయిపోయింది. కన్న పేగుబంధం ముడి విడిపోనుందా? అన్న అనుమానం ఆమెకు క్షణం విడిపిస్తూ మరుక్షణం కఠినంగా మారిపోతుంది.

- - -

అప్పుడే తెలతెలవారుతున్న సమయం. తండాలో యింకా అందరూ గాఢ నిద్రలో ఉన్న సమయం. పసికందును పదిలంగా భుజాన వేసుకుని, ఉబికి వస్తున్న కన్నీటిని అదుపు చేయలేని పరిస్థితిలో తమ గొడ్ల సావిడి వైపు దారి తీసింది కమిలి. కసాయివాడిని నమ్మిన గొర్రెలా బిడ్డ తల్లి భుజంపైన నిశ్చింతంగా నిద్రపోతుంది.

గొడ్ల కోసం నింపిన నీళ్ళ తొట్టి, మృత్యు జలనిధిగా మారుతుందని ఎవరికి తెలీదు. మహాభారత గాథలో కుంతీదేవి కథ కమిలి విన్నదో లేదో తెలీదు గాని అంతకుమించిన సన్నివేశం ఆమె చేతుల ద్వారా జరిగిపోయింది. చెట్టు మీద వున్న 'తీతువు' పిట్ట అరుచుకుంటూ పారిపోయింది. నీళ్ళ తొట్టెలో కమిలి బిడ్డ నిర్ణీవిగా తేలడానికి ఎంతో సమయం పట్టలేదు. కన్నీళ్ళు కరువైన కమిలి ఆ నీళ్ళ తొట్టె ప్రక్కనే కూలబడిపోయింది. ఆమె కళ్ళు మూసుకుని హృదయ విదారకంగా రోధిస్తోంది.

అప్పటికే పొంగివచ్చిన కన్నీటి ఊట ఆమె బుగ్గలపై కాల్వలు కట్టి ఎండి జీరలు బారింది. ఆమె రవిక పాలధారై తడిసి ముద్దయిపోయింది. అక్కడికి ఎప్పుడు వచ్చాడో తెలీదు గాని, వెనుక

నుంచి భర్త బిచ్చ గుండెలు బాదుకుంటూ వచ్చి బావురుమంటూ భార్య కమిలిని వాటేసుకున్నాడు. ఒకరి కళ్ళల్లోకి మరొకళ్ళు లోతుగా చూసుకుంటూ కన్నీళ్ళు యింకిపోయే వరకు రోధించారు.

“తొందరపడి ఎంత పనిచేశావు కమిలీ!” అన్నాడు బాధగా. తనవల్లే యిదంతా జరిగిందనే వ్యధ ఒక ప్రక్క నుండి అతనిని వుండులా సలుపుతోంది. తను చేసిన పొరపాటుకు కమిలి బలి కాకూడదనే విషయం అతని అంతరంగం అతనిని పదే పదే హెచ్చరించింది.

ఒక నిర్ణయానికి వచ్చిన బిచ్చ బిడ్డ శవాన్ని భుజాన వేసుకుని మెయిన్ రోడ్డు వైపు నడక ప్రారంభించాడు. ఆ దారి సరాసరి పోలీస్ స్టేషన్ వైపు పోతుందని అతనికి తెలుసు!

గొడ్ల సావిడిలో మాట పలుకు లేకుండా పడి వుంది కమిలి. విషయం తెలియని తండావాసులు తెల్లవారడంతో తమ పనుల్లో తాము నిమగ్నమైపోయి ఉన్నారు.

పాపం	ఎప్పుడూ	నానీలు		ప్రాణెక్కుల్లో	తర్వాత
గిరిజనులు	వెనక	మామ్యశ్రీ చింతూరి		పారేది నీరా	గుడ్డులు
ఎప్పుడూ	వెన్నుపోటు			అవినీతి	రామజన్మభూమి
కరివేపాకులు	నీకే			ఏరా	రాం రాం
ధృత రాష్ట్రుని	రాజకీయ	ఫ్యాక్షన్	వీధుల్లో	భూమి	రామసేతువు
సభ	నాయకులు	నీడలు	బార్లు	పోరు	దూంధాం
దుర్యోధనుల	రంగుల	పాలెగాళ్ల	వేదభూమి	జనం	ఉగ్రవాదం
తిష్ట	రంగడు	క్రీడలు	దార్లు	హోరు	ఉద్దండం
కీచకులకు	దెయ్యంతో			ప్రపంచీకరణం	అగ్రవాదం
స్వేచ్ఛ	వియ్యం	అశ్వమేధం	కలం మీద	పెనుగాలి	ప్రచండం
విరాటపర్వం	రాజకీయం	రాజరికం	దాడి	సరళీకరణం	
పునరావృతం	రమ్యం	సరమేధం	ఛాందసుల	శరగోపం	కోతలు
		ప్రజాస్వామ్యం	మోడీ	నోట్లు విసరండి	పైకోతలు
విలువలు	కందువాలు			ఓట్లు కొనండి	ఎన్నికల
సమాధి	కొందరికే	రాజకీయ	మతం	ఇండియా సంత	నేతలు
విష సంస్కృతి	టోపీలు	రాక్షసి	మత్తు	ఇదో వింత	మందీ
విహారం	అందరికీ	రంగుల	మానవత్వం	ప్రజలు	మార్కలం
		ప్రేయసి	చిత్తు	కంచిమేకలు	మంద
శకారులకు	రాళ్ల	లాఠీలు	పక్షపాతం	కసాయిలనే	న్యాయం
స్వాగతం	రాజ్యం	తూటాలు	ప్రజాస్వామ్యం	నమ్ముతాయి	కవి, రచయితల
వికారులకు	రాబండుల	ప్రజలకు	ప్రపంచీకరణం	గద్దెల కోసం	ఆ స్థానం
వేదిక	భోజ్యం	బహుమతులు	పరమపూజ్యం	సుద్దులు	సాహిత్య
					ప్రస్థానం

కవితలు

ఈ భూమి సల్లగుండ
కాసిన్ని చినుకులో...
కాసంత నెత్తురో...
తాకితే చాలు
వృక్షాలకో, వీరులకో జన్మనిస్తుంది.

నెత్తురింక ఆరలేదు

పనునూరి రవీందర్

ఆ వీరులంత ఎవరిని...?
సంస్థానాల రక్షణకో
సొంత ఆస్తుల పరిరక్షణకో
ఎదురొడ్డా నేలకొరిగినోళ్ళు కాదు.

స్వేచ్ఛా వాయువుల కోసమో,
వెట్టి పిశాచి అంతం కోసమో,

కాదంటే విద్యుత్ చార్జీల తగ్గింపు కోసమో,
లేదా, జానెడు జాగ కోసమో
వాళ్ళంత గుండెను జెండా చేసినోళ్ళు

ఓనా ముదిగొండ
పోరుతల్లి ముద్దుబిడ్డా!
నీవు రాజ్యహింసకు
బలైన రామ చిలుకవు కాదు,
కొత్త ఊపిరి
కూడగట్టుకున్న
పోరు మొలకవు.

ఈ మట్టికి
రక్తాభిషేకం
జరిగిందెప్పుడో
సరిగ్గా గుర్తులేదు కానీ,
ఆ తడి ఆరకుండ
వీరులకు బలిదానాలు జరుగుతూనే
ఉన్నాయ్

మండుతున్న కుంపటిలా...!

కటుకోర్పుల రమేష్

పొద్దున్నే పట్టెడ చప్పుడు
మా బతుకుల్ని తట్టిలేపేది
పలుగు రాళ్లతో *పట్టెడ సానబెట్టి
పని మొదలెట్టివాడు నాయిస

ఊపిరి గొట్టంతో ఊదీ ఊదీ
నాయిస కళ్లు రెండూ...
కొలిమిలోని నిప్పురవ్వలయ్యేవి
కడుపులో ఆకళ్లు
సెగలు సెగలుగా రగిలినా
నాయిస పనిలోనే మునిగిపోయేవాడు

** సిరాకు మంటకు
మొఖమంతా ఎర్రబడ్డా
పుస్తల తాడును పేనీ... పేనీ...
పట్టీలకు గజ్జల్ని అతికి.. అతికి..
అస్తమిస్తున్న సూర్యుడయ్యేవాడు

పొద్దుబాకిందంటే
కాస్తంత *** కెంపేసుకుని
ఆనందపు ఊసుల్లోకి జారేవాడు
**** కల్లువాయి కాలతో నవ్వుల్ని పూయించేవాడు
బంగారు నగకు ***** వనము పెట్టినట్టే
మాటకూ మంచితనాన్ని అడ్డేవాడు

.....

పరుగుతీస్తున్న దుఃఖాన్ని
పట్టకారుతో పట్టి
బెత్తడు సంతోషాన్ని ***** కమ్మెచ్చుతో సాగదీసి
బారెడు బతుకుల్లో పరుచుకున్న వైనం గుర్తుంది

సత్యాన్ని నిత్యం త్రాసులో కొలుస్తూ..
రక్త సింధుకై స్వేద బిందుకై
మా చూపుల దోసిళ్ల నుండి...నాయిస
కాల ధర్మంలోకి ఒలికిపోయిన క్షణం గుర్తుంది

.....

ఇప్పుడు అంగట్లో ఆత్మీయతల్లేవు
మమకారం పెనవేసుకున్న ఆభరణాలేవు
అన్నీ రెడీమేడులై
పో కేసుల్లో వేళ్లాడటం చూస్తుంటే..!
సువాసనలేని
కాగితపువ్వులు గుర్తొస్తాయి
మనసు చివుక్కుమంటుంది

అంగట్లో ఇప్పుడు అవినీతున్నా
నిజం అబద్ధం
ఒకే మూసలో కరుగుతున్నా
అచేతనంలో వున్నా నాయిసా
మండుతున్న కుంపటిలా...!

(నాయిసా స్మృతిలో)

* కంసాలివాడే దిమ్మె
** దీపపు బుడ్డి
*** మత్తుపానీయం
**** కంసాలివాడే రహస్యపదాలు
***** నగ మెరుగుకోసం తయారైన రసాయనం
***** లోహాన్ని తీగలా సాగదీసే ఇసుప సాధనం

గోస

గోరల బుచ్చయ్య

ఓ... నాయినా మర్చిపోవాడు. ఇగో ఈ మాటల జొన్న పిండంది. దీంట్ల ఎల్లిపాయో పొడుంది. భద్రంగా వట్టుకపో. ఎట్లండరో యేవో పిల్లలు. ఇంటికొన్నంది వోయి అర్రెల్ల దినవాయో. ఆ నడువ ఓ కారటేసిన.

మా పూరి సాపుకారింటి కాన్నుండి ఫోన్ గూడంగా జేసిన. వాళ్ల నుండి ఉత్రం లేదు. పత్రం లేదు. పోయోటప్పుడు బిడ్డ ఏడ్చుకుంటువోయింది. దెసురకు ముందు జెరమొచ్చి శానా పండిందట. మేస్త్రీ పైసలు గూడా ఇయ్యలేదంట. అయ్యా... ఈ మాటిను. ఈడగూడా మాకు పానాలే బాగాలేవే. ఊళ్ల ఊడా మందికి మస్తుగా జెరాలోస్తున్నవి. మా వీన జీవివెట్టుకోవద్దని సెప్పు. ఈ యేడు సెలకలేసిన సేను వానల్లేక సాంతం ఎండి పోయింది. మొన్నొచ్చిన వానగాలికి గుడిసె గూడా కూలిపోయింది. ఈడ పనిలేక ఊళ్ల ఉన్నోళ్లు గూడా పట్నాలు, దేశాలువొత్తుండరు. అప్పులెక్కువై సిన్నారెడ్డి గూడా ఉరేసేకొని సచ్చిపోయే. ఈడేం సింగారం వుంది గాని. అయ్యా... ఇగో... నాయినా నా గురించి ఏమీ ఆలోసించొద్దను. ఊరడుకోన బతుకుతం గాని వాళ్లను మంచిగుండమని సెప్పు. మంచిది నాయినా గీ మాట మాతురం మా పిల్లలకిచ్చినాకనే నీవు మీ గుంపుకాడికిపో... ఓ బిడ్డా సూడుమల్లా నీకాలోక్తా. మర్చిపోకు నీ కడుపున వుద్దా. మా పిల్లల గురించి ఏదో మాట విచారించుకొని మేస్త్రీతోని సిట్టిరాసి పంపు నాయినా. పొద్దవాయే. పిలగాడు ఇంటికాడ ఎక్కడోస్తున్నడో ఎమో. నాగూడా అటువ వోతది... పోతబిడ్డా..." అని మరోసారి లచ్చమయ్యకు చెప్పి సవరమ్మ కళ్లనీరు కార్చుకుంటూ ఆటోస్టాండు వద్దకొచ్చింది.

★★★

సవరమ్మది బిజినేపల్లి మండల కేంద్రానికి ఉన్న వట్టెం. కూతురు ముత్యాలు, అల్లుడు, మునెయ్య బతుకు దెవురు కోసం శ్రీపురం చిన్నయ్య గుంపులో ఆరైల కింద వలస వెళ్ళారు. వారి గుంపు సమీప గుంపులో పనిచేస్తున్న లచ్చమయ్య ఇంటికాడికొచ్చిన విషయం తెలుసుకున్న సవరమ్మ దగ్గరలోనే ఉన్న వెల్గొండ గ్రామానికి వెళ్లింది. లచ్చమయ్యను కల్పింది. సెరు జొన్నపిండి, ఒక గ్లాసు వెల్లుల్లిపొడి దంచుకుని తీసుకుని పోయింది. ఈ సీజన్ లోనే అప్పు తీరిపోతుందనుకున్నారు. అది అంతకు రెండింతలై కూచున్నది. చెలుకల కంపకొట్టించేందుకు, గుడిసె కప్పుకునేందుకు రెండు వేల రూపాయల అప్పు దెచ్చుకున్నారు. వాటిని తీర్చేందుకు గుంపు మేస్త్రీ వద్ద డబ్బులు తీసుకున్నారు. సీజన్ సాంతం పనిచేస్తే తమకు ఇన్ని డబ్బులు మిగిలాయని అనుకుని గుంపెక్కారు. వారికున్న ఒక కుమారున్ని శాంతయ్యను కూడా ఇంటి వద్దనే ఉంచి వెళ్ళారు. వాని ఆలనా, పాలనా సవరమ్మ చూస్తోంది. వీరు పనికి వెళ్లిన రెండు నెలలకే తల్లిపై బెంగపెట్టుకున్న శాంతయ్య మంచం పట్టాడు. వాని ఆరోగ్యం బాగా చేయించుండుకు మరో వెయ్యి రూపాయలు మేస్త్రీ వద్ద తీసుకుని ఇంటికి పంపించారు. వాతావరణం పడక పని ప్రదేశంలో ముత్యాలు, మున్నెయ్య

తీవ్ర అనారోగ్యానికి గురయ్యారు. తమ ఆరోగ్యాలు బాగు చేయించుకునేందుకు మరో వెయ్యిరూపాయల అప్పు అయింది. పౌష్టికాహారం అందక మంచం పట్టారు. దీనికి తోడు బైఫాయిడ్, మలేరియా జ్వరాలు అంటుకున్నాయి. నూకలన్నం తల్చుకుంటేనే వాంతులు చేసుకుంటున్నారు. ఇంత జొన్న రాట్టె దింటే బాగుండనిపించింది. తమ పక్క గుంపులో నుండి ఊరికివెళ్తున్న లచ్చుమయ్య విషయం తెలుసుకున్న ముత్యాలు పక్కగుంపు వద్దకెళ్లి ఇంత జొన్న పిండి, ఎల్లిపాయో పొడి తీసుకురావాలని, తమ కుమారుని యోగ క్షేమాలు కనుకుని రావాలని కోరింది.

ట్రాక్టర్...టాక్టర్...మని ఆటోవచ్చింది. ఆగింది. చేతిలో కట్టె పట్టుకుని ఒక చేతిని భూమికి అనించి సవరమ్మ మెల్లగా వచ్చి ఆటోలో కూర్చున్నది. ఎంత సేపైనా ఆటో కదలకపోవడంతో “నాయనా పొద్దువోతుంది. అటువ వోదా” అన్నది “ఉండవ్వా... జెరకంత మందిరాని పోదంగాని... నీ వొక్కదాని కోసం పోతే నాకు కూలీ గిట్టదు” అని చెబుతూ ముందుకెళ్లాడు ఆటోడ్రైవర్ రాజు.

“పిలగాడు ఇంటికాడెట్లున్నడో ఏమో... నేను ఊళ్ళకే యాడికన్నవోతో అవ్వా... అవ్వా అని ఎంటపడ్డడు. ఇంత సద్దిబువ్వుంటే పెట్టొచ్చిన తిన్నడో లేదో. పిల్లల్లోని ఆడుకోనికే వోయిండో... తల్లికోసం దినాం ఏడుస్తున్నడు. రాతిటిల నిద్రవోతలేదు. దినాం మందినడోని ఇంత కల్లుదాపి పండవెడ్డుండ. ఎన్నిదినాలంట మంది కాళ్ళమొక్కుతం. వానికి బట్టలు గూడాలేవు. తల్లిదండ్రీ దేశం బోయినాడు సంతల దెచ్చిన పాతబట్టలే ఉన్నాయి. అది కూడా సినిగిపోయినవి. యాలకు తిండిలేక సన్నగా ఈడ్చుకపోయిండు, ఈ నడ్డు వానికెండుకో జెరం కూడా రావట్టింది. పాలగూడా మరుపక ముందే తల్లి దేశంబాయో..., వీన్ని నాపాల్వెనరి. మందిజూస్తే ఒగలేకున్నరు. మాదిజూస్తే ఇంగోలెక్కున్నది. ఏదో అంతా... ఈ దవాఖాన్నకు పెట్టి పెట్టి... సగం నాశనం అయితిమి. ఇంత పించిని ఇప్పిస్తమన్నరు. ఒక్క కొడుకూ పలకరియ్యడు. ఈల్లమీద మన్నువోయ్యో... వొద్దరా మాకు పిలాటొడ్డు, గిలాటొడ్డుని సెప్పిన వానికి కొడుకు ఇనకుండా ఎంయ్యిరూపాయలోసారి, ఎయ్యిరూపాయలోసారి గుంజే... ఈరిగాడు... ఈని బొజ్జబోదలు కుమ్మా... మందిని ముంచి కొంపమీద, కొంపగట్టిండు. ఈని కొంపల కోడి గూయా... మా ఉనురు ముట్టి పోతరు కొడుకులూ. ఊకేగాడు...ఎవన్నంటే ఏమోస్తగది గాని... అయినాగాకున్నా ఈ డీలర్ గాడుగూడా ఇన్ని బియ్యం గింజలు వెట్టకపాయో... దాన్యాగా కాళ్ళ మొక్కితి. కనకరం జూపకపాయో... ఏట్ల జన్నరయేమో... ఏవని పాపాన వాడే వోతడు తియ్యో...” పలపలా కల్లెంట కారుతున్న నీటిని తూడ్చుకుని అయ్యో... అటువ పోదా బిడ్డా అని మళ్ళీ ఒకసారి అడిగింది. ఐదారుగురు రావడంతో ఆటో ముందుకు కదిలింది.

లచ్చుమయ్య సరాసరి ముత్యాలు గుంపు వద్దకెళ్లాడు. ఆ పాటికే ఇద్దరు పనిలోకి వెళ్లిపోయారు. అక్కడే ఉన్న మేస్త్రీ భార్య మేస్త్రీమ్మకు జొన్నపిండి, ఎల్లిపాయో పొడి మూట ఇచ్చి ముత్యాలు, మునుయ్యకు ఇవ్వాలని చెప్పి సెలవు తీసుకుని వెళ్లిపోయాడు. రాత్రి ఏడు గంటల ప్రాంతంలో ముత్యాలు మునెయ్య పని నుండి తమ గుడిసె వద్దకొచ్చారు. లచ్చుమయ్య దెచ్చిన జొన్నపిండి, ఎల్లిపాయ పొడి తీసుకున్నారు. రాత్రి రాట్టె చేసుకోవాలని ముత్యాలు ప్రయత్నం

చేసింది. పనిచేసి అలసిపోవడంతో రేపు చేసుకుందామని ఆ రాత్రికి అలాగే పడుకున్నారద్దరు. మరుసటి రోజు పొద్దున్నే మేస్త్రీకి జెప్పకుండా ముత్యాలు లచ్చుమయ్య గుంపు వద్దకెళ్లింది. ఏదో పనిమీద పట్టణంలోకి వెళ్లిన లచ్చుమయ్య ఇప్పుడే గుడిసెవద్దకొచ్చాడు. ముత్యాలును చూడగానే “రానా సెల్ల్యా, నీకోసం నిన్ను మీ గుడిసెల్లకొచ్చింటి. నీవు మా బావా పనికోయిండ్రని మేస్త్రమ్మ జెప్తే ఆమె మూట ఇవొచ్చింటి. దీసుకున్నారా” అని గుక్క తిప్పుకోకుండా అడిగాడు. “తీసుకున్నాం గానీ అన్నా... ఇంటికాడ అందరు బాగుండరా... అమ్మెట్లుంది. పిల్లగాడు... అట్లనా... అయ్యో దేవుడా... ఏం జేతన్నా సేతులోక్కపైసలేదు. మీ బావ గూడా ఇద్దకుండా జెరం బట్టింది. మేస్త్రీని కాళ్ళెల్లు మొక్కినా గూడా పైసంటే ఇస్తలేదు. అయితే ముసల్లి, పిలగాడు దినాం ఏడుస్తున్నారు...? కంట్రోల్ బియ్యం తెచ్చుకున్నారంటనా...? రేషనకారంటు గూడా డీలర్గానికే ఇవొచ్చినంగదా... వాడియ్యలేదని సెప్పిండా... ఈ నిసిరన్నుదీపం బెట్టం... వానికి అంతగానం జెప్పితి... సేటు నీకాలోక్తా మాయమ్మ సేత గాండుంది. నెలకు దాన్ని బియ్యం గింజలియవని పైసలు గూడా మీ బావనే వోయి ఇచ్చొచ్చిండు. అయితే నెలా పదిహేను దెసాలకు మీ గుంపు ఊరికోతదా... ఏమో అన్నా అంటున్నరు గాని నాగూడా తెల్లదు. మీ బావకు జెరం ఒకటే తీర్చ వట్టింది. దీన్ని మీన మన్నువోయ్య ఏం జెరమో ఏమో. దబ్బున నూపియ్యక పోతే సచ్చిపోతడని సెప్పుతున్నరు...నాకెక్కడ కాళ్ళాడలేవు. ఏదన్న వోటి సెయ్యాలే... అన్నా నెనుంటనే... మళ్ళకల్లుత... వొస్తన్నా... ఉండు సెల్లా ఆడికోయి ఇంత చాయోదాగుదం ఉండురా... వొద్దన్న శాంసేపాయో వొచ్చి... పోతా... అని సెలవు తీసుకుని గుడిసెల వైపు అడుగులేసింది.

★★★

ఆటో ఊళ్ళొచ్చి ఆగింది. సవరమ్మ తొందరగా దిగేందుకు ప్రయత్నించింది. సత్తువ చాలకపోవడంతో కట్టెను భూమిద పెట్టి మరో చేత్తో ఆటోను పట్టుకుని మెల్లిగా కింది దిగింది. ఆటో ఛార్జికిచ్చేందుకు దబ్బులు లేవు. “నాయనా రాజు నీకాలోక్తా బిడ్డా నాతన పైసల్ లేవు. ఎప్పుడన్న ఇస్తా... నీ బాంచెన్ బిడ్డా... లేవునాయనా” అని కాళ్ళమీద పడబోయింది. ఒద్దేలే అవ్వా.. సర్దే...సర్దే... ఉన్నప్పుడే విత్తువుగానిలే” అని రాజు ఆమె చేయి పట్టుకుని పై లేపాడు. సవరమ్మ ఇంటికెళ్లే సరికి శాంతయ్య తీవ్ర జ్వరంతో ఊగిపోతున్నాడు. “ఊ...ఊ... అమ్మా... అమ్మా...” అని అమ్మను పలవరిస్తున్నాడు. శాంతయ్యను తాకి అయ్యో కొడుకా ఏం జెరా నాయనా... ఇది దేవుడా అని తీసుకుని ఓళ్ళో పడుకోబెట్టుకున్నది. “పై సొంతం అగ్గిలాగ మండుతున్నది. ఏం జేయాలే దేవుడా... అని కన్నీళ్లను తూడుచుకున్నది. పిల్లవాన్ని కిందకి దింపి పీర్ల పండుగ రోజు మసీదు వద్ద ఇచ్చిన ఊడును దెచ్చి నొసటిపై, కణతలకు రుద్దింది. తనకు గుర్తున్న దేవుళ్లందరికీ మొక్కుతోంది. ఆసుపత్రికి తీసుకెళ్లానుకున్నది. చేతిలో ఒక్కపైస కూడా లేదు. పక్క వారిని అడుగాలనుకున్నది. దాదాపు వారి పరిస్థితి కూడా ఇలాగే ఉంది. వెంటనే ఒక ఆలోచన వచ్చింది. పిల్లవాన్ని చంకనెత్తుకున్నది. వానిపై చిరిగిపోయిన పాత చీర వొకటి కప్పింది. సరాసరి సర్పంచ్ వీరరెడ్డి ఇంటికి వెళ్లింది. ఇంటి గేటు ముందు నిలబడి “అయ్యో... పటిలా... నీకాలోక్తా... పిలగానికి వారం... ఉడుకును పిలగాడు సస్తడో ఏమో... వంద “ఏందే సవారి ఎండుకో ఏడుస్తున్నవు” పండ్ల సందున్న సన్నటి

కర్రను అటూ ఇటూ తిప్పుతూ వచ్చి గేటు ముందు నిలబడ్డాడు వీరారెడ్డి పిల్లవానెత్తుకుని ఆయన కాళ్లపై వడింది సవరమ్మ. “ఒంద రూపాయలియ్యి పట్టెలా పిల్లగానికి జెరమొచ్చింది. దవాఖాకు వోవాలే అని వేడుకున్నది. అరే పైసల్ లేవుగదనే... అయినా వంద రూపాయలెందుకే. సర్కారు దవఖానాకు పోరాదే” అని ఉచిత సలహా ఇచ్చి ఇంట్లో కెళ్ళిపోయాడు. పిల్లవానెత్తుకుని మళ్ళీ ఇంటికొచ్చింది. సాయంత్రం పూట జ్వరం కాస్త తగ్గినట్లయింది

★★★

“ఎందీ సెప్పుకుండా సేయకుండవోతే ఎట్లా నీ మొగడు ఇంట్ల జెరంతోటి వడ్లడు. ఎవడూ జూస్తడూ...” అని మేస్త్రీ చిన్నయ్య, ముత్యాలపై కోపగించుకున్నాడు. “యాడికోయినవు. ఎందుకోయినవు. ఇట్ల పనిబందజేసి పోతే ఎట్ల. ఇదేం బాగాలేదు. ఎందీ పైసలు దీస్తున్నప్పుడు దెల్వడా... పానాలు... గీనాలనీ గుడిసెల వంతే ఎట్లా...” అని కొట్టేంత పనిచేశాడు చిన్నయ్య. మునెయ్యను తీసుకుని ముత్యాలు సమీప పట్టణంలోకి వచ్చింది. అక్కడ ఓ ప్రయివేటు ఆసుపత్రిలో చేర్పించింది. ఆసుపత్రిలోనైతే చేర్పించింది.

దబ్బులెట్లా అనే అలోచనలో వడింది. సాయంత్రం కావస్తోంది. కడుపులో ఆకలి మంట. సమీపంలో ఉన్న రోడ్డు దాటి జాతీయ రహదారిపైకి వెళ్లింది. ఏడుగంటలు కావస్తోంది. తాను తప్పు చేస్తున్నాననిపిస్తోంది. కానీ తన భర్తను కాపాడుకోవాలి, ఇంటి వద్ద ఉన్న కొడుకును, ముసలి తల్లిని చూసుకోవాలి. ప్రాణం నిలుపుకునేందు చేస్తున్న పని ఇది తప్పుకాదని, తన అంతరాత్మ చెబుతోంది. తిన్నదరక తమ మేస్త్రీమృతేకనో, సైన్ కాంట్రాక్టర్ భార్యలేక్కనో చేయడం లేదని తమ మనస్సుకు సర్ది చెప్పుకున్నది. ఆ రాత్రంతా రోడ్డుపరిసర ప్రాంతాల్లోనే గడిపింది. మరుసటి రోజు ఉదయం కొంత మొత్తాన్ని తెచ్చి డాక్టర్ల కిచ్చింది. డాక్టర్లు మునెయ్యకు వైద్య పరీక్షలు చేశారు. కొన్ని మందులు రాసిచ్చారు. వాటిని తీసుకుని ముత్యాలు, మునెయ్య గుడిసెల వద్దకొచ్చారు. రోజులు గడుస్తున్నా ముత్యాలు జ్వరం తగ్గడం లేదు. మరో నాలుగు రోజుల్లో సీజన్ ముగుస్తోందని, వెళ్లడానికి అందరూ సిద్ధంగా ఉండాలి మేస్త్రీ చిన్నయ్య గుడిసెలవారికి చెప్పి వెళ్లిపోయాడు. “ముత్యాలు... నీకొడుక్కు శానా జెరం వొచ్చిందంటా... రగతం ఎక్కియాల్నంట... నిన్ను దబ్బున రమ్మని మనురి సావుకారి మేస్త్రీ కొడయ్యకు ఫోన్జేసింట. పోతవా” అని మొస దీసుకుంటూ చెప్పింది. పక్క గుంపు వెంకటమ్మ. ముత్యాలకు కాళ్లు భూమ్మిది నిలవడం లేదు. గుడిసెలో భర్త, ఇంటి వద్ద పిల్లవాడు ఇద్దరూ జ్వరాలతోనే బాధపడుతున్నారు. గొనెసంచిపై పడుకుని అమ్మా... అమ్మా... అని కలవరించే కొడుకు మళ్ళీ మళ్ళీ గుర్తుకొస్తున్నాడు. ముత్యాలు కళ్లపై ధాసాపాతంగా నీళ్లు కారుతూనే ఉన్నాయి. ఎలాగైనా ఈ రాత్రికి ఇక్కడి నుండి వెళ్లిపోయాలనుకున్నది. అదే రాత్రి భర్తను వెంట బెట్టుకుని బయలుదేరింది.

శాంతయ్యను కర్నూలు సర్కారు దవాఖానకు దీస్సుపోయింది సవరమ్మ. పిల్లవానికి రెండు రోజుల్లోగా రక్తం ఎక్కించకుంటే చనిపోతాడని డాక్టర్లు చెబుతున్నారు. రక్తం ఇవ్వడానికి ఊళ్లో ఎవ్వరూ ముందుకు రావడం లేదు. తల్లి రక్తమే సరిపోతుందని చెబుతున్నారు. ముత్యాలకు ఫోన్ చేసి మూడు రోజులవుతున్నా ఎందుకు రాలేదబ్బా... మేస్త్రీ రానియ్యలేదా... చార్జీలకు దబ్బులేక రాలేదా... వస్తుంటే బాటలో

ఏదైనా అయిందా... దీర్ఘాలోచనలో పడింది. సవరమ్మ... మరో రెండు రోజుల తరువాత ముత్యాలు, మునెయ్య ఆసుపత్రికొచ్చారు. పిల్లవాడు వైద్యం అందక ఆసుపత్రిలో బాధపడుతున్నాడని, వెంటనే వైద్యం అందించాలని అవసరాలను బట్టి ఆందోళనలు చేసే లేబర్ యూనియన్ నాయకులు కొందరు డాక్టర్లతో వాదనకు దిగారు. ఈ ఆసుపత్రిలే ఎప్పుడూ ఆనారోగ్యంతో ఉంటాయి...! ఇక్కడ పనిచేసే సిబ్బందిపై అరిస్తే ఎలా అని ఓ డాక్టర్పై వారిపై ఆగ్రహం వ్యక్తం చేశాడు. ఇక్కడ సరిపడా మందులేవు. సూదులేవు మేం ఏం జేయాలే అరే... అరే.. మా ప్రాణం దీస్తున్నరు. ఏం జన్మల ఏం పాపం చేసినమో ఈడ డాక్టర్లయ్యాను అంటూ చర...చర... నడుచుకుంటూ హోల్లోకి వెళ్లిపోయాడు. లేబర్ యూనియన్ నాయకులు బయట ఆందోళనకు దిగారు. ఆసుపత్రి బయట గొడవ జరుగుతోంది. నర్సులు త్వరగా తల్లి రక్తం తీసి బాలునికి ఎక్కించారు. సాయంత్రం వరకు అక్కడే వైద్యం చేయించారు. అదే సాయంత్రం వారిని ఇంటికి పంపించారు. ముత్యాలకు టెన్షన్లు చేసిన డాక్టర్ మునీరా సాయంత్రం ఆసుపత్రికొచ్చారు. ముత్యాలకు ఎయిడ్స్ ఉందని, పిల్లవానికి రక్తం ఎక్కించొద్దని నర్సులకు చెప్పారు. ముందుకెళ్ళున్న నర్సు ఆగి లేదు డాక్టర్ రక్తం ఎక్కించి వాళ్లను అప్పుడే పంపించాము. అయితే రిజిస్టర్లో వీరిపేర్లు నమోదు చేయకండి అని ఓ సూచన చేసి వెళ్లిపోయింది మునీరా... మరుసటి రోజు పేపర్లో లేబర్ యూనియన్ నాయకుల ఆందోళన ప్రథమ భాగంలో అచ్చయింది.

★★★

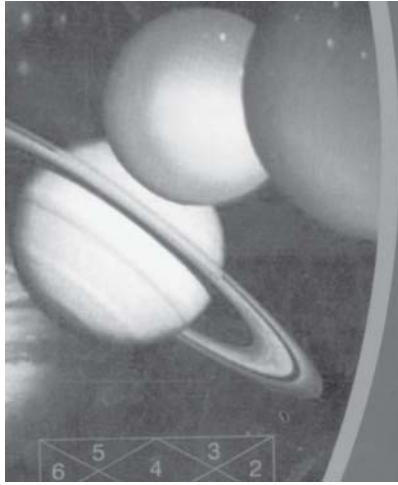
ఆసుపత్రి వచ్చిన వారం పది రోజులకే ఇంట్లో వాళ్లందరికీ ఒకటే జ్వరాలు. సగం కూలి పోయిన గుడిసెలో గొనె సంచులపై పడుకున్నారు. సవరమ్మనే ఇల్లిల్లా తిరిగి ఇంత ఆడుక్కొచ్చి వీళ్లకు పెడుతోంది. నెల రోజుల పాటు ఇలాగే చేసింది. రాను రాను అడుక్కునేందుకు ఆమెకు కూడా సత్తువ చాలడం లేదు. “అయ్యా...ఎంది ఇట్లాయో మన బతుకు... ఒకటే జెరాలు ఎం జెరాలో ఏమో... “ఈ గతి ఇంకెవ్వనీకీ రావొద్దు.” అంటూ ముత్యాలు... గోడ పక్కకు జరిగి కూర్చున్నది. నాలుగు రోజులుగా ఆమెకు ఒకటే వాంతులు, వీరోచనాలు, ఊళ్లో వాళ్లు ఒకరిద్దరు వచ్చి పలకరించి వెళ్లిపోయారు. వైద్యం చేయించుకునేందుకు ఉన్న అర ఎకర పొలాన్ని కూడా అమ్మేశారు. అయినా రోగం నయం కావడం లేదు. సమీపంలో ఉన్న అన్ని ఆసుపత్రిలు తిరిగారు. చేతిలో చిల్లిగవ్వ లేకుండా అయింది. ఊర్లో ఎవ్వరూ అప్పు కూడా ఇవ్వడం లేదు. ఏమైనా తాగి చద్దామను కున్నారు. కనీసం మందు కొనడానికి కూడా వీళ్ళ వద్ద దబ్బులు లేవు” ఇగో ముత్యాలు... చూడూ మనం ఇంకెట్లా బత్తం. ఆశలోద్దు. ఈ అప్పులు, దవఖానలకు వెట్టనీకే మన తాన పైసల్ గూడా లేవు. చస్తే చస్తం. బతుకుతే బతుకుతం. నెల్లాల సంది ఈ సుట్టుముట్టు ఇండ్లల్లో మనకింత గంజిపోస్తున్నరు. పిల్లగాడు ముసల్లి ఉరెనిక్కిపోతరు... నీవు... నేను ఊరిముందలకు వోయి అడుక్కోని పానం నిలపుకుందం. వొద్దయ్యా ఎవరు పెద్దరు. అంతా నీ మాటలు గానీ సస్తే ఇంట్లనే సత్తం... ముత్యాలు ధృఢంగా చెప్పింది. ఆ రాత్రి ఏం మాట్లాడుకున్నారో తెలియదు. ఊరి పడమర దారిలో శాంతయ్య, సవరమ్మ, తూర్పు దారిలో ముత్యాలు, మునెయ్య మృతదేహాలు... వెక్కిరిస్తూ... హెచ్చరిస్తూ...

★

వైజ్ఞానిక రచయితలకు కరదీపిక

“భారతీయ వైజ్ఞానిక వికాసం”

డా॥ కట్టా సత్యప్రసాద్

విద్యారంగం వ్యాపారమై వైజ్ఞానిక రంగం పట్ల రాను రాను విద్యార్థులలో నిరాసక్తత, నిర్లిప్తత పెరిగిపోతున్న తరుణం ఇది. వ్యక్తుల ఇష్టాయిష్టాల్ని, వారు తమ జీవితంలో ఎంచుకోబోయే వృత్తిని, ప్రవృత్తిని కూడా మార్కెట్ గిరాకీనే నిర్ణయిస్తున్న, నియంత్రిస్తున్న సంధి యుగంలో ఉన్నాం మనం. మనకూ, మన దేశ క్షేమానికీ, సౌభాగ్యానికీ విదీ అవసరమో తెల్పుకునే పాటి తెలివితేటల్ని కూడా హరించేస్తున్న విష సంస్కృతి ప్రభావానికి లోనై ఉన్న తరాన్ని మనం చూస్తున్నాం. హైస్కూలు స్థాయి వరకు సైన్సు పట్ల మక్కువ చూపుతున్న బాల బాలికలు క్రమంగా సైన్సుకు దూరం కావటం, వైద్య, ఇంజనీరింగ్ కోర్సులను మాత్రమే సైన్సుగా పరిగణించడం నేటి స్థితి. మౌలిక విజ్ఞాన శాస్త్రం వైపు విద్యార్థులు ఆకర్షితులు కావడం లేదన్నది నిష్ఠుర సత్యం. మౌలిక శాస్త్ర విజ్ఞానాన్ని చిన్న చూపు చూసిన ఏ దేశమూ ముందుకు పోలేదు. అందుకే మన విధాన కర్తలు, విజ్ఞానవేత్తలూ కూడా ఈ లోపాన్ని ప్రతిభావంతులైన విద్యార్థుల్ని వైజ్ఞానిక రంగం వైపు ఆకర్షింప చేయాలని పేర్కొనటం హర్షణీయం. శాస్త్రజ్ఞులు సాధించిన విజయాల్ని వారి అంకిత భావాల్ని, కష్టనష్టాల్ని లెక్క చేయకుండా పరిశోధనలు కొనసాగించిన వారి దృఢ సంకల్పాల్ని ఈ తరం పిల్లలకు తెలియజేసి, వారిలో సైన్సు పట్ల ప్రేమనూ,

ఆసక్తిని కలిగించడం అవసరం. అందుకు “భారతీయ వైజ్ఞానిక వికాసం” అనే పుస్తకం తప్పకుండా తోడ్పడుతుంది. దీని రచయిత డాక్టర్ దేవరాజు మహారాజు ప్రచురించింది తెలుగు అకాడమీ.

శాస్త్ర ప్రయోజనాలను విస్తృతంగా అనుభవిస్తున్న నేటి తరానికి దీని వెనుక దాగి వున్న కష్టనష్టాలనూ, సమాజం పట్ల శాస్త్రజ్ఞుల నిబద్ధతనూ తెలియజెప్పవలసిన బాధ్యత కూడా మనపై ఉంది. డా॥ దేవరాజు మహారాజు సూతన తరాన్ని ఉత్తేజితుల్ని చేసే విధంగా రాసిన ఈ వైజ్ఞానిక వికాస గ్రంథం ఆ బాధ్యతను విజయవంతంగా నిర్వర్తించిందని చెప్పాలి. వైజ్ఞానిక రంగంలో విశిష్ట కృషి చేసి, సమాజ సంక్షేమానికి తోడ్పడిన నలభై మందికి పైగా భారతీయ శాస్త్రజ్ఞుల వైజ్ఞానిక కృషి, జీవిత చిత్రణ ఈ పుస్తకంలో లేజర్ టెక్నాలజీ, నానో టెక్నాలజీ వంటి అత్యాధునిక విజ్ఞానంతో ఉరకలు వేస్తున్న నేటి వైద్య రంగానికి ప్రాతిపదిక నేర్పరచిన మన ప్రాచీన వైద్య శాస్త్ర మూలాలను ఈ పుస్తకంలో రచయిత ప్రస్తావించారు. శస్త్ర చికిత్సలకు పునాది వేసిన సుశ్రుతుడు, ఆయుర్వేదానికి ఆద్యుడైన చరకుడు, అనితరసాధ్యమైన వారి కృషిని సులువైన పద్ధతిలో మనసుకు హత్తుకునేలా ఒక కథలాగా చెప్పడం ఈ పుస్తకం ప్రత్యేకత. ఏ పుస్తకానికైనా పాఠకుణ్ణి ఆకట్టుకునే గుణం, చదివిం

లక్షణం ఉన్నప్పుడే అనుకున్న ప్రయోజనం నెరవేరుతుంది. ఈ రెండు లక్షణాలూ ఈ పుస్తకానికి పుష్కలంగా ఉన్నాయి. సాహిత్యవేత్తగా గుర్తింపు పొందిన డాక్టర్ మహారాజు మూఢనమ్మకాల నిర్మూలనకు విరివిగా రచనలు చేయడంతో పాటు, ఇలాంటి విలువైన గ్రంథాన్ని కూడా పాఠకులకు అందించారు.

సైన్సు అంటే అర్థం కాని సాంకేతిక పదజాలం, ప్రయోగాలు మాత్రమేనని భావించే వారికి ఈ పుస్తకం ఒక కనువిప్పు. సులభ శైలిలో భారత వైజ్ఞానిక ప్రగతికి ఈ పుస్తకం అద్దం పట్టింది. కేవలం పాఠకులకే కాక, వైజ్ఞానిక స్పృహతో రచనలు చేయాలనుకునే వారికి కూడా ఇది కరదీపికే! ప్రాచీనుల నుండి ఆధునికుల వరకూ, ఖగోళం నుండి పరమాణు విజ్ఞానం వరకూ రచయిత తడవని శాఖ లేదు. కఠోరమైన బీదరికాన్ని, అనారోగ్యాన్ని లెక్క చేయకుండా ‘రామానుజన్స్ నోట్బుక్స్’ అందించిన మహా మేధావి. రామానుజన్ జీవితం నాటికీ, నేటికీ స్ఫూర్తిదాయకం. ఆధునిక గణిత శాస్త్రవేత్త హారిష్ చంద్ర కృషి వల్ల రూపొందిన ‘ఇన్ఫినిట్ డైమెన్షన్స్ ల్ గ్రూప్ రిప్రజెంటేషన్ థియరీ’ నేడు గణిత శాస్త్రంలో ప్రత్యేక శాఖగా అభివృద్ధి చెందడాన్ని కూడా రచయిత వదలేదు. సాంఖ్యిక శాస్త్రానికొక స్థాయిని ప్రాశస్యాన్ని తీసుకొచ్చిన ప్రశాంత చంద్ర మహాలనోబస్ నుండి ఇటీవల సి.ఆర్. రావు వరకూ సాంఖ్యిక శాస్త్ర పురోగతిని వివరించారు. ఖగోళ శాస్త్ర పితామహుడనదగ్గ ఆర్యభట్ట నుండి భారత ఐన్స్టీన్ గా ప్రసిద్ధిగాంచిన నార్దేశ్ వరకూ ఆ రంగంలో నిష్ణాతులైన వారి జీవిత చరిత్రలను సమగ్రంగా అందించారు.

భారత వైజ్ఞానిక రంగంలో మహిళలు అనే ప్రత్యేక అధ్యాయాన్ని చేర్చినందుకు రచయిత అభినందనీయుడు. తొలి ఖగోళ శాస్త్రజ్ఞురాలు ఖన జీవిత విశేషాలు, నక్షత్రాల సంఖ్య లెక్కగట్టడంలో ఆమె చూసిన నేర్పూ, విక్రమాదిత్యుని ఆస్థానంలో అప్పటి వరకూ ఉన్న ‘సవరత్నాలను’ ఆమెతో కలిపి ‘దశ రత్నాలు’గా చేర్చుకోవడం ఆకట్టుకునే విధంగా చెప్పారు. క్రీ.శ. 550 ప్రాంతంలోనే సైన్సులో మహిళల

ప్రాతినిధ్యం ఉన్నప్పటికీ, నేటి నవ నాగరిక సమాజంలో కూడా వారికింకా సముచిత ప్రాధాన్యం లేకపోవడం శోచనీయం.

జంతువుల్లాగే మొక్కలు కూడా స్పందించగలవని చెప్పి ప్రపంచ ఖ్యాతి పొందిన జగదీశ్ చంద్రబోస్ నిజానికి భౌతిక శాస్త్రవేత్త, భౌతిక శాస్త్రవేత్తగా ఆయన చేసిన పరిశోధనలు అసాధారణమైనవి. వైర్లెస్ ద్వారా సమాచారాన్ని పంపే పద్ధతికి శ్రీకారం చుట్టినవాడు మన బోసేనంటే ఆశ్చర్యం వేస్తుంది కదూ! కానీ వాస్తవం. మార్కోనీకి బోసుకీ మధ్య ఎంతో తేడా వుంది. బోస్ విజ్ఞానం ప్రజలందరి సొత్తని నమ్మినవాడు. మార్కోనీ దీనితో వ్యాపారం చేసినవాడు. ఇలాంటి ఎన్నెన్నో విశేషాలు ఈ పుస్తకంలో మనకు దర్శనమిస్తాయి. ఇలా శాస్త్రజ్ఞుల జీవితాల్లోంచి కేవలం శాస్త్ర విషయాలే కాకుండా జీవితంలో వారు పాటించిన విలువలు, నిబద్ధత, త్యాగనిరతినీ ప్రస్తావించి, భావితరాలు వారి నుండి ఏం నేర్చుకోవాలో తెలియజేయడం ఈ పుస్తకంలో మరో విశేషం.

కేవలం శాస్త్రవేత్తగానే కాక, తన సర్వస్వాన్ని దేశానికి అర్పించిన త్యాగశీలి, ప్రముఖ రసాయన శాస్త్రవేత్త ప్రపుల్ల చంద్ర రే 1986లోనే మెర్క్యురీస్ నైట్రేట్ గురించి పరిశోధించి ప్రపంచ దృష్టి నాకర్షించాడు. మహాత్మాగాంధీనే ఆశ్చర్యపరచిన తొలి తరం పి.సి. రే నుండి నేటి సియన్యూర్ రావు వరకూ ఎందరో శాస్త్రజ్ఞుల జీవితాల్లోని ఉజ్వల ఘట్టాలను స్ఫూర్తిదాయకంగా వివరించిన పుస్తకమిది. భారతదేశంలో చేసిన పరిశోధనలకు నోబెల్ పురస్కారాన్ని అందుకున్న తొలి శాస్త్రవేత్త సి.వి. రామన్.

ఆయన జీవితం నుంచి అంతగా వెలుగు చూడని పలు అంశాలు కనబడతాయి మనకీ పుస్తకంలో. సంగీతం పట్ల ఆయన ప్రేమ, ధ్వని తరంగాలను విశ్లేషించడానికి ఎలా ప్రేరేపించిందో వెల్లడించడం విశేషం. మొన్నటి సి.వి. రామన్ నుండి నిన్నటి రాజా రామన్న వరకూ వారి విజయ రహస్యాలను రచయిత వివరించారు.

మన దేశం స్వేచ్ఛా వాయువులు పీల్చడానికి ముందే దేశానికవసరమైన ప్రయోగశాలలకు బిల్డింగ్ను నిర్మించిన వైజ్ఞానిక శిల్పి మేఘనాథ్ సాహా అయితే భారతీయ పరిశోధనలకు దిశా నిర్దేశం చేసినవాడు శాంతి స్వరూప్ భట్టాగర్. ఈనాడు దేశం గర్వించదగిన సిఎస్ఐఆర్ పరిశోధనా సంస్థలకు రూపశిల్పి కూడా ఆయనే. భట్టాగర్ సమయస్ఫూర్తి, సమస్యల పరిష్కారానికి సైన్సును ఎంత సులువుగా వాడుకోవచ్చో చూపించిన వాడాయన. అయిలు కంపెనీ వారి తవ్వకాల్లో ఉప్పునీరు, బంకమన్నుతో కలిసి సిమెంట్లా బిగుసుకుపోతున్న సమస్యకు ఆయనిచ్చిన పరిష్కారం ఇందుకు మంచి ఉదాహరణ.

అణుశక్తి రంగంలో ప్రపంచ దేశాలకు ధీటుగా భారతదేశాన్ని నిలబెట్టి, వరమాణు విజ్ఞానాన్ని శాంతియుత ప్రయోజనాలకు ఎలా వాడుకోవాలో చూపించిన ఘనుడు హోమి జహంగీర్ బాబా. ఆయన ముందు చూపు, దార్శనికత నేడు మనం ఆ రంగంలో స్వావలంబన సాధించడానికి దోహదం చేశాయి. ఆధునిక వైజ్ఞానికుల్లో పేరెన్నికగన్న హరగోవింద్ ఖురానా నుండి అణు జీవ శాస్త్రంలో నోబెల్

బహుమతి తృటిలో తప్పిపోయిన జి.ఎన్. రామచంద్రన్ వరకూ ఎందరో శాస్త్రజ్ఞుల వైజ్ఞానిక కృషి ఈ పుస్తకంలో లభిస్తుంది. హరిత విప్లవ సారథి ఎం.ఎస్. స్వామినాథన్, సూక్ష్మ జీవులపై తొలి పేటెంట్ పొందిన ఆనంద చక్రవర్తి వంటి వారి జీవిత చిత్రణ యువతకు స్ఫూర్తినిస్తుందనడంలో సందేహం లేదు.

ప్రయోగశాలల్లో విజయాలు సాధించడం ఒక ఎత్తయితే దానిని ప్రజల వద్దకు చేర్చటం, వారిలో అవగాహన కల్పించడం మరింత క్లిష్ట సమస్య. జనసామాన్యానికి చిన్న చిన్న ప్రయోగాలు చేసి చూపడం ద్వారా సైన్సు ప్రచారానికి శ్రీకారం చుట్టిన వాడు రుచీరాం సాహ్నీ. ప్రజల్లో శాస్త్రీయ అవగాహన కల్పించడం ఎంత అవసరమో గుర్తించి, ఆచరించి చూపినవాడు సాహ్నీ.

స్థూలంగా ఈ పుస్తకం విజ్ఞాన వికాస క్రమంలో భారత శాస్త్రజ్ఞుల కృషిని వివరించి నవ్వుటికీ ఇంకెందరో మహానుభావులు మిగిలే ఉన్నారు. ప్రముఖ మహిళా వృక్ష శాస్త్రవేత్త జానకీ అమ్మాళ్, ఎలక్ట్రానిక్ రంగంలో దేశ స్వావలంబనకు ఎనలేని కృషి చేసిన ఎ.ఎస్. రావు, యాంటీ బయాటిక్స్ రంగంలో విశిష్ట పరిశోధనలు చేసిన ఎల్లాప్రగడ వంటి వారు ఎందరో... ఇంకెందరో... ఈ పుస్తక రచయిత డాక్టర్ దేవరాజు మహారాజు చేసిన ప్రయత్నం ప్రశంసనీయం. ప్రచురించిన తెలుగు అకాడమీ కృషి అభినందనీయం. వైజ్ఞానిక సాహిత్యం ఇతోధికం రావలసిన సమయం ఆసన్నమైంది. ఇలాంటి పుస్తకాలు మరెన్నో రావాలి!

★

కాలమెప్పుడూ కోయిల గొంతులానే ఉంటుంది మనుషులే మాంతువలల్ని విసురుతుంటారు నేను - నాదను చింతనలోకి స్వార్థం ప్రవహించాక, మనసు యాంత్రికమౌతాది మనిషి జీవనరేఖపై నల్లరంగుతో కొత్త డిజైన్లు ఏర్పడతాయి కీర్తి, మెరిసే కిరీటంలా నిలవాలని డబ్బు ఊబిలోకి కూరుకుపోతారు అప్పుడు, అమ్మా నాన్నలు తెరమరుగవుతారు

యంత్రంలాగే మనిషి కూడా ఎస్.ఆర్. పృథ్వీ

బాంధవ్యాల పొట్లం చిట్టిపోతాది ఇంటర్నెట్ బృందావనాలలో, సెల్ఫోన్ల రైల్వేస్టేషన్లో కన్న పిల్లల్ని కలుసుకునే ఇంక్షన్లుతాయి తినేందుకు సమయం దొరక్క విటమిన్ గుళికలు మింగే దౌర్భాగ్యంలో వాళ్ళు

ఇల్లాలి పలకరింపుకంటే ఆఫీసు సెక్రటరీ పిలుపుకే విలువ భార్య అనురాగం కంటే పెగ్గిచ్చే మజాదే గెలుపు ఎవరెన్నో చెప్పండి, బతుకు వున్నంత వరకు వారసుడు బరిలోకి చేరేంత వరకు డబ్బు కొలతల్లో శ్రమ కలిగి పోతాది జేబుపై సువర్ణ పతకమై నిలుస్తాది డబ్బుతో సంబంధం కలిసాక మానవ సంబంధాలతో పనేముంది! యంత్రంలా జీవితం మొదలయ్యాక మనిషి తనంతో పనేముంది!

నేనూ, నా రేడియో నాటికలు

ఇక నాటికలు, సంక్షిప్త శబ్ద చిత్రాలు ప్రసారమయ్యే సమయాల్లో మా ఇంట్లో పండుగ వాతావరణమే! మా పెద్దవాకిలి, అరుగు, వరండా నిండిపోయేవి జనాలతో... నా హడావుడికీ, హుషారుకూ హద్దే ఉండేది కాదు... రేడియో వినే ఈ శ్రోతల నోటికీ ఏదో పనిపెట్టాలి... ఇంటికి వచ్చిన వారెవరైనా అతిథులే అనీ, వారికి ఏదైనా తినిపించే పంపాలి అన్నది తాతయ్య గారి ఆజ్ఞ!

రూపాన్విత కె.వి.కుమారి

నాకు రేడియో అంటే ఓ అద్భుతం... ఓ విచిత్రం... ఓ ఆరాటం... ఓ ఉత్సాహం!! ఉదయం రేడియోలో వచ్చే ప్రాంతీయ వార్తలతోనే నా తెల్లవారేది. నాన్నగారు గానీ, తాతయ్య గానీ వార్తల సమయానికి రేడియో ఆన్ చేసేవారు. అది మొదలు మరలా ఇంగ్లీషు వార్తలు పూర్తయ్యే వరకూ దేశాన్నీ, ప్రపంచాన్నీ, జీవితాన్నీ మా ఇంటిలో, ఊరిలో, చుట్టూ ప్రక్కల వారందరికీ ఈ బుల్లి రేడియో వినిపించేది ... మనో నేత్రాలకు చూపించేది.

ఒకసారి తమ్ముడు అర్ధరాత్రి వరకు చదువుకున్నాడని, ఉదయాన్నే లేపవద్దని రేడియో వాల్యూం తగ్గించి పెట్టమని తాతయ్య పిల్లెం ఏలియా మాస్టారు చెప్పే అలాగే తగ్గించాను. కాసేపటికి పక్క వీధిలో ఉండే ఓ పెద్దాయన వరండాలో గోంగోర ఏరుతున్న నా వద్దకు వచ్చి 'అమ్మూ, ఆ రేడియో వార్తలు పెట్టమూ' అన్నాడు. నేను విషయం చెప్పే 'పోనీ... ఆ రేడియో బయటపెట్టమూ... చూడు, ఎంతమంది పనులు మానుకుని కూచున్నారు' అన్నాడు. నేను కృచ్ఛమాంకం ఫేసు పెట్టే వీధి వీపున ఉన్న మా ఇంటి అరుగు వైపు చూపించాడు... ఆశ్చర్యం!... అక్కడ బోల్దంతమంది పిల్లా పెద్దా ఆడా మగా

కూచుని, నిల్చేసి ఉన్నారు... దాదాపు పదిహేను... ఇరవై మంది ఏదో సభలో ఉన్నట్టు పుల్ అటెన్షన్లో ఉన్నారు...నేను నవ్వుకుంటూ పరుగెత్తికెళ్ళి రేడియో తెచ్చి అక్కడపెట్టాను... వాళ్ళందరి మొహాల్లో ఆందోళన స్థానంలో ఆనందం, పెద్దరిల్లిపు నాకృనిపించి, గమ్మత్తుగా ఒకింత గొప్పగా ఫీల్ అవుతున్నాను...

ఇలాంటివి నా చిన్నప్పుడు ఎన్నెన్నో ఉత్సాహభరితమైన అనుభవాలు! ఇక నాటికలు, సంక్షిప్త శబ్ద చిత్రాలు ప్రసారమయ్యే సమయాల్లో మా ఇంట్లో పండుగ వాతావరణమే! మా పెద్దవాకిలి, అరుగు, వరండా నిండిపోయేవి జనాలతో... నా హడావుడికీ, హుషారుకూ హద్దే ఉండేది కాదు... రేడియో వినే ఈ శ్రోతల నోటికీ ఏదో పనిపెట్టాలి... ఇంటికి వచ్చిన వారెవరైనా అతిథులే అనీ, వారికి ఏదైనా తినిపించే పంపాలి అన్నది తాతయ్య గారి ఆజ్ఞ! వేయించిన వేరు శనగకాయ, పెసరపప్పు త్రేలల్లో పోసి, వాళ్ళ మధ్యలో పెట్టే ద్యూటీ నాది... ఎన్ని ద్యూటీలు చేస్తున్నప్పటికీ, నా రెండు చెవులు రేడియోలో నాటికలను వింటూనే ఉండేవి. మనిషి నేత్రాలు చూస్తూనే ఉండేవి... నాటికలో గానీ, సినిమాలో గానీ ఒక్క డైలాగా మిస్సవ్వడం నేనెరగను...

ట్రాజెడీలు కళ్ళల్లో నీళ్ళు నింపేవి... అలా ఎంజోయ్ చేయడం నా కిష్టమైన పని!

అలా రేడియో నాటకాలతో అనుబంధం పెరిగి, ఆత్మీయత పెనవేసుకు పోయింది. నిజానికి నా వృత్తి (ఆకాశవాణిలో ఉద్యోగం), అన్ని ప్రక్రియల్లో రాయగలగడం, రేడియో నాటకాల్లో నటించడం నా ప్రవృత్తి కావడానికి ప్రధాన పాత్ర పోషించింది. మా ఇంటిలో నిరంతరం ధ్వనించే నా చిన్ని రేడియోనేనండీ.

నేను స్కూల్లో చదువుకునేటప్పుడు ప్రతి సంవత్సరం క్లాసు పాసైనప్పుడు ఏదో ఒక బహుమానాన్ని నాన్నగారుతోటి యోహాను మాస్టారు నాకిచ్చేవారు.

ఎనిమిదవ తరగతి, పాసైన గ్రీన్ కలర్ కార్డు విజయవాడ బిషప్ అజరయ్య హైస్కూలు నుండి మధ్యాహ్నం పోస్టులో అందుకున్నాను, మరుసటి రోజు అదే సమయానికి నా చేతిలో చిన్న పోర్టబుల్ రేడియో! Pearl Silver రంగులో ధగ ధగ మెరుస్తున్న ఫిలిప్స్ రేడియో దానిపై అందంగా musical notes తో చెక్కబడ్డ అక్షరాలు the best companion అని కానీ, అక్షరాల్లో నేనుగానీ, ఎవరూ గానీ ఊహించలేదు. అదే నా Life companion అవుతుందని!

నేను 1976 అక్టోబరు 1వ తేదీన ఆకాశవాణి విశాఖ పట్టణంలో ట్రాన్స్ మిషను ఎగ్జిక్యూటివ్ గా జాయిన్ అయ్యాను. చిత్తూరు జిల్లాలో కామర్స్ లెక్చరర్ గా చేస్తున్న శ్రీవారు వల్లూరి బాబూరావు గార్ని ఆకాశవాణిలో జాయిన్ అయ్యేలా బలవంతం చేశాను... అప్పటికి ఇద్దరం సెలక్షయ్యాయి, తర్వాత తను విజయవాడలో జాయిన్ అవుతుంటే నన్ను కూడా విజయవాడకు ట్రాన్స్ ఫర్ చేశారు. 1978 ఆగస్టు 12వ తేదీన నా మొట్ట మొదటి నాటిక 'నన్ను క్షమించు' విజయవాడ ఆకాశవాణి యువవాణిలో ప్రసారమయింది... తాగుడు వ్యసనానికి బానిసై బాధ్యతలు మరచిన భర్తలో కనువిప్పు కలగడమే కథాంశం. తాగుబోతు భర్తగా నందూరి సుబ్బారావు బాబాయ్, సహించే భార్యగా నాగరత్నమ్మగారు, మరొక జంటగా ఏ.బి. ఆనంద్ అన్న, వి.బి. కనకదుర్గమ్మ దంపతుల పాత్రలను

నేను, బాబూరావు గారు చేయాలని ఆ నాటక ప్రయోక్త కొప్పుల సుబ్బారావు గారు, కార్యక్రమ నిర్వహణాధికారి పి.వి. రమణగారు పట్టుపట్టారు.

లబ్ధ ప్రతిష్ఠలైన నటీనటులతో కలసి చేసిన ఆ అనుభవం మరువలేని మధురమైన జ్ఞాపకం! అలా ప్రారంభమయింది నా రచనా, నటనా ప్రస్థానం.

అప్పట్లో యువవాణి కార్యక్రమానికి వారానికి 75 నుండి 80 ఉత్తరాలు వచ్చేవట. ఏవరేణిగా - ఏడు రోజులూ కార్యక్రమాలుండేవి. ఆ వారం నా ఒక్క నాటకానికే 60 పైన ఉత్తరాలు రావడంతో అందరికీ అత్యంత ఆనందం, నాకు మరెంతో ఉత్సాహం కలిగింది... నాటకాలు రాయడం రేడియోకి అవసరమూ అయింది. ఎన్నో నాటికలు, 'నిరుద్యోగి', 'కోటి విద్యలూ కూటికొరకే' 'అతా మన మంచికే' వంటివి నేను రచించి, నిర్వహణ బాధ్యతలు కూడా వహించాను. యువవాణి నుండి స్త్రీల కార్యక్రమానికి రంగం మారింది.

ఈ రోజు.. కొంతమంది మిత్రులు 'స్త్రీ వాద రచయిత్రి' అంటే, మరికొందరు 'మానవతావాది' అంటున్నారు కానీ, ఆకాశవాణిలో స్త్రీల కార్యక్రమాలు నిర్వహించేటప్పుడు స్త్రీలు ఎదుర్కొంటున్న దారుణమైన సమస్యలు నన్ను కలచివేసేవి... నిద్రపట్టని రాత్రులు ఎన్నో! కార్యక్రమ నిర్వహణాధికారి ఆర్. విశ్వనాథంగారు ప్లానింగ్, ప్రొడక్షన్ బాధ్యతలన్నీ నాకే అప్పగించారు. అయిదు రోజులు ట్రాన్స్మిషను ఎగ్జిక్యూటివ్ గా నా విధులు, ఒక రోజు ఈ అదనపు బాధ్యతలు... ఇంటిలో చిన్నపిల్లలు... పత్రికలకు కథలు, కవితలు, రోజులు నడిచేవి కాదు, పరుగెత్తేవి... జీవితం రన్నింగ్ రేస్ అయింది... ఇప్పుడు కాలాన్ని రివైండి చేస్తంటే ఎన్నెన్నో జ్ఞాపకాలు, ఎన్నో అనుభూతులు... స్టూడియోలోనే తెల్లవారిన వైనాలు... ఆ తీయని గుర్తులను కదిలించిన ఆర్. అనంత పద్మనాభారావుగారు మేమంతా ప్రేమగా, విల్పకునే ఆరేపి గారికి 'ధన్యవాదాలు' అనేది చాలా చిన్నపదం... ఈ అక్షరాలున్నంత వరకు ఆ కృతజ్ఞత పరిమళిస్తూనే ఉంటుంది.

— — — * * * — — —

రైలు యాక్సిడెంట్లో కాలు కొల్పోయి కొయ్య కాలుతో డాన్స్ చేసిన లంకా అన్నపూర్ణ, అడవి బాపిరాజు రచనలపై పి.హెచ్.డి. చేసిన పుట్టుగుడ్డి డాక్టర్ మన్నవ సత్యనారాయణ, పోలియో వ్యాధితో రెండు కాళ్ళు చచ్చుబడినప్పటికీ, తన జీవితాన్ని తోటి వికలాంగుల సేవకు అంకితం చేసిన బాలాజీ - ఈ ముగ్గురి జీవితాలను ఊహజనిత నాటకంతో మిళితం చేసి రచించిన 'డాక్యుడ్రామా' తెలుగులో తొలి ప్రయోగ మని, ఆనాడు చాలామంది అన్నారు.

— — — * * * — — —

స్త్రీల కార్యక్రమానికి ఆయా ప్రభుత్వ పథకాలపైన, చిన్నిచిన్ని నాటికలు చాలా సాంఘిక నాటికాల్లో శ్రీవారూ, ఆలోచించండి' ఈ ప్రశ్నకు బదులేది' 'అమ్మ' తీర్పు 'నాకు చాలా నచ్చినవి, మహిళా శ్రోతలకు నన్ను ఆపురాల్సి చేసినవి. 'యత్ర నార్యస్థు పూజ్యంతే' రూపకంలో 8 చిన్న నాటికలు, అమ్మ పెంపకంలో అడవిల్ల మగపిల్లల పట్ల తేడాలు, కాలేజీల్లో రేగింగు, వరకట్న సమస్యలు - పీటల మీద పెళ్ళి ఆగిపోవడం, పెళ్ళయిన తర్వాత భర్త హింస, వృద్ధాప్యంలో విడిచిపెట్టబడిన తల్లి.. ఓ అనంతమైన కన్నీటి ప్రవాహం! నా నాటకాల్లో ఎక్కువగా మా స్టాఫ్ సటించే వాళ్ళం! తండ్రి పాత్రలో సి. రామ్మోహన్ రావు గారు (రేడియో గుమ్మడి) తాగుబోతు భర్తగా లింగరాజు శర్మగారు (రేడియో సత్యనారాయణ) విలన్ గా వాసుదేవమూర్తి గారు, హాస్య పాత్రల్లో, తాగుబోతు పాత్రల్లో నందూరి సుబ్బారావు బాబాయ్ (రేడియో రేలంగి) హీరో పాత్రల్లో ఏ.బి. ఆనంద్ (రేడియో ఎ.ఎన్.ఆర్), యమ్మీఆర్ (సుత్తి వీరభద్రరావు), హీరోయిన్లుగా వి.బి. కనకదుర్గక్కయ్య, పద్మజా నిర్మల, నేను (రేడియో సావిత్రి) నటించేవాళ్ళం! ఈ బిరుదులన్నీ శ్రోతలు మాకు ఆప్యాయంగా ఇచ్చినవి!

'ప్రేమ ప్రేమను ప్రేమిస్తుంది' నాటిక విజయవాడ నుండి ప్రసారం కాగా, మిగిలిన అన్ని స్టేషన్లు రిలే చేశాయి, ఈ

నాటికలో కొప్పుల సుబ్బారావు కె.వి. లక్ష్మీ హీరో హీరోయిన్లుగా చేశారు. హెల్మెట్ పాఖ్యానం, పష్టిపూర్తి వంటివి హాస్య నాటికలు కాగా, 'ఆగండి, ఆలోచించండి' శీర్షికన సమాజంలోని సమస్యలపై ధారావాహిక నాటికలు శ్రోతల్ని బాగా ఆకట్టుకున్నాయి. శ్రీనివాసన్ గారు స్టేషను డైరెక్టరుగా పాండు రంగారావు గారు నాటక విభాగాధికారిగా నాచేత ఈ సీరియల్ చేయించారు. క్రిస్మస్ కూ, గుడ్ ఫ్రైడేకు నేను రాసిన నాటికలు తప్పకుండా ఉండేవి. 'రక్తఘోదయం', 'ప్రేమమూర్తి' 'మహోదయం' 'మృత్యుంజయుడు' వంటి నాటికలను శ్రోతలు బాగా ఇష్టపడ్డారు.

'విరబూసిన శిలలు' వికలాంగుల సమస్యలపై స్టేషను డైరెక్టరు జి.కె. కులకర్ణిగారు నాతో రాయించిన డాక్యు డ్రామా - నిజ జీవితాల డాక్యుమెంట్స్ ఊహాత్మక డ్రామాతో మిక్స్ చేసి రాసిన నాటకాన్ని, 1988లో ఆకాశవాణి వార్షిక పోటీలకు ఢిల్లీ పంపించారు, అక్కడ బహుమానం రాకపోయినా, శ్రోతల బహుమానాలనందు కొన్నది ఈ డాక్యు డ్రామా! రైలు యాక్సిడెంట్లో కాలు కొల్పోయి కొయ్య కాలుతో డాన్స్ చేసిన లంకా అన్నపూర్ణ, అడవి బాపిరాజు రచనలపై పి.హెచ్.డి. చేసిన పుట్టుగుడ్డి డాక్టర్ మన్నవ సత్యనారాయణ, పోలియో వ్యాధితో రెండు కాళ్ళు చచ్చుబడినప్పటికీ, తన జీవితాన్ని తోటి వికలాంగుల సేవకు అంకితం చేసిన బాలాజీ - ఈ ముగ్గురి జీవితాలను ఊహజనిత నాటకంతో మిళితం చేసి రచించిన 'డాక్యుడ్రామా' తెలుగులో తొలి ప్రయోగమని, ఆనాడు చాలామంది అన్నారు. సాహితీ విమర్శకులు పరిశోధించి, ప్రకటిస్తే బాగుంటుంది. శిలలు విరబూయాలి, పరమశిలించాలి, అదే జీవితం!

1991లో ఆకాశవాణి నిజామాబాద్ కేంద్రం నుండి ప్రసారమైన 'సావిత్రి :టుథ్ ఓండ్ వన్ ఏడి' హాస్య నాటికలా జనాల్ని నవ్వించింది. నాటి సావిత్రి యమ ధర్మరాజును గమ్మత్తుగా ఉట్టాకొట్టిస్తే, నేటి కంప్యూటర్ యుగపు సావిత్రి ఒక్క ఆడపిల్లతోనే తన సంతానాన్ని నియంత్రించి, దేశ జనాభాను తగ్గించాలనే తన నిర్ణయంతో, దేశాన్ని సంపూర్ణ అక్షరాస్యతా దేశంగా మార్చేందుకు రాత్రి

పాఠశాలలు నడుపుతానని, తన భర్త బ్రతికుండగా చేసిన ప్రతిజ్ఞతో యమధర్మరాజును మెప్పించి, భర్త ప్రాణాలను తిరిగి పొందుతుంది. దున్నపోతు రిటైరవ్వడంతో యమధర్మరాజు హెలికాప్టర్ వంటి పుష్పక విమానం స్పృత్రిక్లో రావడం, ఆయన అసిస్టెంట్లు కింకరులు రోబో వేషాల్లో వచ్చి, సెల్ ఫోన్లలో చిత్రగుప్తుడితో మాట్లాడడం, “యమ్మా” ధర్మరాజు లాప్ టాప్ తోనూ, చిత్రగుప్తుడు కంప్యూటర్ తోనూ డీల్ చేయడం, సావిత్రి వేసే మకతిక ప్రశ్నలకు యమధర్మరాజు అదరగొట్టే జవాబులు చెప్పడం, లీగల్ సలహాలకు కంప్యూటర్ని రిఫర్ చేయడం శ్రోతలకు బాగా త్రిల్లింగ్గా ఉందని ఉత్తరాలు ద్వారా, ఫోన్లద్వారా తెలిపారు.

1992లో ఆకాశవాణి వార్షిక పోటీలకు ఢిల్లీకి వెళ్ళిన ‘నాతిచరామి’ నాటకాన్ని శాసనపరమైన కారణాల వల్ల న్యాయ నిర్ణేతలు వినలేదట, కానీ, నిజామాబాద్ జిల్లా శ్రోతలను బాగా కదిలించి, అయిదు నెలల పాటు చర్చనీయాంశంగా, వారి హృదయాల్లో నిలిచిపోయిన నాటకం!

ఇంటి ఆడపడుచే తన ఇంట అడుగు పెట్టిన కొత్త కోడలిని హింసించడమనే శాడిస్టిక్ చేష్టలు మన కుటుంబాల్లో చూస్తుంటాం. నిజానికి నేటి కోడలు రేపటి అమ్మ, అత్త, యజమాని, అలాగే కూతురు కూడా తన అత్తవారింట్లో అదే స్థానాన్ని పొందుతుంది. ఈ నిజాన్ని ప్రకటించడమే కాక, అత్తింటిలో కోడలు స్థానాన్ని పటిష్ఠపరచి, తన అన్న, అమ్మ, అక్కతో కనువిప్పు కలిగించిన పాత్ర ప్రభ!

వక్కింట్లో ఎన్ని దారుణాలు జరుగుతున్నప్పటికీ, ‘మనకెందుకు లెద్దా’ అని గాంధీగారి మూడుకోతుల్లా కళ్ళు, నోరు, చెవులు మూసేసుకుంటే... చెడును ప్రశ్నించే వాళ్ళెవరు? అరికట్టేవాళ్ళెవరు? చైతన్యవంతమైన ప్రజలుంటేనే ప్రజాస్వామ్యం విజయవంతమైనట్లు, స్పందించే పౌరుగు వాళ్ళున్నప్పుడే కుటుంబ హింసకు కళ్ళాలు వేయగలం. దీపక్ స్వర్ణ దంపతులు, బాధ్యత నెరిగిన పౌరుగు వారే కాదు అన్యోన్య దంపతులు!

సమాజానికి పునాది కుటుంబం - ఆ కుటుంబం కలహాల కాపురం అయితే పెరిగే పిల్లల్లో విచ్చిన్నకర ధోరణులు అలవడి

భవిష్యత్తులో సమాజానికి శత్రువు అవుతారు. ప్రేమ, సహనం, త్యాగం కుటుంబ జీవనానికి పునాదులైతే బాధ్యతల నెరిగిన పౌరులు రూపొందుతారు. ఊరేగింపులు ఉపన్యాసాలు దంచితేనే సంస్కర్తలు కారు... తన పరిధిలో తన వృత్తిలో తాను చేయగలిగినదేదో సమాజానికి చేస్తే... అదే పెద్ద మార్పుకు నాంది కాగలదు. ఈ భావాలతో రూపొందించిన పాత్ర హోటల్ యజమాని. ప్రజలను ఆకర్షించేందుకు హోటళ్ళల్లో సినిమాపాటలు మైకుల్లో వినిపిస్తారు. ప్రయోజనం లేని ఆ పాటల బదులు, ప్రజలకుపయోగం కలిగించే విధంగా ఆ సమయాన్ని వినియోగిస్తే...? అర్థం కాని భాషలో చేసుకునే పెళ్ళి ప్రమాణాలకు స్పష్టమైన అర్థం జోడించి... ఆ పండితుడి స్వరంలోనే ప్రతిరోజూ... వినిపిస్తే...? - మర్చిపోయిన పాత దంపతులకు కాబోయే కొత్త వారికి ఓ మంచి మార్గం... గుండెల్లో జ్యోతిలా కలకాలం వెలుగుతూ జీవితాన్ని నడిపిస్తాయి కదా! ఈ ఆలోచనే ప్రతి రోజూ సాయంత్రం 5 గంటల నుండి రాత్రి 9 గంటల వరకూ వినిపిస్తున్న పెళ్ళి క్యాసెట్లు!

కొత్తగా ఆ హోటల్ కు వచ్చిన శేఖర్ ఆ ప్రమాణాల అర్థం వినడంతో సా|| 5 గంటలకు నాటకం ప్రారంభమై అతనిలో అలజడి రేగడం... తను తల్లి మాటలకు కీలుబొమ్మై ఇల్లాలిని దూరంగా ఉంచడం, తన తల్లి అక్క, తన భార్యను చంపడానికి ప్రయత్నించడం, తన చెల్లి తన కళ్ళు తెరిపించి అందరికీ బుద్ధి చెప్పడం, మరుసటి రోజు సా|| 5 గంటలకు పెళ్ళి ప్రమాణాలు వినిపిస్తుండగా నాటకం ముగియడం - ఇందులో విశేషంగా 24 గంటల్లో జరిగే సంఘటనలతో జీవితాలను, మనుషులను, మంచిమార్పుకు మళ్ళించవచ్చనే భావనలతో కాలం కూడా ముఖ్య భూమికను పోషిస్తుంది.

పోటీలో బహుమానం రాకపోయినప్పటికీ శ్రోతల ఆలోచనలను కదిలించి, కొందరు దంపతులను ఐక్యం చేసి, ఓ మానసిక విప్లవాన్ని సాధించిన ఈ నాటకం సమాజానికే ఓ బహుమానం అని శ్రోతలు రాసిన ఉత్తరాలు రచయిత్రికి సంతృప్తి. రంగస్థలం మీద ప్రదర్శించి సామాజిక విప్లవాన్ని తీసుకురావాలన్నది నా ఆశ... కుటుంబాల్లో ఆనందం వెల్లివిరుస్తుంది!

మహారాష్ట్ర లాతూర్లో వచ్చిన భూకంపం రగిలించిన ఆలోచనే నిమిషంలో సగం అనే పంచభూతాల తీర్పు నాటకం!

భూమి మీద మానవులు ఇన్ని దారుణమారణ అవినీతి అక్రమాల్లో కూరుకుపోతుంటే... తోటి మనుషులను మనుషులుగా గాక పావులుగా ఉపయోగించు కుంటుంటే ఆకాశం, అగ్ని, వాయువు, జలం ఒక్కసారే భూదేవి మీద దండెత్తి “కన్న తల్లి అంటే తప్పు చేసే పిల్లల్ని శిక్షించి క్రమశిక్షణలో పెట్టే అమ్మ... నీ కర్తవ్యాన్ని నువ్వు నిర్వహించకపోతే వారి వినాశనాన్ని వాళ్ళే కొని తెచ్చుకుంటారు... ఎందరో త్యాగమూర్తులు ఎంతో కష్టపడి సాధించిన ప్రగతిని కొందరు స్వార్థపరులు తృటిలో బుగ్గిపాలు చేస్తున్నారు... తప్పు చేసిన వాళ్ళు తప్పించుకొంటుంటే అమాయకులు బలొతునే ఉన్నారు... తప్పు చేసినవాళ్ళని నువ్వు శిక్షించాలని, శిక్ష వారికి హెచ్చరిక కావాలి..” అని పదేసి చెప్పినా, ఓర్పు వహిస్తూనే ఉన్న పుడమి, భరించరాని ఓ అమానుష సంఘటనకు తన గుండె తట్టుకోలేక ... అర నిమిషం వణకడంతో భూకంపం సంభవిస్తుంది. అప్పుడు భూదేవి వెలిబుచ్చిన ఆవేదన ‘మనిషి జీవితానికే సినలైన తీర్పు’ ‘అంతిమ తీర్పుకు ఇది నీడ’ (Shadow) అని పెద్ద పెద్ద ఉత్తరాలు శ్రోతల ఆవేదనను, ఆశను తెలిపాయి. పుడమి తల్లి పాత్రలో నేను నటించలేదని... జీవించానని అభినందనలు వెల్లువెత్తాయి.

శ్రీవారు నల్లారి బాబారావుగారు నిర్వహించిన ఈ నాటకానికి భూకంపం సౌండ్ ఎఫ్ఫెక్ట్స్ ను అర్ధరాత్రిలో ఇంజనీరింగ్ అసిస్టెంట్ శ్రీ సదా శివయ్య తదితరులందరం అద్భుతంగా రికార్డు చేశాం.

రచయిత్రిగా నాకు తృప్తినిచ్చిన నాటకాల్లో ఇది ఒకటి.

1998లో హైదరాబాదు వివిధ భారతికి ట్రాన్స్ ఫర్ అయిన తర్వాత రాసిన నాటకాలు కొన్ని రాష్ట్రంలోని అన్ని కేంద్రాల నుండి ప్రసారమయ్యాయి. 1999 ఆకాశవాణికి నాటక సప్తాహంలో హాస్య విభాగంలో ప్రసారమైన శాటిలైట్ సీ ప్రాడక్షన్ వేషం కోసం! ఏ కళకైనా వినోదమొక్కటే ప్రధానం కాకూడదు, సామాజిక ప్రయోజనమూ ముఖ్యమేనన్నది, రచయితగా

ప్రయోక్తగా నా దృఢాభిప్రాయం. “Art is for heart sake కళ హృదయాన్ని కదిలించాలి, ఆలోచన రగిలించాలి” అన్నది నా సూక్తి.

నాటకం, కవిత, కథ, నవల, వ్యాసం, గేయం, కాలమ్ సాహిత్యంలో ఏ ప్రక్రియ అయినా (వీటన్నింటిలో నేను రాస్తానని పాఠకులకు తెలుసు) ఆచరణలో మంచి మార్పు తేవాలి, మనిషి మనిషిగా ఎదిగేందుకు దోహదపడాలి.

Why to see ? సినిమా చూడాలనుకునే ప్రేక్షకులు ఎందుకు చూడాలి? అనే ప్రశ్న వేసుకుని చూసే వాళ్లయితే నిర్మాతలు సమాజాన్ని పక్కదారి పట్టించే సినిమాలను గాక, నిర్మాణాత్మకమైన ప్రయోజనకరమైన చిత్రాలనే నిర్ణీస్తారు.

హీరో వేషం కోసం వచ్చిన విలన్ పోలీసు వెతుకుతున్న రౌడీ అత్తవేషం కోసం వచ్చిన అత్తగారు కోడల్ని చంపిన అనుభవాన్ని కూడా, రహస్యంగా ప్రకటించడం - అత్తగార్ని అరెస్టు చేయడానికి వచ్చిన పోలీసులకు ‘పట్టిస్తే పదిలక్షలు’ అవార్డున్న రౌడీగారు దొరకడంతో Y.2c ప్రొడక్షన్స్ వారికి పదిలక్షల బహుమానమే గాక, గుమాస్తా ఉద్యోగానికి వచ్చిన అభ్యర్థి తాను విద్యార్థిగా ఉన్నప్పుడు విచిత్ర పరిస్థితుల్లో ఏడడుగులు కలిసి నడిచిన తన హృదయరాలికే ఈ సినిమా దర్శకురాలని తెలుసుకోవడం, అతడే హీరోగా సెలక్షన్ పడడంతోనప్పుడు మీద నాటకం ముగింపు కొస్తుంది.

ప్రస్తుతం వెండి, తెర, బుల్లితెరలపై బిజీగా ఉన్న తెలంగాణా శకుంతల, నాగమణి,

ఉష్, డబ్బింగ్ కిశోర్ మొదలైన వారు నటించిన ఈ నాటకంలో ఆంధ్ర రాష్ట్రంలోని ప్రముఖ మాండలికాలు తెలంగాణా, తూర్పు, నెల్లూరు ప్రాంతపు యాసలుండడం మరో విశేషం! కుటుంబంలో వ్యక్తుల మధ్య ప్రేమ, ఆప్యాయత, నమ్మకం ఎంత ముఖ్యమో తెలియచేస్తూ మనసారా నవ్వించిన ఈ నాటకం అందరికీ నచ్చింది.

2000 సంవత్సరం దేశ ప్రజలను కార్గిల్ యుద్ధంతో వణికించింది. ‘అదే హమారా భారత్ మహాన్’ నాటకానికి వేదిక. యుద్ధం జరిగిన ప్రాంతాలు, పాల్గొన్న బెటాలియన్లు, అనువులు బాసిన వీరులు... ‘పోస్ట్’ అన్న కేకతో నాటకం మొదలౌతుంది. యుద్ధరంగం నుండి మేజర్ అరుణ తన తాతయ్య అమ్మ, చెల్లి, తమ్ముడికే కాదు... గ్రామంలో ప్రతి ఒక్కరికీ రాసిన ఉత్తరం అది... “మేమందరం దేశ సరిహద్దుల్లో ఎముకలు విరిచే చలిలో ప్రాణాలకు తెగించి, శత్రువులతో పోరాడుతూ దేశాన్ని కాపాడుతుంటే - దేశంలో కొందరు స్వార్థపరులు కులంపేరుతో మతం పేరుతో మారణహోమం చేస్తూ మాతృభూమిని యుద్ధభూమిగా మారుస్తున్నారే... అసలు శత్రువులు దేశంలో ఉండగా బయటి శత్రువులతో మేం ప్రాణాలకు తెగించి పోరాడడంలో అర్థం ఉన్నదా? యుద్ధభూమి నుండి వచ్చిన ఈ ప్రశ్నకు ఆలోచించగలిగే వారు జవాబు చెప్పాలి. ఇది కూడా ఆకాశవాణి వార్షికపోటీలకు ఢిల్లీ వెళ్ళింది. శ్రోతలిచ్చిన బహుమానాలే అమూల్యం కదా!

కొన్ని రచనలను కలంపేరుతో రాశాను... ‘నిన్ను నేను ప్రేమిస్తున్నా’ ‘సమతా నర్సింగ్ హోం’, ‘మాడంతస్థల మేడ’, ‘గ్రహపాటు’, ‘సన్యాసం, ‘తైం లేదండీ బాబూ’, కంగ్రాట్స్ బావగారూ, మీరు తల్లి కాబోతున్నారు. మొదలైన నాటకాలు శ్రోతల్ని బాగా అలరించాయి.

‘పొగవీరులూ, బహువరాక్ ధూమపాన ప్రియులకు ఓ హెచ్చరిక ‘బ్రతుకు మీద ప్రేమ ఉంటే సిగరెట్టుకు గుడ్ బై, సిగరెట్టు మీద ప్రేమ ఉంటే బ్రతుక్కు గుడ్ బై’ అని... శ్రోతుల్ని నవ్విస్తూ చురకలంటించిన నాటకం!

ఈ నాటకాలన్నీ త్వరలో రెండు పుస్తకాలుగా విడుదల చేసి, రంగస్థలం మీద ప్రదర్శించి, ప్రజలను మరింత చైతన్య పరచాలన్నది నా ఆశయం.

‘వినిపించని రాగాలు’ కథా సంకలనం (2001) ముందుమాటలో విన్నవించినట్లు విజయవాడ ఆకాశవాణి కేంద్రం నాకు పుట్టిల్లు వంటిది. అక్కడ నా ఉద్యోగకాలం నాకు స్వర్ణయుగం! శ్రీ. పి. శ్రీనివాసన్ గారు, స్టేషన్ డైరెక్టరు శ్రీ N.MG రామకృష్ణగారు నన్ను ఎంతగానో ఎంకర్డ్ చేసి ఓ రచయితగా, ఓ ప్రయోక్తగా తీర్చిదిద్దిన వారు. వారికి ఎప్పటికీ నా సమస్సుమాంజలి!

ఆరేపిగారు ఈ అవకాశమివ్వడం వల్ల ఇన్ని రచనలను, ఎన్నో అనుభవాలను స్మరించుకోగలుగుతూ, వీటిని అక్షరబద్ధం చేయగలిగాను. అందుకు వారికి నా హృదయపూర్వక ధన్యవాదాలు! ★

నేను ఈ దేశ పౌరుణ్ణి
ఈ నేలకు రక్షకుణ్ణి
ఈ జాతికి మాత్రం అస్పృశ్యుణ్ణి
గణతంత్ర దేశంలో
నాకు దారులు లేవు
రహదారులు లేవు
అగ్ని గుండంలో నడక
అది ఫలించినా హేళనే
మాడి మసినా హేళనే!
ఒక మహాత్ముని జననం
మనో క్షేత్రాల్ని దున్ని
అక్షరాల విత్తులు చల్లి
అస్పృశ్యత కలుపుతీసి
అంతరాలు వుండవని తేల్చినా

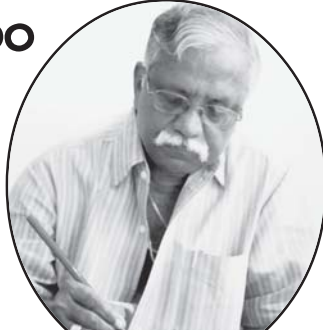
జెండా రెపరెపల మధ్య

అడిగోపుల వెంకటరత్నమ్

ఫలితం ఋతువులాంటిది
కలుపు తిరిగి తిప్పవేస్తుంది!
ఆగస్టు పదిహేనుకు
జనవరి ఇరవై ఆరుకు
స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు
తెల తెల వారుతూనే పల్లవిస్తాయి
అస్తమయానికి నిప్పుమిస్తాయి
నా కాళ్ళకు నోటికి సంకెళ్ళు
పరదాల మధ్య పలకరింపులు వుండవు!

బండల్ని నా చేతులు పిండి చేస్తాయి
భవనాల్ని ఆకాశానికి అంటిస్తాయి
నదుల్ని మార్గమధ్యంలో నిలేస్తాయి
కడవను కావిడినీ నేను మోయాల్సిందే
తోటను కాటిని నేను కాయాల్సిందే
అయినా నీటికి కూటికి అస్పృశ్యుణ్ణి
నువు పెంచి పోషించిన కుల వివక్ష
నువు ప్రవచించిన మనుధర్మ శాస్త్రం
నువు గీచిన లక్షణ రేఖలు క్షేమం!
నేను మానవతా జలధిలో స్నానించి
జీవితాదర్శాన్ని దర్శించిన వాణ్ణి
కాలానికి కళ్ళెం వేసిన వాణ్ణి
తలరాతల్ని మార్చగలను
గీతకు అడ్డుగీత గీయగలను!

బహుముఖ కళాకౌశలం లక్ష్మణ్ గౌడ్ స్వంతం

ఆయన చేయి తిరిగిన శిల్పి, నైపుణ్యవంతమైన ప్రింట్ మేకర్ కూడ. చిత్రాలయినా, శిల్పాలయినా, ప్రింట్ల తయారీ అయినా లక్ష్మణ్ గౌడ్ ప్రతి ఒక్క దాని లోను దాదాపు అన్ని విధానాలు, పద్ధతు లను అనుసరించారు. ప్రతి దానిలోను తన ప్రతిభను చాటు కున్నారు.

గుడిపూడి విజయరావు

హైదరాబాదు నగరంలోనే కాదు మొత్తం ఆంధ్రదేశంలోనే అగ్రశ్రేణి చిత్రకారులు ఎవరని చెప్పాల్సి వస్తే ముందుగా గుర్తుకు వచ్చే అతి ముఖ్యుల్లో ఒకరు కె. లక్ష్మణ్ గౌడ్. ఆయన తెలుగు వారి కళా నైపుణ్యాన్ని దేశంలోనే కాకుండా పలు విదేశాల్లోను ప్రదర్శించి ప్రశంసలందు కుంటున్నారు. అలాంటి గుర్తింపు ఆయనకు తేలిగ్గా లభించలేదు. ఎన్నెన్నో ప్రత్యేకతలు ఆయన స్వంతం. ఆయన కేవలం చిత్రకారుడు మాత్రమే కాదు. ఆయన చేయి తిరిగిన శిల్పి, నైపుణ్యవంతమైన ప్రింట్ మేకర్ కూడ. చిత్రాలయినా, శిల్పాలయినా, ప్రింట్ల తయారీ అయినా లక్ష్మణ్ గౌడ్ ప్రతి ఒక్క దాని లోను దాదాపు అన్ని విధానాలు, పద్ధతు లను అనుసరించారు. ప్రతి దానిలోను తన ప్రతిభను చాటు కున్నారు. చిత్రాలయితే తెల వరాలు, ఆక్రిలిక్స్, వాటర్ కలర్స్, పేస్టెల్స్, చార్కోల్, గ్లాస్ పెయింటింగ్ మొదలైనవి, శిల్పాలయితే కంచు, ట్రాకె కోటా మొదలయినవి, ప్రింట్లయితే ఎచింగ్, డ్రైపాయింట్, ఇంటర్మీడియో మొదలైనవి- ఇలా ఆయనకు మీడియం ఏదన్నదానితో నిమిత్తం లేదు. అంతే కాదు, ఒక మీడియం నుండి మరొక మీడియంకు అలవోకగా పరివర్తన చెందగలడన్న పేరును సైతం లక్ష్మణ్ గౌడ్ సంపాదించుకున్నారు.

ఇలాంటి బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి కళా కౌశలంలో ఒక పార్శ్యాన్ని తిలకించే అవకాశాన్ని హైదరాబాదు లోని గ్యాలరీ

స్పేస్ కల్పించింది. ఇటీవలనే లక్ష్మణ్ గౌడ్ ఇంటర్మీడియో ప్రింట్ల ప్రదర్శన అక్కడ జరిగింది. అనుసరించే మీడియం ఏదైనా ఆయన సజ్జెక్టు మాత్రం ఒక్కటే ఉంటుంది. అదే తెలంగాణ. తెలంగాణ గ్రామీణ వాతావరణం, సామాజిక, సాంస్కృతిక దృశ్యాలు ఆయన కళా ఖండాలలో

ప్రతిఫలిస్తాయి. తెలంగాణా స్త్రీలు, పురుషులు- వారి వారి ప్రత్యేక దుస్తులలో, అలంకరణలతో, ఆభరణాలతో దర్శన మిస్తారు. లక్ష్మణ్ గౌడ్ చిత్రాలు అత్యధికం గ్రామీణ శ్రామికులకు సంబంధించినవే. అందుచేతనే వాటిలో కృత్రిమత్వం కనిపించదు. అవన్నీ సాదాసీదాగా ఉంటాయి. వర్ణాలు కూడ దానికి అనుగుణంగానే ఉంటాయి. తన చిత్రాల వర్ణాలు అసలు అంశాన్ని మరుగున పడేసేవిగా ఉండకూడదని ఆయన చెబుతారు. దుస్తులు, ఆభరణాలు కూడ సహజసిద్ధంగా ఉంటాయి. అలాంటి సహజత్వమే లక్ష్మణ్ గౌడ్ చిత్రాలలో ప్రత్యేకత. అంతే కాదు, గ్రామీణ ప్రాంతాలలో శృంగారం అతిరహస్యమైనదేమీ కాదు. పల్లె ప్రజలు నిర్మోహమాటంగా మాట్లాడు కుంటారు. అలాంటి వాతావరణంలో వుట్టి పెరిగిన తనపై ఆ ప్రభావం ఉందని పేర్కొనే లక్ష్మణ్ గౌడ్ చిత్రాలలో శృంగారం కూడ ప్రముఖంగానే దర్శనమిస్తుంది. అయితే ఆ శృంగార చిత్రాలు ఏ ఖజురహోలో మాదిరిగానో నాజూకైనవి కావు. తన చిత్రాంశాలయిన గ్రామీణులంత స్వచ్ఛంగా, బాహోటంగా ఉంటాయి. అయినప్పటికీ తన చిత్రాలలో అసభ్యతకు చోటుండదని ఆయన చెబుతారు. ఇప్పుడు మనం మాట్లాడుకుంటున్న ప్రింట్ మేకింగ్ ప్రదర్శనలో శృంగార చిత్రాలేమీ లేవు. ఆధునిక తరహాలో చిత్రాలను అసంఖ్యాకంగా ముద్రించే సాంకేతిక పద్ధతులు అందుబాటులోకి రాని రోజుల్లో ప్రింట్ మేకింగ్ అనేది ప్రాచుర్యంలోకి వచ్చింది. ఒక కళా ఖండానికి అనేక ప్రింట్లు తీసి ఎక్కువ మందికి వాటిని ఆస్వాదించే అవకాశం వీటి ద్వారా లభించేది. ఈ ప్రక్రియలో ఒక్క ప్రెస్సింగ్ సామగ్రి తప్ప, మిగతా దంతా పూర్తిగా మేనువల్గానే జరుగు తుంది. కళాకారుడు ముందుగా తన చిత్రాలను ఒక ప్లేట్పై వదులైన పెన్ను, లేదా ఉలిలాంటి సాధనంతో వేస్తాడు. జింక్, రాగి, చెక్క తదితరాలతో ఆ ప్లేట్లు తయారవు తాయి. లోహాల ప్లేట్లు అయితే కలర్, లేదా ఇంక్ అంటాల్సిన ప్రదేశాల్ని ఎత్తుగా ఉంచి, ఖాళీగా పదలాల్సిన ప్రదేశాల్ని లోతుగా చేసేందుకు యాసిడ్ను వినియో గిస్తారు. అలా తయారయిన ప్లేట్ల మీద కలర్ లేదా ఇంక్ పూసి ప్రింట్లు తీస్తారు. ఇంటర్మీడియో అయితే రంగు అంటా ల్సిన ప్రదేశాన్ని పల్లంగా ఉండేలా చేస్తారు. మొత్తం ప్లేట్పై రంగు పూసి తుడిచేస్తారు. పల్లంగా ఉండే

ప్రదేశంలో మాత్రమే ఇంక ఉంటుంది. అలాంటి ఫ్లేట్ను మందపాటి పేపర్పై ఉంచి గట్టిగా ప్రెస్ చేస్తారు. అప్పుడు ఎంబోజింగ్ తరహాలో పేపర్పై చిత్రం ముద్రించబడుతుంది. అందుచేతనే సాధారణ ప్రింట్ చిత్రాలకన్నా ఇవి ఆకర్షణీయంగా కనపడతాయి. వుడ్కట్ చిత్రాలకు మాత్రం ఇంటాగ్రియో పద్ధతి సాధ్యం కాదు. ఒకటి కన్నా ఎక్కువ రంగులు కావాలంటే ఒక్కో రంగుకు ఒక్కో ఫ్లేట్ను విడిగా తయారు చేయాల్సి ఉంటుంది. ఈ ప్రింట్ మేకింగ్ విధానంలో ఏ చిత్రానికయినా పరిమితంగానే ప్రింటింగ్ తీయగలం.

ఆత్మాధునిక ప్రింటింగ్ యంత్రాలతో అసలును తలదన్నే విధంగా వేలు, లక్షల సంఖ్యలో ప్రింట్ చేయకలిగిన పరిస్థితి వచ్చినప్పటికీ, ఈ ప్రింట్ మేకింగ్ అనేది ఒక కళా రూపంగా నేటికీ అలాగే కొనసాగుతున్నది. ఈ తరహా పద్ధతిలో కళాకారుడు తన ప్రత్యేకతలను చూపించడానికి అవకాశం ఉండటమే దీనికి ప్రధాన కారణం. లక్ష్మణగౌడ్ ప్రింట్ మేకింగ్ ప్రదర్శన చూసినప్పుడు ఈ అంశం మరింత స్పష్టంగా బోధపడుతుంది. ఈ ప్రదర్శనలో మరొక విశేషం కూడ ఉంది. అది ప్రింటలతో పాటు దానికి సంబంధించిన ఫ్లేట్ను కూడ విక్రయించడం. అంటే ఆ ప్రింట్ లేదా ఆ చిత్రం కొన్న వ్యక్తికే స్వంతమవుతుంది. మరొకరి వద్ద అది ఉండే అవకాశం ఉండదు. అసలు ఈ ప్రింట్ మేకింగ్ ప్రక్రియ ఉనికి లోకి రావడానికి మూలం, ఒక ప్రసిద్ధ చిత్రకారుని కళా కౌశలాన్ని ఏ ఒక్కరో కాకుండా,

సాధ్యమైనంత ఎక్కువ మంది చూసి ఆనందించేలా చేయడం. కాని ఇప్పుడు ప్రింట్తో పాటు ఫ్లేట్ను కూడ విక్రయించే పద్ధతి దానికి పూర్తి విరుద్ధమైన పరిస్థితికి దారి తీస్తుంది. పోసెసివ్నెస్ జనంలో అధికమవుతున్నది కదా!

చిత్ర కళారంగంలో ఇంతటి పేరు ప్రఖ్యాతుల సంపాదించిన లక్ష్మణ గౌడ్ ఆంధ్రప్రదేశ్, నిజాం పూర్లో 1940లో

జన్మించారు. హైదరాబాదు లోని ఫైన్ ఆర్ట్స్, అండ్ ఆర్కిటెక్చర్ కళాశాలలో చిత్రకళను అభ్యసించారు. తర్వాత బరోడా ఎం ఎస్ విశ్వ విద్యాలయంలో ప్రఖ్యాత చిత్రకారులు కెజి సుబ్రమణియన్ లాంటి ఉద్దండుల ఆధ్వర్యంలో పిజి చేశారు. 1974 నుండి 89 వరకు దూరదర్శన్ హైదరాబాద్ కేంద్రంలో గ్రాఫిక్ డిజైనర్గా పనిచేశారు. 1989 నుండి 2001 వరకు డాక్టర్ సరోజిని నాయుడు స్కూల్ ఆఫ్ పెర్ఫార్మింగ్ ఆర్ట్స్ ఫైన్ ఆర్ట్స్ అండ్ కమ్యూనికేషన్స్కు సారధ్యం వహించారు.

లక్ష్మణగౌడ్ 1965 నుండి దేశ, విదేశాల్లో తన చిత్ర, శిల్ప కళా ఖండాలను సోలో షోలలోను, గ్రూపు షోలలోను ప్రదర్శిస్తున్నారు. గత ఏడాది న్యూయార్క్లోని అయికాన్ గ్యాలరీలో ఆయన సోలోను నిర్వహించారు. 2006లో కంచు, టెర్రెకోటా శిల్పాల ప్రదర్శనలను ముంబాయి, ఢిల్లీలలో నిర్వహించారు. 2008లోనే చెన్నై సుముఖ గ్యాలరీలో ఒక ప్రదర్శనను నిర్వహించారు. లక్ష్మణగౌడ్ కళా ఖండాలు హైదరాబాద్ సాలార్ జంగ్ మ్యూజియం నుండి ఆరంభించి, ఢిల్లీ లలిత కళా అకాడమీతో పాటు ముంబాయి, కోల్కతా, చెన్నై లాంటి అనేక ప్రఖ్యాత ప్రదేశాల్లోనే కాకుండా, అమెరికా లోని సాలెమ్ పీబీ ఎస్సెక్స్ మ్యూజియం లాంటి చోట్ల కూడ సేకరించ బడ్డాయి.

విడు పదుల వయసు సమీపిస్తున్నప్పటికీ శిల్పాలు లాంటి శారీరకంగా కష్టమైన ప్రక్రియతో సహా కొనసాగి స్తున్న లక్ష్మణగౌడ్ తన చిత్రకళా ప్రస్థానంలో ఇనుమ దించిన ఉత్సాహంతో మరింత ముందుకు పోవాలని, ఎన్నెన్నో విజయాలు సాధించాలని ఆశిస్తాడు. ★

నిగ్రహ ఆవేశం 'మొలక'

వారి ప్రసాద్

కవులు సాధారణంగా ఆవేశపరులుగా చెప్పబడుతుంటారు. అది పాక్షిక సత్యం. ఆ ఆవేశానికి నేపథ్యం ఆలోచన. కవి ఆవేశానికి కారణమైన ఆలోచనను గమనిస్తే కాని కవిని సమగ్రంగా అర్థం చేసుకునే వీలుండదు. బుద్ధిజీవి అయిన కవి అధ్యయనంలోంచి ఆలోచనలు ఉద్భవిస్తాయి. ఆలోచనలను ఆచరణకు వర్తింపజేసే క్రమంలో కవి ఆవేశపరుడవు తాడు. ఈ లక్షణాలన్నీ ప్రధానంగా సామాజిక కవులకు వర్తిస్తాయి. సామాజిక కవులంటే తనతో పాటు సమాజం గురించి కూడా పట్టించుకునే వారు. ఈ సమాజం సరిగా లేదు అనుకుని దాన్ని సరిచేయవచ్చని భావించి క్రియా శీలతతో పయనించేవారు. నేటి వర్తమాన సమాజంలో రుద్ధబడుతున్న ప్రతీ దాన్ని సాదరంగా కౌగిలించుకునే పరిస్థితి అధికంగా ఉంది. ఆలోచనాత్మక దృష్టి కలిగిన వారి ప్రతిఘటనను అపహాస్యం చేసే ధోరణి కూడా ప్రబలంగానే ఉంది. సామాజిక ప్రయోజనమే ప్రాతిపదికగా ఆలోచించే వారు ఎటువంటి అపసవ్య ధోరణులకు బెదరరు. వారి లక్ష్యం సూటిగా ఉంటుంది. వాళ్ళ మాట నృప్యంగా ఉంటుంది. వారు సమాజంలోని చీకటి కోణాలన్నింటినైనా తమ కవితా దృష్టిని సారీస్తారు.

వర్తమాన సాహిత్య లోకంలో బహుముఖీనంగా సాగే కవితా ప్రస్థానంలో ఒక నిబద్ధతను ప్రదర్శిస్తున్న కవి ఆనందాచారి. సుదీర్ఘకాలంగా కవిత్వ రచన సాగిస్తున్న ఆనందాచారి తన మొదటి కవితా

సంకలనం "మొలక" ను సాహిత్య క్షేత్రంలో ప్రతిష్ఠించాడు. తన ఆలోచనలను కవిత్వ మొలకలుగా తీర్చిదిద్ది సమాజ పుస్తకంలో నాట్లు వేస్తున్నాడు. పుస్తకంలోని ఇతర కవితల జోలికి వెళ్ళేముందు కవి తాత్విక పునాది గురించి ప్రస్తావించు కోవడం సముచితం. మొలక భావనలో వినయం, తాజాతనం, కొత్త తరం స్ఫురిస్తాయి. తన మాటల్లోనే తన కవిత్వం గురించి ప్రస్తావిస్తూ 'కలల రంగుల్లో/ ఆలోచనల కుంచె ముంచి/ ఉద్రేకాల కాన్యాసుపై/ ముద్రించిన చిత్రాలే/ నా కవితలు/ తూరుపు పొద్దుల్లో/ అక్షరాలు దిద్దుకుని/ మార్పు సంధ్యల్లో/ మలుచుకున్న వాక్యాలు/ విశ్వ వీణపై నవ్వు వర్షాలయి/ కవిత్వపు కాంతిని చిమ్ముతాయి!" అంటాడు. తూర్పు పొద్దు అనడంలో వెలుగునిచ్చే సూర్యుడు గుర్తొస్తాడు. సూర్యుడు ప్రగతికి ప్రతీక. అక్షరాల నేర్చుకుని 'మార్పు సంధ్యల్లో/ మలుచుకున్న వాక్యాలు' అనడంలో వెలుగు ఫలితాలు అందుకున్న 'మార్పు' లో వాక్యాలను మలుచుకున్నా నంటున్నాడు. ఈ చరణాలు కవి తాత్విక పునాదిని తెలుపుతాయి. అందమైన కవితా వాక్యాల్లో తన తాత్వికత ను విశదం చేసిన కవి ప్రతిభ అభినందనీయం. కేవలం సాటి మనిషిగా ఇతరుల కష్ట సుఖాలకు మానవతా దృక్పథంతో స్పందించడానికి మించి ఒక మౌలిక దృక్పథంతో ఈ కవి తన కవిత్వం విన్నిస్తాడు. 'నేల పొరల్లో/ రిక్కల పోగుల్ని రాల్చుకున్న మట్టి గుండె/ తన నీడను వెతుక్కుంటూ/ వెళ్ళిపోతాం! / బ్రతుకు పంటలన్నీ పాముల నోట్లో పడ్డ/ వైకుంఠపాళీ

ఆట్రై/ రోడ్డున పడ్డ పెళ్ళాం పిల్లలు/ పిల్లలు పెళ్ళాం.. / అంతా మిథ్యయితే ఎంత బాగుండు!" (మరణ రికార్డుల పైనుండి). వర్తమాన నాగరిక అభివృద్ధి రైతుకు రక్షణ ఇవ్వలేని పరిస్థితిలో రైతు ఉరికొయ్యకు వ్రేలాడుతున్నాడు. రైతు దుస్థితిని పరిమిత వాక్యాల్లో దృశ్యం కట్టించిన తీరు కవి ప్రావీణ్యతకు అద్దం పడుతుంది.

ఖమ్మం జిల్లా సాహితీ ఉద్యమంలో క్రియా శీల కవి ఆనందాచారి. సాహిత్యానికి సామాజిక నిబద్ధతను ఆపాదించే దిశగా ఉద్యమానికి దిశా నిర్దేశం చేస్తున్న కవి. 'చేయి / చేయి కలిపిన చర్యలో/ ఎన్ని భావ విస్ఫోటనాలో/ ఏ భాష దీనిని మదిస్తుంది? / కరగని రాళ్ళకోసం/ కవిత్వం కాదు/ కదలని గుండెలకు ఎన్ని కవితాలైతేనే? / దుర్బర స్థితుల నుండి దూరం కోసమే/ నా కలం పరుగులు తీస్తుంది/ మనసు/ చీకట్ల పైనే సమరం చేస్తుంది' (పలకరించే గొంతు కోసం) అన్న కవి చరణాలలోని నిబద్ధత పాఠకుడికి సూటిగా తగులుతుంది.

కాలం విలువను గ్రహించిన కవిగా స్పందిస్తూ 'అంకెలు అస్త్రాలుగా ధరించి/ అందర్నీ భయపెడుతుంది/ నిండుగా/ నిలకడగా నీ ముఖంలోకి చూస్తుంది/ కరిగిపోయిన సంఘటనల్ని/ నేలకొరిగిన వీరుల్ని గుర్తుచేస్తూ/ నేటి నీ బాధ్యతనీ/ రేపటి వ్యూహాన్నీ/ మౌనంగా బోధిస్తున్న మహాయోగి! /... / తా వెనక్కి వేసే/ ప్రతీ అడుగు/ నిన్ను ముందుకు నెడుతుంది!" అని కవిత్వీకరిస్తాడు. అందరం కాలాన్ని కేలండరులో చూస్తుంటాం. గడిచిన రోజుల సంఘటనలని కేలండరుకు ఆపాదించి హృద్యంగా చెప్పడం ఆకట్టుకుంది. తన తీసుకున్న ప్రతీ వస్తువునీ సామాజిక దృష్టితో కవిత్వీకరించడం మనకు కనిపిస్తుంటుంది. ప్రతీ కవితా తనదైన లోతును కలిగి ఉంటుంది. ప్రతీ పదాన్ని, వాక్యాన్నీ ఆచితూచి రాసిన పద్యతి వ్యక్తమవుతుంది. వాటిని పాఠకుడు విశ్లేషిస్తూ పోతే అన్ని కవితల పరస్పర సంబంధంతో కూడిన ఒక సామాజిక పరిస్థితిని దర్శిస్తాడు. గాఢమైన అభివ్యక్తితో కూడిన 'రాలిపడే శోక బిందువులు/ నిండిన సింధువే జీవితం/ శోకం

పెరిగిన కొద్దీ.../జీవితమూ పెరుగుతుంది/ ఈ లోకం శోకాధ్యయనాల కేంద్రం!/ జీవితపు ముగింపు/చూస్తున్న వాళ్ళం/లోకం మిథ్యంటే ఎలా?/ నిర్జన భావాల మధ్య/ జీవించడమూ ఎలా?“(మధ్యతరగతి మనోవేదం) వంటి వాక్యాలు పాఠకుడిపై ముద్ర వేస్తాయి. ప్రతీ సమస్యను కవితాత్మకంగా చెప్పే ప్రయత్నంతో పాటు సామాజిక తీవ్రతను ఆపాదించే కృషి కనపడుతుంటుంది.

సమాజం మొత్తం ఒక ప్రగతి మార్గాన అభివృద్ధిచెప్పే సాగాలనే భావన ఆనందాచారి కవితత్వం నిండా ఉంటుంది. సమాజంలోని పలు సమస్యలను ప్రస్తావించిన కవి మహిళలు, పిల్లలు, రైతులు, శ్రామికులు గురించి కొన్ని కవితలను నిర్దిష్టంగా రూపొందించాడు. “డాక్టర్ తన్ని/ ఆడదెక్కడుండాలో/అక్కడే ఉండాలంటూ/ పొయ్యి కాడికి నెట్టేసి/నన్ను కట్టుకున్నోడు/ కొట్టినందుకూ.../“ఎరా ఎల్లిగా/నాకే ఎదురు చెప్పావురా” అంటూ/ నా పెనిమిటిని ఊరిపెద్ద.../ఒళ్ళు ఇరగొట్టినందుకూ.../ అన్నాలానికే అన్నాలం/అన్నాలంగా పుట్టినందుకు/కుళ్ళిపోతూ ఒళ్ళు.../పులిసేలా ఏడ్చా.../ఒక్కడాన్నే ఏడ్చులు రెండు) వ్యవస్థలో అంచెలంచలుగా ఉన్న బానిస భావాన్ని వ్యక్తం చేసిన కవిత ఇది. బానిసకు బానిస స్త్రీ అనే వాక్యాన్ని ఈ కవిత మనకు దృశ్య రూపంలో చూపిస్తుంది. ప్రతీ సమస్యని కవి ఒక మౌలిక దృక్పథంతో పాఠకుడి ముందుకు తీసుకువస్తాడు. సంఘం ఏర్పాటులో

బతుకులన్నీ పెనవేసుకున్నవే. వాటిలో వెతల్ని తొలగించాలి కానీ, బంధాల్ని తెంచకూడదు అనే ఆశావహ ధోరిణి కవిత్యమంతా పరుచుకుని ఉంటుంది. ఒక శాస్త్రీయమైన సమగ్ర దృష్టితో పాటు కవికి ఉన్న నిగ్రహ ఆవేశం వల్ల ఇది సాధ్యమయింది. విద్యా విధానం పిల్లలపై భారాన్ని మోపాడాన్ని ఖండిస్తూ ‘పోగుబద్ధ సమాచారమంతా/మెదడు డబ్బాలో నింపబడుతుంది/విజ్ఞానం ముక్కలు ముక్కలుగా/మెమెరీని కొలుస్తుంది/పుస్తకాల్లోని నిర్ణీత అక్షరాలే/విద్యార్థి మానవ సంబంధాలొపుతాయి/ అంకెలుగా మారిన తెలివితేటలు/జీవిత ఆశయాలను నిర్దేశిస్తాయి/ విద్య మార్కెట్ వస్తువైనప్పుడు/అందులో వస్తుగుణమే మిగులుతుంది/డాన్ని నిలువెత్తూ నింపుకున్న వాడు/ఒక మార్కెట్ అవుతాడు/ మనిషిలోంచి మనిషి పారిపోతాడు”(బాల యేసులు) అని స్పందిస్తాడు. వర్తమాన విద్యావ్యవస్థలో తీర్చిదిద్దబడుతున్న విద్యార్థుల పరిణామాన్ని పాఠకుడి తలపంకించేలా అక్షరీకరిస్తాడు. మనిషిలోంచి మనిషి పారిపోయి వస్తువు చుట్టూ క్యారీ బ్యాగులు పట్టుకుని పరుగులు పెట్టే వర్తమాన పౌరులను ఈ కవిత మన కళ్ళముందు నిలబెడుతుంది. మన వ్యవస్థను ఈ విధంగా రూపొందడం వెనక ఉన్న శత్రువుల్ని ప్రస్తావిస్తూ ‘మనం ఎలా బాగుపడాలో/ మన బాగుకు మనమేం చేయాలో/ ‘వాడు’ ప్రణాళిక సిద్ధం చేస్తాడు/ మనం తూ.చ. తప్పక పాటిస్తాం/జాక్సన్ గంతుల్ని, జాన్ సంగీతాన్ని/ బార్బేరియన్ భావ

సుధల్ని/ప్రవిస్తోన్న/ కళ్ళు జిగేల్మనే రంగుల చానెళ్ళు/ మనల్ని కలల దీర్ఘ నిద్రలో ముంచేస్తాయి/ మన మెదళ్ళు/మొదళ్ళు పెకిలిస్తాయి/ నిర్జీవ భావస్వరాలు నరనరాన జీర్ణిస్తాయి/ మనం అమ్మబడుతున్న/ బొమ్మలవుతాం/కదిలిపోతున్న సంగీత చప్పుళ్ళకు/ తాద్యాత్వంతో తలలూపేస్తాం” (బివేర్ ఆఫ్ ఇంపీరియలిజమ్) అని సుబోధకంగా కవిత్వీకరించిన కవి మన వ్యవస్థలోని అస్తవ్యస్త పరిణామాలకు సామ్రాజ్యవాద కారణాన్ని ఆవిష్కరిస్తాడు. పాఠకుడు అవును కదా అని తల పంకించాల్సిన పరిస్థితికి తీసుకువస్తాడు కవి.

నిర్లక్ష్యంగా ఇతరులకు కోసం కవి రాసి పారేశాడు అన్న ఆలోచనకే అవకాశం లేకుండా ప్రతీ కవితలో కవి అంతర్దీనంగా బాధ్యత వహిస్తూ దర్శనమిస్తుంటాడు. “గుండెల్ని పిండిన వాస్తవాలు/మనసును తొలుస్తున్నప్పుడు/ అక్షరాలు శబ్దించడం మాని/ మౌనంగా రోదిస్తున్నాయి/అమానుషత్వానికి అర్థం పట్టలేక/ కవిత్యం సిగ్గుతో తల దించుకుంది (పేలుతున్న గీతం) అంటాడు. పూర్తిగా బాధ్యత వహించే కవి వాక్యాలు ఇవి. నేడున్న పరిస్థితుల్లో కవి విడి విడి చైతన్యం ప్రదర్శిస్తే సరిపోదు. ఒక సామూహిక చైతన్యంగా కవి ప్రయాణించాలి. దానికి నిలువెత్తు ప్రతీక ఆనందాచారి. ఈ కాలపు ధోరణులకు భిన్నంగా ఒక సమగ్రతకు, నిబద్ధతకు మద్దతు పలికిన కవిత్యం ‘మొలక’. ఈ మొలక పచ్చని చెట్టై విస్తరించాలని ఆశిద్దాం.

★

ఓట్ల బ్యాంకు కోసం
మత పిశాచాలను
నెత్తికెక్కించుకుంటూ
మానవతను తాకట్టు పెడుతూ
బాంబులు పేలుతున్నా
శాంతి వచనాలు పలుకుతున్న
రాక్షస రాజకీయం
ఆ మాయకుల చేతుల్లో
అమాయకులు బలి అవుతుంటే
పదవులు పదిలంగా ఉంటే చాలు
అదే మాకు పదివేలు
పత్రికల్లో, మీడియాల్లో

తరుముతున్న దేశం

కొలనుపాక మురళీధరరావు

మొసలి కన్నీరు కారుస్తూ
పబ్బం గడుపుకుంటూన్న నేతలు
దుష్ట దుశ్శాసన సభల్లో
వ్యంగోక్తులు, వాగ్భాణాలు
ఎవరినీ ఉద్ధరించని ‘జీవో’లు
ప్రజాస్వామ్య మర్మగీతాలు
రిజర్వేషన్ల వరాలతో

తరుముతున్న దేశం
తరలి పోతున్న మేధావి వర్గం
చిక్కిపోయిన రూపాయిని
హేళన చేస్తున్న డాలరు
పడమటి గాలికోసం
పయనమవుతున్న యువతరం
వలస పక్షులను
మరలపిలుస్తుందని
నమ్ముచెప్పే ఓట్టి మాటలు
శుష్క ప్రియాలూ
శూన్య హస్తాలూ
ఓట్ల బ్యాంకు కోసం
పాట్లు సర్కసు ఫీట్ల ప్రహసనం

కవితలు

నాయిని భుజానెత్తుకుని
నాగలితో పోతంటే
పొలానికి, లోకానికి అన్నం పెట్టే
లోక భాందవుడనిపించేది

మట్టితో విత్తనానికి
మనువు జేసే....
చెంగుతో చెమట
తుడుసుకునే అమ్మను చూస్తుంటే
నేలమ్మకు అమ్మ... చెల్లెలేమో
అనిపించేది.

పైరు మధ్యన, కలుపు మొక్కల జూసీ...
కడుపు తరకకపోయి...
బిడ్డ కాలున నాటిన ముల్లను
నోటితో పీకేసినట్లు
పీకి పారేత్తావుంటే
మొక్కలపైన అమ్మకున్న
ప్రేమను జూసీ...

మండుతున్న అగ్నిగోళం

రాతు రవి

అమ్మా నాయినిలను
అనాధల జేసి ఆయువీడిన అమ్మై

పగిలిన నాగలి చెక్క
గంజినీళ్ళు కాసుకునే
వంట చెరుకై
కభేళా కాజేసిన
కాడెట్లు....
కండ్లలో మెదలుతుంటే

నాయినిలాంటోళ్ళంతా, వలస
కూలోళ్ళైన వైనం
హరిశ్చంద్ర నాటకమై
కనిపిస్తావుంది.
చింతనిప్పులై
ఎర్రబడ్డ నాయిని కళ్ళలో
మండుతున్న అగ్నిగోళం
కనిపిస్తా ఉంది నాకు.
మండుతున్న అగ్నిగోళం
కనిపిస్తా ఉంది నాకు....

పైరుకు అమ్మ
పెద్దమ్మేమో అనిపించేది.

సందులు రాకుండా
సాకినట్టు...
పైరు బిడ్డలసాకి
కండ్లల్ల ఒత్తులేసుకొని
కడపుల బెట్టి కాసుకున్న
నాయన్ని జూస్తే
లోకానికి వెన్నెలకురిపించే
చెమట చుక్కల
చందురుడనిపించేది.

కార్పొరేట్ కొండచిలువ
మింగిన సెలకచెక్క

అదృష్టం వెక్కిరించి
దురదృష్టం ధిక్కరించినవాళ్ళు
మధ్య తరగతి గతి తప్పింది
ఉపాధికోసం - గల్ఫ్ దేశ వలస పక్షులు!
ఉన్నవూరు, కన్న పేగుబంధం మరచి
వున్న కాస్తా పరిగేరి
దళారీల మాటలకు
తరముతున్న వేడి
వలలో చిక్కిన భవితవ్యం
వడ్డీలకు చక్రవర్తి బంధిఖానలో
నిలుపు దోపిడి పైరవీలు
బుక్కేడు బువ్వకోసం
“నా” అన్నవాళ్ళందరిని విడిచి

కూలిన ఆశల సాధం

జి. లెనిన్ శ్రీనివాస్

అలల తీరంపై
వలసబాట పెట్టిన చీమలబారు
వేషంవేరు, భాషవేరు
గుండె నుండి జాలు వారే
కన్నీటి చుక్కలు - నునివెచ్చని నిట్టూర్పు
జనారణ్యరోదనలో -

రంగుల ఇంద్రధనస్సు నేలరాలి
ప్రవాసాండ్రుల రెక్కల దోపిడి
ఆశల సౌధాల నిర్మాణం
అన్నీ - ఆంక్షల నిర్బంధాలు!
మజిలి, మజిలిలో చెమట చుక్కలు దోచి
ఆశల కొలిమిలో ముక్కలు చేసి
పరాయి దేశంలో పడకల మీద
మానవత్వం నలిపేయబడుతుంది!
నైపుణ్యతకు మెరుగులు దిద్ది
'జన్మభూమి'లోనే -
నిరాశ కండ్లలో వెలుగుదివ్వెలు వెలిగించాలి!

(గల్ఫ్ దేశాలకు వలస వెళ్ళిన ఆంధ్ర రాష్ట్ర
సోదరుల కన్నీటికి ఓదార్పుగా)

ఎక్కుపెట్టిన అక్షర తూణీరం
ఎత్తి చూపిన పాటల భాండారం
పోటెత్తిన పాటల జలపాతం
ఉప్పెనగా సాగిన జన సముద్రం
మమేకంతో దరువుల హృదయ ఘోష
బరువు దింపే ఆవిష్కరణకై
క్రమికుల ప్రయాన

ఎవడు!?

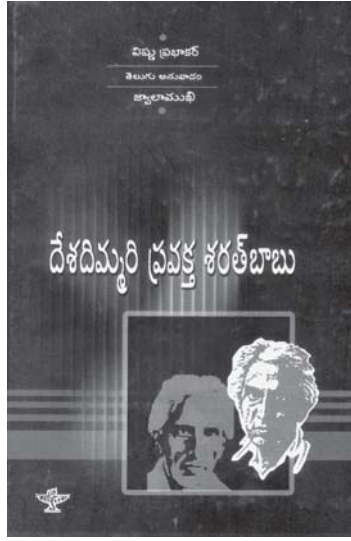
డా॥ కాసర్ల రంగారావు

వృధా అవుతున్న జీవజలధార
ప్రవహించే జన జీవన ధార
జానపద బాణీలకు ప్రజల కష్టాల ఏకతార

ప్రాతినిధ్య పోరాటంలో
జాతి ప్రతీకగా మారిన ధృవతార.
సమస్యోన్ముఖం విప్లవోన్ముఖం చేసే పాటకు
పట్టం కట్టిన ఒకే ఒక్కడు
మూడు దశాబ్దాల ముళ్ళ పొదలలో
గుళ్ళ వర్షంలో గుండె నిబ్బరపు తెరచాప.
వ్యాసార్థపు జీవనాడిలో వ్యాఖ్యార్థపు జాతినుడి.

చలింపజేసే శరత్ జీవితం

తెలకపల్లి రవి

“దేవదాసు వంటి నిర్భాగ్యులు, నిగ్రహ రహితులు మీకు ఎక్కడైనా తారసపడితే వారి కోసం ప్రార్థించండి. ఏది ఎలా పోయినా అతనికి ప్రాప్తించిన మృత్యువు లాంటిది ఎవరికీ రాకుండాని కోరుకోండి. మృత్యువు వల్ల నష్టమేమీ లేదు. కాని ఆ సమయంలో ఒక స్నేహపూర్వక స్ఫుర్త ఫలభాగాన్ని తప్పక తాకాలి. కరుణార్ద్ర వైసిన స్నేహం, ప్రేమమయమైన ముఖాన్ని చూస్తూ కన్ను మూయాలి. చనిపోయే ముందు ఒక్క కన్నీటి బిందువునైనా చూచి కన్నుమూయాలి...”

ఇప్పటికీ పదిహేనుసార్లు నిర్మాణమైన దేవదాసు చిత్రానికి మూలకథన శిల్పి శరత్ చంద్ర ఛటర్జీ రాసిన చివరి వాక్యాలివే. భారతీయ రచనా రంగంలో సాటిలేని స్థానమాక్రమించిన ఆ అక్షర బ్రహ్మ జీవితంలో మాత్రం ఆయన ఏ కథలోనూ రాయనన్ని మలుపులు వుంటాయి. ఆ అక్షర శిఖరాలూ లోయలూ చూపే అరుదైన గ్రంథం ‘దేశదిమ్మరి ప్రవక్త శరత్ బాబు.’ హిందీలో విష్ణు ప్రభాకర్ రచించిన ఈ పుస్తకాన్ని ప్రముఖ కవి విమర్శకులు జ్యూలాముఖి తెలుగు చేశారు. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ వారు ప్రచురించారు. 650 పేజీలుంది.

‘నీ జీవిత చరిత్ర రాయి’ అని రవీంద్రనాథ టాగోర్ అంటే ‘గురుదేవా! నేనిలా గొప్పవాణ్ణి అవుతానని తెలిసివుంటే మరో రకంగా బతికేవాణ్ణి’ అని జవాబిచ్చాడట శరత్. ‘బాల్యంలోనూ, యువ్వనంలోనూ అతనికి ఎదురైన నిరాదరణ, అపమానాలు, అశాభంగాలూ, అశాంతి సృజనశక్తికి పదును పెట్టాయి గాని జీవితం మాత్రం విరిగిపోయింది’ అంటాడు అంతులేని శ్రమతో శరత్ జీవితాన్వేషణ చేసి ఈ గొప్ప గ్రంథం అందించిన విష్ణుప్రభాకర్. సాహిత్యం ద్వారా అతను తన ఆత్మను వెలుగులోకి తెచ్చాడని అంటారు. అతడికి వేరే స్వీయ చరిత్ర లేదు. కాని శరత్ తన సాహిత్యంలో తనను తాను దాచి వుంచాడు” అంటాడు అతడి మేనమామ చిన్ననాటి మిత్రుడు సరేంద్రనాథ్. విష్ణు ప్రభాకర్ చేసిందేమిటంటే ఈ తెరలు చీల్చి అసలైన శరత్ సందర్భం కలిగించడమే.

ఈ పుస్తకం మూడు భాగాలుగా వుంటుంది. ‘దారి తప్పినవాడు’ అన్న మొదటి భాగంలో బాల్యం, యువ్వనం, సాహిత్యం పట్ల ఆకర్షితుడు కావడం చిత్రించబడ్డాయి. శరత్ బాబు 1877లో పుట్టాడు. తాత జమీందారీ వ్యతిరేక పోరాట సంప్రదాయాలు కలవాడు. తండ్రి మోతీలాల్ సృజన శక్తి గలవాడైనా వ్యసనపరుడు, చంచలుడు. ఈ కారణం చేత

స్థిరత్వం లేనివాడుగా పేరు మోశాడు. తల్లి భవనమోహినీ దేవి ప్రార్థనపై ఆమె పినతండ్రి వారిని భగల్పూరుకు రప్పించి ఆశ్రయ మిచ్చాడు. చురుకుదనం వున్నా అల్లరి వాడైన శరత్ తరచూ చిన తాత చేతిలో దండనకు గురయ్యేవాడు. దానికి తోడు పరాధీనత. ఈ పరిస్థితుల్లో తల్లిడిల్లిపోయిన తల్లి కూడా చని పోయింది. అయితే అలాంటి పరిస్థితుల్లోనూ శరత్ బాబును సాహిత్యం ఆకర్షించేది. తండ్రి దగ్గరే రాయడం పట్టుబడిన ఆయన చినతాతకు తెలియకుండా సాహిత్య చర్చలలో పాల్గొని రవీంద్రుడి రచనలు అపుపోసన పట్టసాగాడు. మరో వైపు బంకించంద్రుడినీ చదివాడు. ఒక విధమైన యథాతథ స్థితిని ప్రబోధించే బంకిం, ఉదార విలువలకు ప్రతినిధిగా వున్న రవీంద్రుడు ఉభయుల రచనలూ ఆయనపై ప్రభావం చూపాయి. అయితే చినతాత చండ శాసనాన్ని సహించలేని శరత్ ముజఫర్ పూర్ పారిపోయాడు. అక్కడ సన్యాసుల మఠంలో కాలక్షేపం చేయసాగాడు. గొంతెత్తి పాడేవాడు. దాంతో పాటుగానే అరాచక జీవితానికి అలవాటు పడ్డాడు. సంగీత ప్రియుడైన ఒక జమీందారు సాంగత్యంలో వేశ్యా లోలుడయ్యాడు. అనేక సార్లు వైరాగ్యభావనతో పలాయన గీతం పాడేవాడు. ఏకాకి తనాన్ని ఏకాగ్రతలో ఆశ్రయించి నిర్జన ప్రాంతంలో గంటల తరబడి రచనా వ్యాసంగం సాగించే వాడు. అప్పటికే అసంపూర్ణంగా వదిలివేసిన చరిత్ర హీనులు వెంట వుంచుకునేవాడు.

ఇంతలోనే తండ్రి చనిపోయినట్టు తంతి రావడంతో శరత్ తిరిగి భగల్పూర్ వచ్చేశాడు. తాత ఏమాత్రం ఆదరించలేదు. ఈ దశలో ఒక కేశతైలం కోసం పెట్టిన కథల పోటీకి మామ సురేంద్రుని పేరుతో కథ పంపించాడు. అది ప్రథమ బహుమతి పొందింది గాని అతను అప్పటికే కలకత్తా వదలి రంగూన్ వెళ్లిపోయాడు!

రంగూన్ చేరిన తర్వాతి విషయాలు ‘దిశాన్వేషణ’ అనే రెండో భాగంలో మొదలవుతాయి. అతను ప్రయాణించే పడవ తుపానులో చిక్కుకుని ఎలాగో బయటపడుతుంది. అనేక చిన్న చితకా వుద్యోగాలు చేశాడు. అక్కడ పెద్ద సంఖ్యలో వున్న బెంగాలీ బుద్ధి జీవుల మధ్య కళాజీవిగా

పేరు సంపాదించాడు. నిరీశ్వరవాదిగా పరిచయమయ్యాడు. అక్కడ అతనికి శాంతి పరిచయమైంది. కాని వారి సంతోష జీవితం కొన్నాళ్లయినా కాకముందే ఆమె ప్లేగు వ్యాధికి బలై మళ్ళీ నిరాశ ఆవరించింది. ఆ దశలో తనకు అలవాటైన చిత్రకళను మళ్ళీ సాధన చేశాడు. ఆయన జీవితంలో అతి విచిత్రమైన మలుపు అప్పుడే సంభవించింది. రంగూన్ వెళ్లడానికి ముందు శరత్ తన రచనలన్ని మిత్రుల దగ్గర వదలివెళ్ళాడు. అవి అచ్చుకు ఇవ్వద్దని అంక్షలు పెట్టి వెళ్ళాడు. కాని అనుకోకుండా వాటిలో ఒకటైన బడదీదీ (బాటసారి చిత్రం మూలకథ) ప్రముఖ పత్రికలో అచ్చు వేయించారు. అంతే! అది సాహిత్య లోకంలో సంచలనం సృష్టించింది. చాలామంది రవీంద్రుడు మారుపేరుతో రాశాడనుకున్నారు. ఈ విషయం తెలిసి కూడా రంగూన్లోని శరత్ మౌనంగా వుండి పోయాడే తప్ప దాని గురించి ఎవరితో మాట్లాడలేదు. కాని సాహిత్య చర్చలు అధ్యయనం మాత్రం తీవ్రంగానే సాగించే వాడు. మరోవైపు పీడిత ప్రజలు నివసించే చోట్లకు వెళ్లి వారితో కలిసి మెలసి బతికేవాడు. అనేక మలుపులూ అనుభవాలు. అవన్నీ రచనలలో కనిపిస్తాయి. రాముని బుద్ధిమంతనం, శ్రీకాంత్, విరాజ్ బహు వగైరాలన్ని అలాంటివే. యమున అనే ఒక

పత్రిక సంపాదక బాధ్యతలు తీసుకున్నాడు గాని ఎక్కువ కాలం ఇమడలేకపోయాడు. హఠాత్తుగా తండ్రి రావడంతో మళ్ళీ రంగూన్ చేరి పల్లీ సమాజం రచన మొదలెట్టాడు. హిరణ్మయిని పెళ్లి చేసుకున్నాడు. అయితే ఈసారి నిర్ణీతమైన ఉద్యోగం చేయడం దుర్భరంగా తోచింది.

కలకత్తా తిరిగి వచ్చి మళ్ళీ రచనా వ్యాసంగం మొదలెట్టాడు. అయితే ఇప్పుడు అనామకుడు కాదు. అతి ప్రసిద్ధుడుగా. బెంగాలీలు అతనికి ఘన స్వాగతం పలికారు. శరత్ స్వర్ణయుగం వచ్చేసింది. శ్రీకాంత్, దేవదాసు, నిత్యుతి, చరిత్రహీనులు, కాశీనాథ్... ఇలా ప్రచురణ అవుతూ వచ్చాయి. మరికొన్ని పత్రికలలో ధారావాహికలుగా వెలువడ్డాయి. ఈ విషయాలు దిశాంతం అనే మూడవ భాగంలో వుంటాయి. ఈ కాలంలోనే శరత్లో భావాల మార్పు వచ్చింది. అరాచక వాదం స్థానే ఒకింత సంప్రదాయ ప్రయత్నం.. బలమైన స్వాతంత్ర్య పోరాట దృక్పథం వచ్చేసాయి. పథేర్ దాఖి, భారతి వంటి నవలల్లో నాటి జాతీయ విప్లవకారుల జీవితాలను ఆలోచనాత్మకంగా వర్ణించాడు. ఆ శాపగ్రస్తలు, వేశ్యలు, తాగుబోతులు, నిస్సహాయులు, నిరాశా జీవులు కేవలం కల్పిత పాత్రలు కారు. అలా అని ఎవరి

జీవితాన్ని యధాతథంగా రాసి ఇబ్బంది పెట్టలేదు. తనకు తెలిసిన జీవిత వాస్తవాన్ని కళాత్మకంగానూ, మానవీయంగానూ చిత్రించాడు. కేవలం 17 ఏళ్ల వయసులో దేవదాసు రాసిన శరత్ తర్వాతి కాలంలో దాన్ని పెద్దగా గౌరవించలేదు. 1923లో ఆయన రచనలు మరో అయిదు వెలువడ్డాయి. ఆయన అభిప్రాయాలు ప్రసంగాలను సాహిత్యాభిమానులు ఎంతో శ్రద్ధగా ఆలకించే వారు. రాజకీయ సామాజిక విషయాలపైన కూడా నిర్మోహమాటంగా మాట్లాడేవాడు. రవీంద్రుడితో కూడా విభేదించేందుకు వెనుకాడలేదు. ఆ విధంగా ఒకప్పటి సిగ్గరి పంగ సాహిత్య కేతనమై వెలుగొందిన తీరును విష్ణు ప్రభాకర్ సోదాహరణంగా తెలియజేస్తాడు. అనారోగ్యంతో పెనుగులాడి చివరకు తన 61వ ఏట 1938 జనవరి 16న కన్నుమూశాడు. 'ప్రేమ పీఠం మీద అమరనామం వున్న వాడిని మృత్యువేమి చేయగలదు?' అని రవీంద్రుడు నివాళులర్పించాడు.

దేశదిమ్మరి ప్రవక్తకు జ్వాలాముఖి అనువాదం గొప్పగా సాగుతుంది. రచయితల జీవిత నేపథ్యం తెలుసుకోవడానికి. రచనలకూ వాస్తవ జీవితాలకు మధ్య అగాధాలను, అంతస్సంబంధాలను కూడా అర్థం చేసుకోవడానికి ఇది చక్కగా ఉపయోగపడుతుంది.

వికృత వీక్షణం

వదలి రాధాకృష్ణ

పండుటాకులు రాలిపోతున్నాయి
ఆదరణ, ఆధారం, అవసరం లుప్తమైన నేపథ్యంలో
సంరక్షణ లేమికి రూపాంతరమై...
మార్పుల పెనుగాలి కలత చెందుతోంది.
సమాదరణకి దృష్టి లోపం ఉన్నప్పుడు
సాంస్కృతిక విలువ మిగల ముగ్ధ మగ్గుతూ
దైన్యం సంతరించుకున్న అంశ
ఒంటరి నెలవుగా, వేరులేని ప్రానుగా
ఫెళ ఫెళ రాలుతూన్న పండిన ఆకులు...
ఆపాదించిన దైవ స్వరూపం దీనమై

అభ్యుదయాన్ని కాలదన్నినపుడు
దుర్భరమైన మారు బాల్యం దయనీయంగా...

డాలర్ దాహం కూలుతూన్న కూకటివేళ్ళు
రెక్కలు వాహకమై
పరాయి మొహంలోకి పరకాయ ప్రవేశం...

ఉమ్మడి అన్న ఆలంబన అంతరించినపుడు
సజీవన శేషం శేష ప్రశ్నగా...
దిక్కు మాలిన రోజులోని సమాజిక మిథ్య
మానసిక సాంత్యనకు ప్రతి బంధకమన్నప్పుడు
దుష్ట చింతన లేని ముసలితనాలు
పేగు బంధానికి ప్రేమ గంధాన్ని చిలుకుతూనే ఉంటాయి.

చరమాంకంలోని హేతుబద్ధత
భూతదయ లేమితో కునారిల్లితే

బ్రతుకు పార్శ్వంలోని కమనీయత
వికృత వీక్షణమై నిలుస్తూనే ఉంటుంది.

తెలుగు ప్రాచీన విశిష్టతపై వెలుగు సాలించిన సదస్సు

మెరుగు రాధాకృష్ణమూర్తి

“చాటుదాం తెలుగు వారి ఘనతెంతో!
 చూపుదాం తెలుగు భాష ఘనమెంతో!
 మ్రోగిద్దాం మాతృభాషోద్యమ నగారా!
 సాధిద్దాం తెలుగు భాషకి ప్రాచీన హోదా!
 లెండోయ్! లెండోయ్!!...
 రండోయ్! రారండోయ్!” ... అని అంటూ

‘తెలుగుగు భాష - విశిష్ట ప్రాచీనత’ పై జరిగిన తొలి జాతీయ సదస్సు పిలుపు నిచ్చింది. భారతీయ భాషా కేంద్రం - మైసూరు, ద్రావిడ విశ్వవిద్యాలయం - కుప్పం మరియు కృష్ణాజిల్లా రచయితల సంఘం సమష్టిగా నిర్వహించిన ఈ సదస్సు విజయవాడలో ఫిబ్రవరి 17, 18న జరిగింది. ఈ సదస్సులో భాషావేత్తలు, భాషాకోవిదులు, పరిశోధకులు, కులపతులు, అమాత్యులు, ఆచార్యులు... మొదలగు ప్రముఖులందరూ పాల్గొని తెలుగుభాషకు విశిష్ట ప్రాచీన హోదా స్థాయి సాధించుట కొరకు సహేతుకమైన, సశాస్త్రీయమైన, పరిశోధనాత్మకమైన చర్చలు గావించారు.

గత చరిత్ర తాలూకు జానపదులు జాడ గాంచిన, త్రవ్వకాల శిథిలాలు తరచి చూసినా, బౌద్ధ చరిత్ర సాహిత్య పుటలు తెరచి చూసినా, భట్టిప్రోలు శాసనాల తీరు చూసినా... సింధు, అరబ్బీ, పార్శీ భాషల్లో పదాలు పరిశీలించినా, గ్రామ వ్యవస్థ, కుల వ్యవస్థల నిర్మాణ పునాదులు కదిపి చూసినా... ఎటు నుంచి ఎటు చూసినా, ఏ కోణంలో ఆలోచించినా, కళల పరంగా కానీ, సంస్కృతి, సంప్రదాయాల పరంగా కానీ, సాంఘిక సామాజిక జీవన స్థితిగతుల పరంగా కానీ, మరియు ఆచార వ్యవహారాల పరంగానే కాకుండా, సంగీతపరంగా, సాహిత్యపరంగా, వ్యాకరణ ఛందస్సుల పరంగా, గణితపరంగా, గణాంకాల పరంగా కూడా పరిశీలిస్తే... పరిశోధిస్తే... తెలుగుకు తప్పకుండా విశిష్ట ప్రాచీన హోదా స్థాయి దక్కుతుందని సదస్సులో పాల్గొన్న వక్తలందరూ నొక్కి వక్కాణించారు. పరిధులు విధించుకోకుండా, పరిశోధనా దృష్టిని మరికొంత గతంలోకి సారితే... తెలుగు భాషా మూలాలు, ప్రాచీన విశిష్ట విశేషాలు, తెలుగు జాతి ప్రాచీన నిదర్శనాల కుదుళ్ళు, మొదళ్ళు సాక్ష్యాధారాలతో సాధించగలమనీ, కాదనాలనుకున్నా కాదనలేని, ఒప్పుకోక తప్పని

నిలువెత్తు ప్రాచీన నిదర్శనాలెన్నో వెలుగు చూడగలమనీ సదస్సు స్పష్టంగా అభిప్రాయపడింది.

గిరి గీసుకునే తత్వాలకు స్వస్తి చెప్పి, దార్శనిక సమర్థతను సమర్థిస్తూ, ఔత్సాహిక పరిశోధనా పటిమకు, పరిశీలనా దృష్టికి ఎదురేగి ఎర్ర తివాచీ పరిచే సంస్కృతి చోటు చేసుకోవాలనీ, అందరూ సమష్టిగా కృషి చేస్తూ భాషోద్యమ లక్ష్య సిద్ధి దిశగా ప్రయాణం సాగించవలసి వుందనీ సదస్సు సూచించింది. ప్రజల్లో స్వభాషాభిమానం పెంపొందేలా, సమస్య పట్ల స్పృహ కలిగేలా, చైతన్య దిశగా భాషోద్యమం సాగాలని వక్తలు అభిప్రాయపడ్డారు. రాజకీయ కోణంలో కూడా తగిన పరిష్కార ప్రయత్నాలు ముమ్మరం చేయవలసిన ఆవశ్యకత వుందనీ సదస్సు గుర్తించింది.

కేంద్ర మానవ వనరుల శాఖ మంత్రి శ్రీమతి దగ్గుబాటి పురంధేశ్వరి మాట్లాడుతూ, లక్ష్య సిద్ధికై తన వంతు సహకారం తప్పక వుండగలదన్నారు. రాష్ట్ర పశు సంవర్ధక, మత్స్య శాఖామంత్రులు మందలి బుద్ధప్రసాద్ తన పూర్తి సహకారాన్ని ప్రకటిస్తూ, సమస్య భాషాంశమే అయినా, ప్రధానంగా తెలుగు ప్రజల ఆత్మగౌరవానికి సంబంధించిన సమస్యగా పరిగణించాలనీ, అందుకై అందరూ కలిసికట్టుగా ప్రయాణించాలనీ సూచించారు.

భారత ప్రభుత్వం తమిళాన్ని 12 అక్టోబరు 2004న సంస్కృత భాషను 25 నవంబర్ 2005న విశిష్ట భాషలు (క్లాసికల్)గా గుర్తించింది. ఆపై విశిష్ట భాషా వర్గీకరణ ప్రతిపాదనలను కాల పరిమితితో పాటు ఇతర మార్పులు చేర్పులు చేర్చుతూ, కఠినతరం చేయటం జరిగింది. కాబట్టి ప్రతిపాదనలను పునఃసమీక్షించవలసి వుందనీ, పురాతత్వ ఆధారాలను, శాసనాధారాలను కూడా పరిగణన లోనికి తీసుకోవలసి వుందని కృష్ణాజిల్లా రచయితల సంఘం ప్రధాన కార్యదర్శి డా॥ జి.వి. పూర్ణచంద్ మాట్లాడుతూ సదస్సు లక్ష్యాన్ని ప్రస్తావించారు. భాషపై పరిశోధనా క్రమంలో వ్యక్తి సాహిత్య స్థాయి పరిమితులు కూడా ప్రధానమేనని చెప్తూ భాషోద్యమాన్ని రాష్ట్ర ప్రభుత్వ పరిధిలో భాషాభివృద్ధి నిధితో సమతూకం చేస్తూ ప్రసిద్ధి భాషావేత్త

ఆచార్య భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తి చేసిన ప్రసంగం సదస్సులో కొంత అసంతృప్తికి తావిచ్చింది. 'తెలుగు భాష ప్రాచీనత - ఉద్యమ ఆవశ్యకత'పై డా॥ గుమ్మా సాంబశివరావు ప్రసంగిస్తూ ఉద్యమం భాషాంశమే అయినా, సమస్యను ప్రజా ఉద్యమంగా నడిపించవలసిన అవసరమందన్నారు.

విశిష్ట ప్రాచీన హోదా లక్ష్య సిద్ధికై సాగుతున్న ప్రయత్నంలో తమ వంతు సహకారం చివరంటా వుంటుందని ద్రావిడ విశ్వవిద్యాలయం కులపతి ఆచార్య గంగిశెట్టి లక్ష్మీనారాయణ, భారతీయ భాషా కేంద్రం సమన్వయకర్త జి. ప్రభాకర్ అన్నారు. ఈ భాషా సమస్యను 18 కోట్ల తెలుగువారి జాతి గౌరవ సమస్యగా పరిగణించవలసిన ఆవశ్యకత ఉందని 'నడుస్తున్న చరిత్ర' సంపాదకులు డా॥ సామల రమేష్ బాబు అన్నారు. ప్రముఖ భాషావేత్త స.వెం. రమేష్ పరిశోధనాత్మక ప్రసంగం చేస్తూ బుద్ధుడి శిష్యులలో తెలుగువారి వునికి ఉట్టిపడుతోందన్నారు. విజయవాడ, ఆకాశవాణి కేంద్ర సంచాలకులు మంగళగిరి ఆదిత్యప్రసాద్ మాట్లాడుతూ భరతముని, మాతంగుడు, శారదాదేవుడు వంటివారి గ్రంథాలలో ఆంధ్రీ రాగ ప్రస్తావన వున్నదనీ, నాటి దేశీ సంగీతం, జాత్యాశ్రయ సంగీత పరిశోధనలు భాషా ప్రాచీనతకు ఉపకరించగలవనీ అభిప్రాయపడ్డారు. అన్ని కోణాలలో అందిస్తున్న సాక్ష్యాధార నిదర్శనాలతో సమస్యను ప్రభుత్వ దృష్టికి తీసుకెళ్ళే ప్రయత్నం అవిశ్రాంతంగా జరుగుతున్నదని అధికార భాషా సంఘం అధ్యక్షులు డా॥ ఎ.బి.కె. ప్రసాద్ తెలియజేశారు.

ఇంకా శాసనమండలి సభ్యులు చుక్కా రామయ్య, రాష్ట్ర హిందీ అకాడమీ అధ్యక్షులు ఆచార్య యార్లగడ్డ లక్ష్మీప్రసాద్, కృష్ణాజిల్లా రచయితల సంఘం అధ్యక్షులు గుత్తికొండ సుబ్బారావు, నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం కులపతి ఆచార్య వి. బాలమోహన్ దాస్, ఆచార్య పి.ఎస్. సుబ్రహ్మణ్యం, ఆచార్య కస్తూరి విశ్వనాథం, కల్లూరు భాస్కరం, డా॥ ద్వా.నా. శాస్త్రి, డా॥ సింగభట్ల నరసయ్య, డి. కన్నబాబు, ఆచార్య కె. లక్ష్మణమూర్తి, ఆచార్య పి. పరబ్రహ్మశాస్త్రి, ముసుగు శ్రీనివాసరావు,

ఆచార్య జి. కృపాచారి, ఆచార్య జి. ఉమామహేశ్వరరావు, ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్, కుమారి సంయుక్త కూనియ్య, డా॥ కుర్రా జితేంద్రబాబు, గోవిందరాజు రామకృష్ణారావు, డా॥ వేదాంతం రాజగోపాల చక్రవర్తి, ఆచార్య ఎన్.ఎన్. మూర్తి, డా॥ జె. సత్యవాణి, ఆచార్య షేక్ మస్తాన్, డా॥ డి. హైమవతి, ఆచార్య వెలమల సిమ్మన్న, డా॥ వెలుదొండ నిత్యానందరావు, డా॥ దేవిరెడ్డి విజయలక్ష్మి, డా॥ శివరామకృష్ణారావు, ఆచార్య ఎస్. గంగప్ప, ఆచార్య గోవిందస్వామినాయుడు, దూరదర్శన్ సంచాలకులు బొగ్గరపు వెంకట్రావు, ఆచార్య డి. చెంగారెడ్డి, డా॥ యు.ఎ. నరసింహమూర్తి, ఆచార్య ఎస్. జయప్రకాశ్ మొదలగు ప్రముఖులు ఈ సదస్సులో పాల్గొని పరిశోధనాత్మక, నిర్ణయాత్మక, పరిశీలనాత్మక ప్రసంగాలు చేశారు.

అంతేకాకుండా 'ఆధునిక భాషా శాస్త్రం' (ఆచార్య వెలమల సిమ్మన్న), 'అమృతవర్షిణి' (ఈమని శేషయ్య), 'రేడియో నాటకాలు - చారిత్రక పరిశీలన' (డా॥ అనంత పద్మనాభరావు), 'సాహిత్య - సామాజిక చైతన్యం' (డా॥ గుమ్మా సాంబశివరావు), 'తెలుగే ప్రాచీనం - కొనసాగవలసిన పరిశోధనలు' (డా॥ జి.వి. పూర్ణచంద్) మొదలగు గ్రంథాలు కూడా ఈ సదస్సులో ఆవిష్కరించినవి. చివరగా తీర్మానాలు, ప్రతిపాదనలు ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించబడినవి. అవి వర్గీకరించిన మొదటి ప్రాతిపదికను మరొకమారు పరిశీలించడం, జాతి, భాష, సంస్కృతి వంటి అంశాలను కూడా పరిగణనలోనికి తీసుకోవాలని కోరడం, నిర్దేశించిన మూడవ ప్రతిపాదనను సాంస్కృతిక, చారిత్రక పరిధిలో పరిశీలించడం, నాల్గవ నిబంధనను పూర్తిగా తిరస్కరించడం మరియు ఏర్పడిన భాషా సంక్షోభాన్ని మహోద్యమంగా ముందుకు నడిపించడం.

తెలుగు భాషకు రెండు వేల సంవత్సరాలకు మించిన చరిత్ర వుందని, ఎన్నో ఆధారాలతోకూడిన పరిశోధనా పత్రాలను వక్తలు ఈ సదస్సులో సమర్పించారు. తెలుగు ప్రాచీనత గురించి విస్తృతమైన స్థాయిలో చర్చలు సాగటం ద్వారా, సదస్సు లక్ష్యానికి పరిపూర్ణత చేకూరింది.

కవితలు

వెలుగు చీకట్ల మధ్య
కంటికి కనబడని
ఒక సరిహద్దు రేఖ
మధ్యతరగతి మందహాసంలా
రెండు పెదాల మధ్య
కనబడని నాలుకలా
ఒక రహదారి!
కాలిపోయిన కొరకంచు
తనలో తానే దహిస్తూ వుంటుంది!
పొగ కనబడుతుంది. నిప్పురాదు!
నిజం! మధ్యతరగతి బ్రతుకు
ఒక మృగతృప్తి

మృగతృప్తి

సత్యభాస్కర్

ఏనాడో నది నడిచి వెళ్ళిన
ఒక బాట!
ప్రవాహం తాలూకు ఆనవాళ్ళే
నీళ్ళొచ్చేది ఏనాడు లేదు!
ఇంట్లో తాతల నాటి భోషాణాలే
కాసుల గలగలలు ఏనాడు లేవు!
వదలని విలువలు
వెంటాడే పూర్వీకుల ఆత్మలలా!

వాలు కుర్చీలో
కూలబడిన జీవితం
మళ్ళీ లేచేది లేదు!
పతనం నిశ్చయమయ్యాక
పాతాళ ద్వారాలు తెరుచుకుంటున్నాయి!
పేదరికం కోరలు చాచి
వాలుకుర్చీని చుట్టుముడుతోంది
మనస్సు తిరగబడమంటోంది.
మాట తడబడుతోంది
పెదాలు విచ్చుకుని
నాలుక కేకలు వేస్తే
సమాజం తలక్రిందులవుతుంది!

సూరీడు నిద్రపోడు

సి.హెచ్. మధు

గాలి నేలమీద ఆడినపుడు
సూర్యుడు
నా కంటిలో ఉదయించాడు
గాలిని బంధీ చేసి
చిత్రహింసల పాలు చేసినపుడు
సూర్యుడు నా కంటిలోనే వున్నాడు
ఎర్రగా మండాడు
అప్పుడు మిట్ట మధ్యాహ్నం
నక్షత్రాలు దాక్కొన్న వేళ
అరణ్యాలలో చట్టం బూట్లు

తుపాకీలు పట్టుకొని
తిరుగాడుతుంటాయి
మధ్యాహ్నం
ముందూ వెనుకా
పోరాటం వెనుకా ముందు
రక్తం నేల రాలినా
జెండా ఆకాశంలో ఎగురుతుంది
అటూ - ఇటూ
సశ్చిమాన చీకటి విస్తరిస్తుంది.
అయితేనేం
సూర్యుడు నా కంటిలో నిద్రపోడు
పిడికిలి బిగించి
రేపటి ప్రణాళిక
సిద్ధం చేస్తుంటాడు

నానీలు

భోమ్మ ఉమామహేశ్వరరెడ్డి

ఇంకి పోయింది
ఇంకు పెన్ను
సాధించింది వరల్డ్ కమ్
బాల్ పెన్ను
అమ్ముతున్నవా నీళ్ళు
సీసాల లెక్కన
ముందుంది
నీళ్ళ చుక్కలమ్మే రోజులు
మదినిండా నీవే
ఎదనిండా నీవే

మనీ లోకంలో
మరో లోకముండా!
పంచెకట్టు
ప్రపంచం చుట్టి వచ్చినా
లోకువయ్యింది
ప్యాంటుకు
క్యాష్ కౌంటింగ్
మిషనుకు తెలీదు పాపం
నోళ్ళు కొట్టిన డబ్బుని
లెక్కిస్తుంది ఖచ్చితంగా
ధర్మవడ్డీ అంటూనే
నిలువు దోపిడీ చేసే
బడాబాబులదే
ఈ ప్రపంచం

ప్రస్థానం చందా కట్టారా?

లేనట్లయితే వెంటనే చందా కట్టండి.

5 & 10 సం॥ల చందా కట్టి పాత ప్రస్థానాలను బహుమతిగా పొందండి (2002 నుండి 2006 వరకు)

సాహిత్య ప్రస్థానం మాసపత్రిక చందా వివరాలు

సంవత్సర చందా (వ్యక్తులకు) : రు.120/-   సంవత్సర చందా (సంస్థలకు) : రు. 150/-

అయిదేళ్ళకు : రు. 500/-

షదేళ్ళకు : రు. 900/-

ఐడి వ్రైటింగ్ : రు. 10/-

ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ బ్రాంచీలన్నిటిలోనూ సాహిత్య ప్రస్థానం లభిస్తుంది. ప్రజాశక్తి దినపత్రిక ఏజంట్లకు చెప్పి వారి ద్వారా కూడా తెప్పించుకోవచ్చు.

మేనేజర్

ప్రస్థానం

1-1-187/1/2, వివేకనగర్, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-20

ఫోన్ : 27660013 ; వివరాలకు : 9490099059 ; ఇ.మెయిల్: Prasthanam_ss@yahoo.co.in

భద్రాద్రి సేవలో సాహిత్య జోత్సన

ప్రపంచమొక పద్మవ్యూహం. కవిత్వమొక తీరని దాహం అన్నాడు మహాకవి శ్రీశ్రీ. ప్రపంచమంతా నేడు చిన్న నగరంలా అయిపోయింది. ప్రపంచీకరణ పేరుతో, వ్యాపారం, రవాణా, ఉత్పత్తులు, వినియోగం, సంపాదన, నాగరికత, రాజకీయం, అభివృద్ధి మొత్తం కూడా చాలా తక్కువ పరిధి, వ్యవధిలలో జరిగిపోతున్నాయి. అన్నింటినీ మించి అగ్రరాజ్య ఆధిపత్యం చిన్న రాజ్యాలపై ఎక్కువై - ఉగ్రవాదాన్ని పెంచుతోంది.

ప్రపంచ రాజకీయ స్థితి దేశ మనుగడపై కూడా ప్రభావం చూపిస్తోంది. ప్రపంచీకరణ ప్రజా వ్యతిరేక విధానాలకు కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు కూడా తలొగ్గుతూ పరిపాలన సాగిస్తున్నాయి. ప్రభుత్వం అవలంబించే విధానాల వల్ల ప్రజాస్వామిక విధానమైనా - సామాన్య మానవుడి జీవన గతి కూడా మారిపోతుంది.

ఈ పరిస్థితిల్లో సామాజిక బాధ్యత వహిస్తూ సమాజంలో మానవ జీవన స్థితిని మెరుగుపర్చుటకై ప్రజలలో సమన్వయం, లౌకికవాదం, ప్రజాస్వామిక నినాదంతో - సాహితీ ప్రవంతి' అనే ఒక విశాల సాహితీ వేదిక. రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా - హైదరాబాద్ కేంద్రంగా ఆవిర్భవించింది. వివిధ జిల్లాలలో వ్యాపించిన సాహితీ ప్రవంతి శాఖలు కూడా ఇదే బాటలో నడుస్తున్నాయి.

ఇదే ఒరవడిలో - సామాజిక చైతన్యాన్ని పెంపొందించడానికి, పురోగతి వైపు నడిపించడానికి, ప్రగతిశీల వాదంతో మానవతా విలువల్ని పరిరక్షించడానికి -2001సం॥లో భద్రాచలం సాహితీ ప్రవంతి డివిజన్ శాఖ స్థాపించబడింది. స్థాపించింది మొదలు ఇప్పటి వరకూ ఎన్నో సాహిత్య సదస్సులు, ఇష్టాగోష్టులు, కవి సమ్మేళనాలు, పూర్వకవుల సంస్మరణ సభలు, ప్రముఖల సాహిత్య సమీక్షలు, సందర్శించిత సామాజికాంశాలపై కవితాగోష్టులు నిర్వహించుతూ, లబ్ధప్రతిష్టలైన కవుల కవిత్వాన్నే కాక ఔత్సాహికులను కూడా ప్రోత్సహించుతూ రాష్ట్ర స్థాయిలో ప్రతి సంవత్సరం ఒక కవితా సంకలనాన్ని తలపెట్టి సఫలత సాధించింది.

పట్టుదలతో, అంకితభావంతో, దీక్షతో ఈ శాఖ ముందుకు సాగింది. వ్యయ ప్రయాసలకు లోనై ప్రతికూల పరిస్థితుల్లో కూడా ప్రగతిశీల సాహిత్య ప్రచారానికై పాటుపడింది. 2003లో జిల్లా సాహితీ ప్రవంతి 4వ వార్షికోత్సవాన్ని పెద్ద ఎత్తున ఒక సాహిత్య ఉత్సవంగా కమిటీ నిర్వహించింది. ఈ సందర్భంగా 62 మంది రాష్ట్ర వ్యాప్తకవుల కవితా సంకలనం 'మరో సంగమం' అనే కావ్యాన్ని కూడా వెలువరించింది. ఈ సందర్భంగా పి.ఆర్.ఎల్.స్వామి (యానాంగారి) వచన కవితా ధారణ, ప్రముఖ సాహిత్యవేత్త గుంటూరు

నూతన సంవత్సరం సందర్భంగా జరిగిన కవి సమ్మేళనంలో కమిటీ సభ్యులు. సాహితీ ప్రవంతి భద్రాచలం డివిజన్ శాఖ కమిటీ సభ్యులు, కార్యవర్గం వరుసగా ఫోటోలో (ఎడమ నుండి కుడివైపుకు) తాతోలు దుర్గాచారి - ప్రధాన కార్యదర్శి, డా॥ కల్లూరి ఆనందరావు, అమ్మిన శ్రీనివాసరాజు, వీదుల రాంబాబు - ఉపాధ్యక్షులు, మాగంటి సూర్యం - ప్రధాన గౌరవ సలహాదారులు, ఎన్.సిహెచ్. చక్రవర్తి - గౌరవ సలహాదారులు, పరిటాల సూర్యనారాయణ, మాల్వశ్రీ - అధ్యక్షులు, రామరాజు - ప్రచార కార్యదర్శి, మహిళా ప్రతినిధులు శ్రీమతి ఉషారాణి, కుమారి ప్రశాంతి

రామమోహన్ రాయ్ - సాహిత్యోపన్యాసం ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది. ఈ సందర్భంగా జిల్లా వ్యాప్తంగా వున్న కవులను సాహిత్యాభిమానులకు ఆహ్వానించి ఒక గొప్ప సాహిత్య వేడుకను, సదస్సు నిర్వహించింది. అదే విధంగా 2004లో భద్రాచలం కవితాసంకలనం - "విశాలప్రవంతి"ని ప్రచురించి, విడుదల చేసింది. ఈవిధంగా రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా సాహిత్య ఉద్యమాన్ని నిర్వహిస్తూ - ఒక విశాల వేదికగా, ఒక స్నేహ వాతావరణాన్ని, అభ్యుదయ చైతన్యాన్ని అలవర్చే క్రమంలో ఈ శాఖ తనదైన ప్రత్యేక కృషిని నిరంతరం సాగిస్తోంది. అందుకు రాష్ట్ర కేంద్రంతోను, జిల్లా కేంద్రంతో నిత్యం సలహా సంప్రదింపులు జరుపుతూ ముందడుగు వేస్తోంది. ఇదే విధంగా "2005"లో "భద్రాద్రి కలాలు" అనే కవితా సంకలనాన్ని ప్రచురించి, ఆవిష్కరించింది. ఈ సాహిత్య సదస్సుకు ముఖ్య అతిథిగా - భద్రాచలం పార్లమెంటు సభ్యులు డా॥ మిడియం బాబూరావు విచ్చేసి "భద్రాద్రి కలాల్ని" ఆవిష్కరించారు. ప్రముఖ సాహితీ విమర్శకులు, ప్రస్థానం పత్రిక సంపాదకులు - తెలకపల్లి రవిగారు ప్రధానవక్తగా విచ్చేశారు. స్త్రీవాద సాహిత్యంపై ఉపన్యసించడానికి మరో వక్తగా -వరంగల్ నుండి శ్రీమతి పల్లం మాధవీలత విచ్చేసినారు. ఈ సందర్భంగా రాష్ట్రం నలుమూలల నుండి వచ్చిన కవులకు సాహిత్యాభిమానులకు అతిథ్య మిచ్చి, సాహిత్య ఉత్సవం జరిపింది. ఈ సదస్సులో కవి సమ్మేళనం జరిపింది. భద్రాద్రి ప్రాంత సాహిత్య చైతన్యాన్ని సుసంపన్నంగా ప్రదర్శించింది. ఈ కార్యక్రమాలకు హార్దిక, ఆర్థిక సహకారాన్ని సదా అందించే మాగంటి సూర్యం లాంటి పుర ప్రముఖులందరికీ ఈ శాఖ ఎప్పుడూ కృతజ్ఞతలు తెలుపుతుంది.

"అన్ని పవనాల్ని ఆహ్వానిద్దాం
అన్ని సుగంధాల్ని ఆఘ్రూణిద్దాం
వంద పుష్పాలు వికసించనివ్వండి
వేయి అలోచనలు పోటీ పడనివ్వండి"

అన్న వాక్యాలను ఏకీభవిస్తూ అన్ని వాదాలలోను ఔన్నత్యాన్ని ఔచిత్యాన్ని ఆహ్వానించి క్షీర నీర న్యాయంగా అభ్యుదయ పథంలో సాగిపోవడం సాహితీ ప్రవంతి లక్ష్యం. ఈ లక్ష్యంతోనే- '2006'లో రాష్ట్ర వ్యాప్త కవుల కవితా సంకలనం - కవుల పక్షం'ని ఆవిష్కరించి, రాష్ట్ర స్థాయిలో "కవితోత్సవాన్ని" జరిపింది. ఈ ఉత్సవానికి రాష్ట్ర, రాష్ట్రేతర ప్రాంతాలనుండి సాహిత్యాభిమానులు విచ్చేసారు. ఈ కార్యక్రమానికి ఆవిష్కర్త గా శ్రీ మాగంటి సూర్యం విచ్చేయగా, సమీక్షకులుగా, ప్రముఖ సాహిత్యవేత్త -డా॥ అద్దేపల్లి రామమోహన్ రావు - కవుల పక్షంలోని కవిత్వాన్ని వీక్షించి సంగ్రహంగా సమీక్షించారు. ఈ సభలోనే అద్దేపల్లికి స్వతంత్ర సన్మానం కూడా భద్రాచలం సాహితీ ప్రవంతి జరిపింది. ఈ సభకు వక్తలుగా, జిల్లా బాధ్యులు కటాకోజ్జుల ఆనందాచారి, సాధనాల వెంకట స్వామినాయుడుతో పాటు, జిల్లా కవులు అలాగే కొత్తగూడెం, పాల్వంచ, ఇల్లందు, మణుగూరు, చర్ల ల నుండి కూడా సాహితీ ప్రవంతి బాధ్యులు, అభిమానులు విచ్చేసారు.

కవుల పక్షంలోని కవులు, రాష్ట్రేతరులైన సంగిశెట్టి సంజీవరావు చిత్రకారులు చంద్రశేఖర్, రాష్ట్ర కవులు - యస్.ఆర్. వృద్ధి, ఈగ హనుమాన్, కె. రంగారావు, జాతశ్రీ, ఎస్. కాంతారావు, లెనిన్ శ్రీనివాస్, పోతగాని సత్యనారాయణ, చక్రవర్తి, బొమ్మరాతి ఎల్లయ్య, రౌతు రవి, శేషగిరి, డా॥ కావూరి పాపయ్య శాస్త్రి, చక్రవర్తుల లక్ష్మీనర్సమ్మ, అమ్మిన శ్రీనివాసరావు, ఆడెపు ముత్యాలరావు, బీర శ్రీనివాస్, డి.వి. కృష్ణమూర్తి, అల్లంరాజు హరి కామేశ్వరరావు, డా॥ కల్లూరి ఆనందరావు, ఎం.డి. తాజుద్దీన్, జి. గోపాలకృష్ణ, కటాకోజ్జుల రమేష్, తోకల రాజేశం, కె. లలితా శ్రీనివాస్ మొదలగు కవులు కవి సమ్మేళనంలో తమ తమ కవితల్ని వినిపించారు. కవితోత్సవం ఈ విధంగా సుసంపన్నమైంది. ఈ సాహితీ యజ్ఞాలకు సాహితీ ప్రవంతి, భద్రాచలం శాఖ కృషిని, సామాజిక బాధ్యతని గుర్తించి పురప్రముఖులు కొందరు ముందుకు వచ్చి తమవంతు సహాయ సహకారాల్ని అందిస్తూ సంస్థను ముందుకు నడిపిస్తున్నారు. ఈ సంస్థ నిర్వాహకులు, అధ్యక్షులు మాల్యశ్రీ, ప్రధాన గౌరవ సలహాదారులు మాగంటి సూర్యం, గౌరవ సహాయదారులు ఎన్.సిహెచ్. చక్రవర్తి, ఉపాధ్యక్షులు శ్రీ డి.వి. కృష్ణమూర్తి, వీధుల రాంబాబు, భీమవరపు పురుషోత్తమ్, పి. చైతన్య, ప్రధాన కార్యదర్శి తాతోలు దుర్గాచారి, ప్రచార కార్యదర్శి జి. రామరాజు, మహిళా ప్రతినిధులు ఉదయ సంధ్య, ఉషారాణి, పి. రాజ్యలక్ష్మి, సహాయ కార్యదర్శులు సతీష్, రవి వర్మ, గౌరవ సభ్యులు వూటుకూరి నాగేశ్వరరావు, పి. చైతన్య, జి. గోపాలకృష్ణ, పి. అరుణాపాణి తదితరులు సారధ్యం వహిస్తూ పలువురి మన్ననలను పొందుతున్నారు.

నెల నెలా వెన్నెల

2007 ప్రారంభంలో భద్రాచలం సాహితీ ప్రవంతి పురోగమన పథంలో మరో కొత్త సంకల్పం 'నెల నెలా జాబిలి' అనే సరికొత్త సాహిత్య కార్యక్రమం చేపట్టింది. ఈ కార్యక్రమంలో వివిధ అంశాలపై చర్చ, ఉపన్యాసం, శ్రోతల, సాహిత్యాభిమానుల ప్రశ్నలు, అభిప్రాయాలు ఉంటూ - ఆ అంశంపై సమగ్రమైన అవగాహనను,

విషయ పరిజ్ఞానాన్ని అందించడం జరుగుతుంది. దీన్ని ముఖ్యంగా లిటిల్ ఫ్లవర్ విద్యా సంస్థల యాజమాన్యం సహకారం అందిస్తోంది.

- (1) ఈ నెల నెలా జాబిలిలో భాగంగా 2007 జనవరి నెలలో 2వ శనివారం నాడు రామదాసు చరిత్ర సాహిత్యంపై చర్చ - ఉపన్యాసకులు డా॥ చింతలపూడి వెంకటేశ్వర్లు
- (2) 10-2-07న పురాణ కవిత్వం నుండి ప్రబంధ కవిత్వం దాకా - సాహిత్య ఉపన్యాసం : డా॥ కావూరి పాపయ్యశాస్త్రి
- (3) ఇదే నెలలోని 21-2-07న అంతర్జాతీయ భాషా దినోత్సవం - ప్రధాన వక్త శ్రీ ఎర్రాప్రగడ రామమూర్తిగారు.
- (4) 10-3-07న భావకవిత్వం - దాని పరిణామం - ఉపన్యాసకులు : డా॥ కావూరి పాపయ్యశాస్త్రి
- (5) నెల నెలా జాబిలి - 7-4-07న అభ్యుదయ సాహిత్యం - ప్రధాన వక్త : జి. గోపాలకృష్ణ, యు.టి.ఎఫ్.
- (6) 16-4-07న తెలుగు నాటక దినోత్సవం - సాహిత్య సదస్సు కార్యక్రమంలో సీనియర్ నటులు చర్ల వాస్తవ్యులైన సి.వి.కె. రావుగార్ని సన్మానించడం జరిగింది. నాటక రంగం గురించి పలువురు ఉపన్యసించారు.
- (7) క్షత్రియ శంకర్ సింగ్ గారి పదవీ విరమణ "సన్మాన సభ" శంకర్ సింగ్ మంచి గాత్రం వున్న తెలుగు పండితులు. సాహిత్యాభిమానులు. సాహితీ ప్రవంతికి శ్రేయోభిలాషులు - కావున సత్కరించింది.
- (8) 18-6-07న శ్రీశ్రీ సంస్మరణ సభ: శ్రీశ్రీ కవిత్వం - జీవితం, ముఖ్య అతిథిగా - మాగంటి సూర్యం, గౌరవ అతిథి భద్రాచలం పార్లమెంట్ సభ్యులు - డా॥ మిరియం బాబూరావు. వక్తలుగా - డా॥ కావూరి పాపయ్యశాస్త్రి, జి గోపాలకృష్ణ.
- (9) నెల నెలా జాబిలిలోనే - డి. 16-7-2007న అంశం : రామాయణంలో చారిత్రక సామాజికాంశాలు వక్త: శ్రీ పొడిచేటి సీతారామానుజాచార్యులు
- (10) డి. 25-8-2007న - అంశం: రాంషా జీవితం - సాహిత్యం, వక్త : జి. గోపాలకృష్ణగారు. సమన్వయం : మూల్యశ్రీ-
- (11) డి. 16-9-2007న భూసమన్వయంపై - నేల - నరులు - కవినమ్మేళనం: జిల్లా స్థాయి కవులు ముఖ్య అతిథి : మాగంటి సూర్యం గౌరవ అతిథి: శ్రీ రౌతురవి - జిల్లా సాహితీ ప్రవంతి ప్రధాన కార్యదర్శి, సభాధ్యక్షులు : యస్.సి, హెచ్ చక్రవర్తి
- (12) డి. 29-9-07 గుంధ్రం జాషువా - సాహిత్యం - జీవితం, దీనిపై ఉపన్యాసం: దాదాపు అందరూ ఉపన్యసించారు,
- (13) డి 21-10-07 న విజయదశమి సందర్భంగా కవి సమ్మేళనం మరియు 'ముంపు' పుస్తకావిష్కరణకై -చర్చ.

- (14) ది. 22-10-07 హేతువు - సేతువు -
ప్రధానపక్ష : శ్రీ. జి. గోపాలకృష్ణ
(శాస్త్రయుక్తంగా విశ్లేషణ - వివరణ జరిగింది)
- (15) ది. 11-11-07న 'ముంపు' పుస్తకావిష్కరణ -
వేదిక : రేఖపల్లిలో - గాంధీబాబు
స్వచ్ఛంద సంస్థ వారి ప్రాంగణం
ఆవిష్కరణ : డా॥ మిడియం బాబురావు, (పార్లమెంటు సభ్యులు)
నిర్వహణ: జిల్లా సాహితీ ప్రవంతి - ఖమ్మం,
డివిజన్ సాహితీ ప్రవంతి - భద్రాచలం
ముంపు పుస్తక రచయిత : పి, విద్యాసాగర్
- (16) ది. 14-11-07 న సాహితీ ప్రవంతి నెలనెలా జాబిలి.
వేదిక : యు.టి.ఎఫ్ కార్యాలయం, భద్రాచలం,
అంశం : డా॥ అమృత సోమ సుందర్ గారి సాహిత్యం,
పక్ష : సి.హెచ్. ఆంజనేయులు - ఖమ్మం
- (17) నెల నెలా జాబిలి లో
ది: 15-12-07 న ఎల్.ఎఫ్ స్కూల్ ప్రాంగణంలోనే

అంశం: "ప్రేమ్ చంద్" సాహిత్యం గురించి,
పక్ష : శ్రీ వీధుల రాంబాబు గారు.

- (18) సంవత్సరంలో ఆఖరి సమావేశంగా యన్.సి. హెచ్ చక్రవర్తి గారి అధ్యక్షతన గురుకుల పాఠశాలలో కార్యవర్గ సమావేశం జరిగింది. ఈ సమావేశంలో - భద్రాచలం సాహితీ ప్రవంతి నిర్వహించిన కార్యక్రమాలపై సమీక్ష, కమిటీ పనితీరు -లోటుపాట్లు, భవిష్యత్ కార్యక్రమాలపై చర్చ, సభ్యుల మధ్య సమన్వయం - చేయవలసిన కార్యక్రమాలు -మరింత ఉన్నత స్థాయిలో కృషి సల్పాలని నిర్ణయం, ప్రస్థానం చందాలు గురించి, పుస్తకావిష్కరణ గురించి, అన్ని అంశాలు చర్చించబడ్డాయి. అధ్యక్ష, కార్యదర్శులు దీని సారధ్యంలో అంకితభావంతో మరింత మెలకువతో పనిచేయాలన్నారు. ఈ విధంగా భద్రాచలం డివిజన్ శాఖ కృషి సల్పుతూ సాహిత్య సేవలందిస్తూ, రాష్ట్రంలోనే ఉన్నత స్థాయిలో ఉద్యమ రీతిలో పాటుపడ్డూ - పలువురి మన్ననలను పొందుతూ తనదైన ప్రత్యేకతను నిరంతరం చాటుకొంటోంది. లోపాలు సరిచేసుకుంటూ, శక్తి పెంచుకుంటూ ముందుకు పోతున్నది.

గుంటూరు జిల్లా రచయితల సంఘం "రండి ఆలోచనలను పంచుకుందాం - కవిత్యపు కరదీపికలవుదాం"

గుంటూరు జిల్లా రచయితల సంఘం ఏప్రిల్ 27, 2008న గుంటూరులో నిర్వహిస్తున్న శతాధిక మహిళా కవి సమ్మేళనంలో పాల్గొనటానికి సాహిత్య రంగంలో కృషి చేస్తున్న మహిళలను సాదరంగా ఆహ్వానిస్తున్నాం.

వచన కవిత్యం, పద్యం ఏదైనా కావచ్చు. పాల్గొన దలచిన వారు ముందుగా మీ రచనలు మాకు పంపి సహకరించ కోరుతున్నాము. పాల్గొన్న వారందరికీ జ్ఞాపిక, సత్కారం, అందిస్తాం.

1. వచన కవిత 20 లైన్లకు మించరాదు.
2. పద్యాలు మూడుకు మించరాదు.
3. రచనలు స్వంతమేనని, ప్రచురణ ప్రసారం కాలేదని హామీ పత్రం జత చేయాలి.
4. చిరునామాను ఫోన్ నెంబరుతో సహా స్పష్టంగా రాయాలి.
5. కవి సమ్మేళనానికి ఎంపికై పాల్గొనిన వారి కవితలను పుస్తక రూపానికి తెచ్చే ప్రయత్నం చేస్తున్నాం.
6. కవితలను మార్చి 31 వ తేదీలోపు పంపవలసిన చిరునామా.

సోమేపల్లి వెంకట సుబ్బయ్య

అధ్యక్షులు, జిల్లా రచయితల సంఘం
కేరాఫ్ రెవెన్యూ డివిజన్ లో అధికారి వారి కార్యాలయం
కలెక్టరేట్ కాంపౌండ్, గుంటూరు-522 004

- తాతోలు దుర్గాచారి
ప్రధాన కార్యదర్శి

'మహిళల మీద హింస' నిరసన గళం వినిపించిన కవులు

సాహితీ ప్రవంతి ఆధ్వర్యంలో ఫిబ్రవరి 17న (ఆదివారం) 'మహిళల మీద హింస' అంశంలో కవి సమ్మేళనం జరిగింది. సాహితీ ప్రవంతి నగర కన్వీనర్ సత్యభాస్కర్, నగర కమిటీ సభ్యులు తంగిరాల

ప్రతి నెలా కవితాగోష్టి

సాహితీ ప్రవంతి, హైదరాబాద్ నగర కమిటీ ఆధ్వర్యంలో ప్రతీ నెలా రెండవ ఆదివారం (మార్చి9) కవితా సమ్మేళనం నిర్వహించబడుతుంది. అంశం 'అంతరించి పోతున్న జానపద కళలు'. అందరికీ ఆహ్వానం.

చక్రవర్తి నిర్వహణలో జరిగిన ఈ గోష్టిలో పలువురు కవులు పాల్గొన్నారు. తమ కవితలు వినిపించారు. శిల్పా జగదీష్, గడ్డం రవీందర్, విజయలక్ష్మి, వరలక్ష్మి, వొరప్రసాద్, పొత్తూరి సుబ్బారావు, సిహెచ్ యాదగిరిరావు, సిహెచ్. లీల, దేవి, మహేష్, ఆలంపల్లి సురేష్, తంగెలపల్లి కనకాచారి తదితర కవులు తమ కవితలను వినిపించారు.

పుస్తకాలను దెబ్బతీసే జి.వో. 57

తెలుగులో కథ,కవిత్వం, నవల తదితర సృజనాత్మక ప్రక్రియలలో గ్రంథ ప్రచురణ, అంతకు మించి పంపిణీ ఎంత పెద్ద సమస్యగా వున్నదీ సాహిత్యరంగంలో ఉన్నవారందరికీ తెలుసు. సమాజం పట్ల ప్రేమ, ఆసక్తి సాహిత్య సృజన పట్ల మమకారం గల కవులు రచయితలు స్వంతంగానూ, శ్రేయోభిలాషుల సహకారంతోనూ ఎలాగో అవస్థలు పడి పుస్తకాలు తీసుకువస్తున్నారు. అయినా ప్రజలను చైతన్యపరచే ఈ ప్రయత్నాలు ఏటికి ఎదురీతగానే వుంటున్నాయి. వాటిని ప్రోత్సహించకపోగా పనిగట్టుకుని అణగదొక్కుతున్నారు. ఫలితంగా ఎందరో రచయితలు నిరాశా నిస్పృహలకు లోనవుతున్నారు. అనునిత్యం వందల కోట్ల రూపాయల అవినీతి వ్యవహారాలు బయటకు వస్తున్నాయి గాని పుస్తకాల కొనుగోలుకు మాత్రం నామమాత్రమపు విదిలింపులే మిగులుతున్నాయి. ఒకప్పుడు స్వాతంత్ర్య పోరాటానికి, సంఘ సంస్కరణకు సామ్యవాద భావాలకు పూపిరులూదిన గ్రంథాలయాల నిర్వీర్యమై పోతున్నాయి.

గత 2007 ఆగస్టు 16న ప్రభుత్వం పౌర గ్రంథాలయాల పుస్తక సేకరణకు సంబంధించిన ఉత్తర్వు ఒకటి విడుదల చేసింది. ఆ ఉత్తర్వు ప్రకారం సాహిత్య గ్రంథాల ప్రచురణకు సంబంధించి ఎలాటి నిర్దిష్ట కేటాయింపు లేకపోవడం దిగ్రాంతి కలిగిస్తుంది. 60 శాతం పోటీ పరీక్షల పుస్తకాలు, 30 శాతం గృహిణులు పెద్దలకు పనికి వచ్చే పుస్తకాలు, 5 శాతం పిల్లలు నవ అక్షరాస్యుల పుస్తకాలు, 5 శాతం డివిడిలు సిడిలు కొనాలని ఆ ఉత్తర్వు స్పష్టం చేస్తున్నది. ఇప్పటి వరకూ రచయితలకు కాస్తో కూస్తో ఆసరాగా వున్న గ్రంథాలయ కొనుగోళ్లు కూడా దీంతో పూర్తిగా అదృశ్యమై పోతున్నాయి. పైగా రాజా రామ మోహన రాయ్ లైబ్రరీ ఫౌండేషన్ నిధుల వినియోగంలో కూడా ఆ సూత్రాలతో పాటు ఈ పద్ధతిని పాటించాలని జీవో 57 పేర్కొనడం కవులు రచయితలకు అశనిపాతమే.మంచి పుస్తకాలను ప్రోత్సహించి జనానికి చేరువ చేసే బదులు వున్న మార్గాలనూ మూసి వేయడం దారుణం. వివిధ అవసరాలకు తగిన పుస్తకాలు సేకరించడంలో పొరబాటు లేదు గాని పోటీ పరీక్షల పేరుతో సాహిత్య గ్రంథాలకు చోటు లేకుండా చేయడం పెద్ద తప్పు.

సమాజ హితం కోరే సాహిత్యకారులను ప్రోత్సహించకుండా తెలుగు సాహిత్యం సంస్కృతి గురించి చెప్పే మాటలు బూటకమే అవుతాయి. ఇప్పటికే వివిధ రకాలైన సాంస్కృతిక దాడులకు గురవుతున్న తెలుగు భాషా సాహిత్యాలపై ఈ జీవో పెద్ద గొడ్డలి వేటు.

అందుకే తెలుగు భాషా సాహిత్యాల వికాసాన్ని మంచి పుస్తకాలను కొనుగోలు చేసే ప్రతి ఒక్కరూ జీవో 57ను వ్యతిరేకించాలని కోరుతూ ఫిబ్రవరి 24వ తేదీ ఉదయం హైదరాబాదు సుందరయ్య విజ్ఞాన కేంద్రంలో తెలకపల్లి రవి అధ్యక్షతన సాహితీ మిత్రుల సమాలోచన (రౌండ్ టేబుల్) జరిగింది. కవులు రచయితలు, ప్రచురణకర్తలు, పుస్తక ప్రియులు పాల్గొన్నారు.

ఈ సమావేశంలో పాల్గొన్నవారంతా జి.వో. 57 రద్దుచేయాలని డిమాండ్ చేశారు. మొదటగా తెలకపల్లి రవి మాట్లాడుతూ 'జలాలు పొలాలను సారవంతం చేస్తే, పుస్తకాలు మెదళ్ళను సారవంతం చేస్తాయని' అన్నారు. మంచి పుస్తకాలతో కూడిన గ్రంథాలయాలు భగత్ సింగ్, సుందరయ్య, శ్రీశ్రీ, బూదరాజు రాధాకృష్ణ తదితరులు ఎందరినో ప్రభావితం చేసాయన్నారు. లక్షకోట్ల రూపాయల ఆంధ్రప్రదేశ్ బడ్జెట్ లో గ్రంథాలయాలకు కేవలం మూడు కోట్లు కేటాయించడం చాలా అన్యాయమన్నారు. దానిలో కూడా పోటీ పరీక్షల పుస్తకాలు, స్టడీ మెటీరియల్, కెరీర్ కు ఉపయోగపడే పుస్తకాలకు ఎక్కువ మొత్తం కేటాయించడం. సాహిత్య పుస్తకాల ప్రస్తావన అసలు లేకపోవడం ప్రభుత్వ నిర్లక్ష్య ధోరణికి నిదర్శనమన్నారు. పబ్లిక్, క్లబ్ ల విషసంస్కృతిని నిరోధించాలంటే మంచి పుస్తకాలను ప్రోత్సహించడం ద్వారానే సాధ్యమవుతుందని అన్నారు. గ్రంథాలయాల సంస్కృతిని ప్రోత్సహించాలని, మంచి పుస్తకాలను ప్రభుత్వం కొనుగోలు చేయాల్సిన అవసరం ఉందని అన్నారు.

ప్రజాశక్తి ప్రచురణల సంస్థ మేనేజర్, హైదరాబాద్ బుక్ ఫేర్ సొసైటీ అధ్యక్షులు సాదినేని శ్రీనివాస్ మాట్లాడుతూ 'గ్రంథాలయాలలో పాతపుస్తకాలను పారకులు ఎంతకాలం చదువుతారని ప్రశ్నించారు. పత్రికల కోసం ఎవరూ గ్రంథాలయాలకు రావట్లేదని, వాటిని తమ ఇళ్ళకే తెప్పించుకుంటున్నారని, వార్తల కోసం టి.వి.లు కూడా ఇళ్ళల్లో ఉంటున్నాయని అన్నారు. కొత్త పుస్తకాలు కొనుగోలు చేసి గ్రంథాలయాలకు అందజేస్తేనే గ్రంథాలయాలకు పుస్తక ప్రియులు వస్తారని, అటువంటి ప్రయత్నాలు చేయాల్సిన ప్రభుత్వం ఉన్న గ్రంథాలయాలను దెబ్బతీసే విధంగా ఈ జి.వో. 57ను తీసుకువచ్చిందని అన్నారు. ప్రజలు గ్రంథాలయ పన్ను రూపంలో పంచాయతీలకు ప్రతీ సంవత్సరం 8 కోట్లు చెల్లిస్తున్నారని, అంతేగాక మున్సిపాలిటీల నుండి 40 కోట్ల వరకూ సెస్సు వసూలు చేస్తున్నారని పేర్కొంటూ ఆ నిధులను కూడా పూర్తిగా గ్రంథాలయాల అభివృద్ధికి ఈ ప్రభుత్వం వెచ్చించట్లేదని అన్నారు. పశ్చిమబెంగాల్, కేరళ, ఒరిస్సా, తమిళనాడు వంటి రాష్ట్రాల్లో రచయితలు ఎవరైనా పుస్తకాలు వేసుకుంటే వాటిలో 50% వరకూ ప్రభుత్వమే కొనుగోలు చేస్తుందని తెలిపారు.

పర్సెక్యూట్డ్ ప్రచురణ సంస్థ సంపాదకులు ఆర్.కె. మాట్లాడుతూ 'జీవిక కోసం వృత్తిగానూ, ప్రవృత్తి రీత్యా కూడా పుస్తకాలు ప్రచురిస్తున్నాని అన్నారు. ఈ చట్టం వల్ల మంచి సాహిత్యం ప్రచురించే

ప్రచురణ కర్తలకు, రచయితలకు కూడా తీవ్ర నష్టం కలుగుతుందని అన్నారు. ఏ దేశ సంస్కృతికి అయినా ఆ దేశ పుస్తకాలు అద్దం పడతాయంటారని అన్నారు. గ్రంథాలయ వ్యవస్థకు హానిచేసే ఈ చట్టం ఒక నల్లచట్టం అని ఆయన అభివర్ణించారు. పుస్తకాలు ఇళ్ళల్లో ఉంటే అందరూ చదువుకోలేరని, గ్రంథాలయాలకు అందరూ వెళ్ళి చదువుకునే అవకాశం ఉంటుందని అన్నారు.

సిఫెల్ లో పనిచేసి పదవీ విరమణ చేసిన ప్రపుల్ల చంద్ర మాట్లాడుతూ ' పుస్తక సూత్రాలకు పూర్తి వ్యతిరేకమైన ఈ చట్టాన్ని వ్యతిరేకిస్తున్నానని అన్నారు. విద్యార్థి బృందాలకే కాక సమాజంలోని అన్ని వర్గాలకు గ్రంథాలయాలు కేంద్రస్థానమని, అక్కడ అందరికీ ఉపయోగపడే పుస్తకాలు ఉండాలని అన్నారు. ప్రజలందరికీ ఉపయోగపడే విధంగా గ్రంథాలయ విధానం ఉండాలని అన్నారు. పుస్తకం వేసుకునే ప్రతీ రచయిత పుస్తకం కొని గ్రంథాలయంలో ఉంచాలని అన్నారు. ఫౌర గ్రంథాలయాల్లో ఏ పుస్తకాలు ఉండాలి అన్న విషయాన్ని ప్రజలే నిర్ణయించాలని అన్నారు.

తెలంగాణా రచయితల వేదిక అధ్యక్షులు గౌరీశంకర్ మాట్లాడుతూ గతంలో పుస్తకాల కొనుగోలుకు సంబంధించి ఒక మంచి చట్టం తీసుకురావడానికి కృషి జరిగిందని కానీ సాఫల్యం కాలేదని అన్నారు. ఇప్పుడు ఈ దుర్మార్గ చట్టాన్ని చిన్న చిన్న సమావేశాల వల్ల నిలుపదల చేయలేమని అన్ని వేదికలు కలిసి ఒక విస్తృతమైన పోరాటాన్ని నిర్వహించాల్సిన అవసరం ఉందని అన్నారు.

ప్రచురణ కర్త, సమీక్షకులు కొడిదెళ్ళి మురళీమోహన్ మాట్లాడుతూ మంచి సాహిత్యాన్ని రాసి మానవ విలువల జెన్నత్యానికి పాటుపడే రచయితలకు, మంచి పుస్తకాలను ప్రచురించే ప్రచురణ కర్తలకు తీవ్రంగా హానికలిగించే ఈ జి.వో. ను ప్రభుత్వం వెంటనే వెనక్కి తీసుకోవాలని కోరారు.

కవి శిల్పజగదీశ్ మాట్లాడుతూ 'ప్రభుత్వాలకు ప్రజలు చైతన్యవంతులు కావడం ఇష్టం ఉండదని, గ్రంథాలయాల్లో చైతన్యం కలిగించే పుస్తకాలు పెడితే ప్రభుత్వ పాలకులు ప్రమాదంలో పడతారని అన్నారు. ఈ జి.వో.కు వ్యతిరేకంగా కేవలం రచయితలూ,

ప్రచురణకర్తలూ మాత్రమే కాకుండా సమాజంలోని ప్రతీ పౌరుడు స్పందించాల్సిన అవసరముందని అన్నారు.

సాహితీ స్రవంతి నగర కమిటీ కన్వీనర్ సత్యభాస్కర్ మాట్లాడుతూ ప్రపంచీకరణ విధానాల నేపథ్యంలో ప్రభుత్వ నియామకాలు పూర్తిగా అగిపోయిన పరిస్థితుల్లో గ్రంథాలయాల్లో నిరుద్యోగులకు ఉపయోగపడే పుస్తకాలు పెట్టడం హాస్యాస్పదంగా ఉందని అన్నారు. సృజనాత్మక రంగంలో కృషి చేసే రచయితలకు జి.వో.57 గొడ్డలి పెట్టు వంటిది. దీన్ని ప్రతి ఒక్కరూ ఖండించాలని కోరారు.

సాహితీ స్రవంతి నగర కమిటీ కో-కన్వీనర్ సి.హెచ్. యాదగిరి రావు మాట్లాడుతూ జి.వో.కు వ్యతిరేకంగా కార్యక్రమాలు చేపట్టాలని అన్నారు. అసెంబ్లీ సమావేశాల దృష్ట్యా శాసన సభ కూడా ఈ సమస్యను చర్చించేలా కృషి చేయాలని కోరారు.

శ్రీమతి కృష్ణవేణి గారు మాట్లాడుతూ తాను అభిమానించే ఒక సీనియర్ రచయిత్రి ఇంటికి వెళితే ఆ ఇల్లంతా ఆ రచయిత్రి రాసిన పుస్తకాలతో నిండిపోయి ఉందని, ఈ పుస్తకాలన్నీ ఏంటి అని అడిగితే కొనేవాళ్ళు ఎవరు అని ఆమె తెలిపిందని అన్నారు. ఈ పరిస్థితి చాలా విషాదకరమని, దీనిని మార్చాల్సిన అవసరం ఉందని అన్నారు.

ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్, హైదరాబాద్ బ్రాంచి మేనేజర్ లక్ష్మయ్య మాట్లాడుతూ మన రాష్ట్రంలో సాహిత్య పుస్తకాలను అమ్మే షాపులు కొన్ని ముఖ్య పట్టణాలలోనే ఉన్నాయని అన్నారు. విద్యార్థులకు, నిరుద్యోగులకు అవసరమైన పుస్తకాలు రాష్ట్రంలోని ప్రతీ మండల కేంద్రంలో లభిస్తాయని అన్నారు. ఈ పరిస్థితులలో ఉన్న కాస్త సాహిత్య పుస్తకాల ఉండే గ్రంథాలయాల్లో వాటిని కూడా లేకుండా చేసే విధంగా ఈ జి.వో. ప్రభుత్వం తీసుకురావడం దారుణమని అన్నారు. భాషాభివృద్ధికి సంబంధించి క్యాబినెట్ హోదా, వసతులు కల్పించడం, రచయితలకు అవార్డులు ప్రకటించడం చేసే ప్రభుత్వం కీలకమైన పుస్తకాల కొనుగోలుకు సంబంధించి హానికర చట్టాలను చేస్తుందని అన్నారు. ప్రభుత్వం సంకల్పిస్తే రచయితల పుస్తకాలు కొనుగోలు పెద్ద సమస్య కాదని చిత్తశుద్ధి ప్రధానమని అన్నారు.

జి.ఓ. 57 రద్దు చేయాలని కోరుతూ సమావేశం తీర్మానించింది. తెలుగు సాహిత్యానికి జరుగుతున్న అన్యాయాన్ని చక్కదిద్దే విషయంలో అధికార భాషా సంఘం తన బాధ్యత నిర్వహించాలని డిమాండ్ చేసింది. పెద్దలను సంప్రదించి వారి నాయకత్వంలో కార్యాచరణ రూపకల్పన చేయడం జరుగుతుందని సమావేశంలో ప్రకటించారు.

వరంగల్ జిల్లా నీటి వనరులు అంశంతో పాటల వర్క్ షాప్

'వరంగల్ జిల్లాలో ఉన్న నీటివనరులు' అంశంతో ఫిబ్రవరి 5న సాహితీ స్రవంతి ఆధ్వర్యంలో పాటల వర్క్ షాప్ నిర్వహించబడింది. ఈ వర్క్ షాప్ లో గేయరచయితలు పసునూరి రవీందర్, సాంబరాజు యాదగిరి, రాజేష్ ఖన్నా, సాగర్, దానబోయిన రవి తదితరులు పాల్గొని పాటలను రాయడం జరిగింది. వీటిని క్యాసెట్ గా రూపొందించి ఫిబ్రవరి 12న విడుదల చేయడం జరిగిందని వర్క్ షాప్ సమన్వయకర్త పైడిముక్కల ఆనందకుమార్ తెలిపారు.

సాహిత్య ప్రస్థానం అడ్వర్టయిజ్ మెంట్ టారిఫ్

కలర్	
టైటిల్ బ్యాక్	రు. 15000
టైటిల్ ఇన్నర్	రు. 12000
లోపలి పేజీ	రు. 10000

డాక్టరేట్ స్వీకరిస్తున్న అందెలీ

అందెలీకి డాక్టరేట్ ప్రదానం

సామాన్యుడు ఒక అసామాన్యుడుగా మారడం అనేది కవి, పాటల రచయిత అందెలీ విషయంలో రుజువయ్యింది. ఇప్పటికే కవిగా, పాటల రచయితగా పేరుతెచ్చుకున్న అందెలీ కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం నుండి గౌరవ డాక్టరేట్ను పొందారు. జనవరి 31, 2008 న జరిగిన విశ్వవిద్యాలయ 28వ కాన్వోకేషన్ సదస్సులో అందెలీ ఈ డాక్టరేట్ను అందుకున్నారు. బాల్యంలో పాఠశాల విద్యకు కూడా నోచుకోని అందెలీ జీవితం కఠిన పరిస్థితుల మధ్య ప్రారంభమయ్యింది. పాటలతో ఊపిరి తీసుకుంటూ కవిగా హృదయాన్ని ఉత్తేజ పరుచుకుంటూ ముందుకు సాగిన అందెలీ డాక్టరేట్ అందుకునే స్థాయికి ఎడగడం ఎందరికో స్ఫూర్తిదాయకంగా నిలుస్తుందనడంలో సందేహం లేదు. జోగిని దురాచారంపై నిర్మించబడిన 'గంగ' సినిమాలో పాటకు గాను నంది అవార్డు కూడా అందెలీ గెలుచుకున్నారు.

ఒరిస్సాలో "కందేపి" కవితా చిత్ర ప్రదర్శన

ఒరిస్సాలోని ఆంధ్రా కల్చర్ అసోసియేషన్ భువనేశ్వర్ లోని ప్రవాసాంధ్రులు జరుపుకున్న సంక్రాంతి సంబరాలలో కరీంనగర్ జిల్లా సిరిసిల్లకు చెందిన ప్రముఖ బాల సాహితీవేత్త, హాస్యకళాకారిణి కందేపి రాణీప్రసాద్ కవితా చిత్ర ప్రదర్శన జరిగింది. ఆంధ్రా కల్చర్ అసోసియేషన్ వైభవంగా నిర్వహించిన మూడు రోజుల సంబరాలలో వెయ్యి మందికి పైగా ప్రవాసాంధ్రులు కందేపి కవితా చిత్ర ప్రదర్శనను తిలకించారు. ఈ సందర్భంగా ఏర్పాటు చేసిన సభలో అసోసియేషన్ వర్కింగ్ ప్రెసిడెంట్ జి.జె. దాస్ అధ్యక్షత వహించగా అధ్యక్షులు డా॥ జె.కిషోర్, ఉపాధ్యక్షులు డా॥ ఎన్.ఎల్.ఎన్.ఎస్.ప్రసాద్, కార్యదర్శి ఆర్.వి. రమణ, మిగతా సభ్యులు పాల్గొన్నారు. ఈ సందర్భంగా వారు మాట్లాడుతూ ఒరిస్సాలోని ప్రవాసాంధ్రుల కోసం సంక్రాంతి సందర్భంగా కందేపి రాణీప్రసాద్ గారు తమ కవితా చిత్ర ప్రదర్శనను ఏర్పాటు చేయడం సంతోషకరమని అన్నారు. ఈ సందర్భంగా అక్కడి తెలుగువారి కోరిక మేరకు రాణీప్రసాద్ తెలుగు సంస్కృతిలో భాగమైన సంక్రాంతి ప్రాశస్త్యం గురించి ప్రసంగించారు. తదనంతరం కవయిత్రి రాణీప్రసాద్ను భువనేశ్వర్, ఆంధ్రా కల్చర్ అసోసియేషన్ శాలువా, జ్ఞాపికతో సత్కరించారు.

'కందేపి' కవితా చిత్ర ప్రదర్శనలో కవయిత్రి రాణీప్రసాద్ను సత్కరిస్తున్న (ఎడమ నుండి కుడికి) వై. వెంకటరత్నం, జి.జె. దాస్, ఆర్.వి. రమణ, ఎన్.ఎల్.ఎన్.ఎస్. ప్రసాద్

08-12-2007వ తేదీ నాడు కామారెడ్డి నందు జరిగిన పుస్తకావిష్కరణ సభలో పాల్గొన్న ప్రముఖులు వరుసగా కుడి నుండి ఎడమకు వి.పి. చందన్రావు, శ్రీమతి విజయ - ఎంపిపి, డా॥ అయాచితం నటేశ్వరరావు, డా॥ వి.ఆర్. శర్మ - స్ఫూర్తి సాహితీ అధ్యక్షులు, సిహెచ్. ప్రకాష్ - కవి, డా॥ నలిమెల భాస్కర్ - బహు భాషా అనువాదకులు, అన్నవరం దేవేందర్, ఆర్. భాస్కర్ - ఎంపిడిఓ

వడలి రాధాకృష్ణ పుస్తక ఆవిష్కరణ సభ

మద్రాసు తెలుగు అభ్యుదయ సమాజం ఆధ్వర్యంలో చెన్నై హైకోర్టు అడ్వకేట్ శ్రీ కాట్ల చంద్రశేఖరన్ రచించిన సీతారామ కళ్యాణం పద్య నాటక గ్రంథాన్ని ఆవిష్కరిస్తున్న చీరాలకు చెందిన ప్రముఖ కథా రచయిత శ్రీ వడలి రాధాకృష్ణ.

అభ్యుదయ కవి ఆనందాచారి

'మొలక' ఆవిష్కరణ సభలో వక్తలు

అక్షర అల్లిక సాలీడుగా అభ్యుదయ కవితా సూరీడుగా ఓ నిబద్ధతతో ఎదిగిన కవి ఆనందాచారి అని వక్తలు కొనియాడారు. 27.01.2008 ఆదివారం సాయం సమయాన ఖమ్మంలోని జిల్లా పరిషత్ హాల్లో కె. ఆనందాచారి రచించిన 'మొలక' వచన కవితా సంపుటి ఆవిష్కరణ కార్యక్రమం జరిగింది. సాహితీ ప్రవంతి రాష్ట్ర కన్వీనర్ సాహిత్య ప్రస్థానం సంపాదకులు అయిన తెలకపల్లి రవి అధ్యక్షతన సభ జరిగింది. ప్రముఖ కవి సాహితీ విమర్శకులు అయిన అద్దేపల్లి రామ్మోహన్ రావు 'మొలక' కవితా సంపుటిని ఆవిష్కరించారు. మొదటి కాపీని ఆనందాచారి తల్లి లక్ష్మీకాంతమ్మకు ఖమ్మం ఎమ్మెల్యే తమ్మినేని వీరభద్రం అందజేశారు. సాహితీ ప్రవంతి ఖమ్మంజిల్లా అధ్యక్షులుగా వున్న ఆనందాచారి తన 'మొలక'ను తల్లిదండ్రులకు అంకితమిచ్చారు. ఈ సందర్భంగా తెలకపల్లి రవి మాట్లాడుతూ కార్యకర్తగానే కాదు కావ్యకర్తగా కూడా ఆనందాచారి విజయం సాధించారని అన్నారు. అనంతరం అద్దేపల్లి మాట్లాడుతూ ప్రపంచీకరణను వ్యతిరేకిస్తూ ప్రజలకు దిశా నిర్దేశం చూపేలా "మొలక" కవిత్వం పరిధి విల్లిందని కొనియాడారు. నేడు మన నట్టింట్లోకి వస్తున్న పాశ్చాత్య సంస్కృతి, విశ్వంఖలత్వంపై తన కలాన్ని కవి ఎక్కుపెట్టారన్నారు. ఆత్మానందం కోసం రాసిన కవిత్వం కాదని ఆందోళనతో, ఆవేదనతో రాసిన కవిత్వం 'మొలక'లో వుందని అన్నారు. తమ్మినేని వీరభద్రం మాట్లాడుతూ ఆనందాచారి రాసిన ప్రతి కవితలోనూ తన ప్రతిభ ఉట్టిపడుతుందని అన్నారు. బహుళజాతి సంస్థలు దోపిడీని తన కవిత్వంలో ఎండగట్టారని అన్నారు. అనంతరం

'మొలక' ఆవిష్కరణ సభకు హాజరైన సభికులు

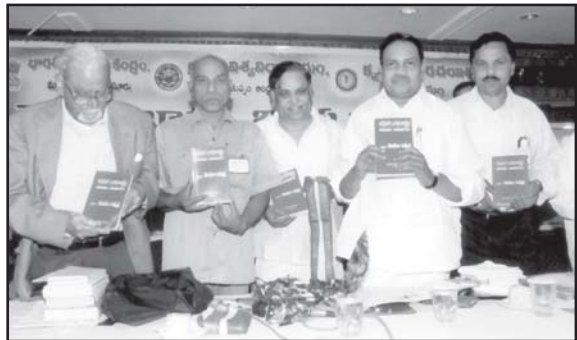
మొలక కవితా సంపుటిని ఆవిష్కరిస్తున్న ప్రముఖ కవి అద్దేపల్లి రామ్మోహనరావు వేదికపై జాతశ్రీ, రవికుమార్, తెలకపల్లి, ఆనందాచారి, తమ్మినేని

ఎస్.వి. యూనివర్సిటీ అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్ మేడపల్లి రవికుమార్ కవితా సంపుటిని పరిచయం చేశారు. సామాజిక స్పృహ, సామాజిక, స్పందన, సామాజిక చైతన్యం కలిగిన కవిత్వం ఆనందాచారి మొలకలో వుందని అన్నారు. తన కవిత్వం ద్వారా 'ఒక అక్షర ముక్క విప్లవాన్ని సాధిస్తుంది. అని అక్షరం శక్తిని కవి తెలిపారని అన్నారు'. నోళ్లు తెరిచిన కాన్వెంటు గూళ్లలోకి పసిప్రాయం ప్రవాహమై పయనిస్తుందని' కవి నేటి పరిస్థితిని చక్కగా వివరించారని తెలిపారు.

కవి ఆనందాచారి మాట్లాడుతూ తన కుటుంబం నేపథ్యం నుండే తనకు చిత్రకళ, కవిత్వం, వచ్చిందని అన్నారు. కవితానికీ వస్తువును ఎంపిక చేసుకోవడంలో లక్ష్యం ఏముందాలి అనే దృష్టిని ఇచ్చింది మాత్రం ఉద్యమమే అన్నారు. ప్రజానాట్యమండలిలో, సైన్స్ ఉద్యమంలో, అక్షరాస్యతా ఉద్యమంలో పనిచేసిన అనుభవం నుండి చాలా నేర్చుకున్నారన్నారు. అనేక సామాజిక ఉద్యమాలు తనను చైతన్యం చేశాయని తెలిపారు. సాహితీ ప్రవంతి ఉద్యమం ద్వారా అధ్యయనం జరిగిందన్నారు. సాహితీ ప్రవంతి సృజనాత్మకతకు తోడ్పడిందన్నారు. దీని ద్వారా ఎంతో మంది కవులను తయారు చేయగలిగినారన్నారు. తన జీవిత సాహిత్య కృషిలో ముందుకు సాగుతానని అన్నారు. సాహిత్య సౌరభాలను వెదజల్లిన ఈ కార్యక్రమంలో ప్రముఖ కవి దిలాకర్ ఆనందాచారికి శాలువా కప్పి సత్కరించారు. ఇంకా కవులు షుకార్, చావాబివకోటి, జీవన్, రమేష్, సాగర్, జాతశ్రీ, రైతురవి రిటైర్డ్ మేజిస్ట్రేట్ మురళి, డాక్టర్ నర్సింహోచారి, తదితరులు పాల్గొన్నారు. కవయిత్రి సునంద కార్యక్రమానికి వందన సమర్పణ చేశారు.

"ఆధునిక భాషా శాస్త్రం" ఆవిష్కరణ

ఆంధ్ర విశ్వకళా పరిషత్, దూర విద్యా కేంద్రం, తెలుగు విభాగం ప్రొఫెసర్ వెలమల సిమ్మన్న రాసిన "ఆధునిక భాషా శాస్త్రం" గ్రంథాన్ని మండలి బుద్ధప్రసాద్ రాష్ట్ర మత్స్య మరియు పాడి పరిశ్రమ శాఖామాత్యులు, విజయవాడ, హోటల్ 'ఐలాపురం'లో ఆవిష్కరించారు. ఈ సభలో ఎడమ నుంచి ఆచార్య భద్రరాజు కృష్ణమూర్తి, ఆచార్య వెలమల సిమ్మన్న, డ్రావిడ్ విశ్వవిద్యాలయం వైస్ ఛాన్సలర్ ఆచార్య గంగిశెట్టి లక్ష్మీనారాయణ, డాక్టర్ ప్రభాకర్ (భారతీయ భాషల అధ్యయనం సంస్థ - మైసూరు), శాసనమండలి సభ్యులు చుక్కా రామయ్య, గుత్తికొండ సుబ్బారావు (అధ్యక్షులు - కృష్ణాజిల్లా రచయితల సంఘం), డాక్టర్ జి.వి. పూర్ణచంద్ (కార్యదర్శి - కృష్ణాజిల్లా రచయితల సంఘం) మొదలైన వారు పాల్గొన్నారు.

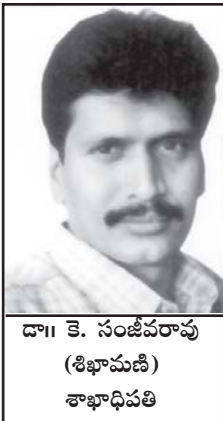
సంఘం), డాక్టర్ జి.వి. పూర్ణచంద్ (కార్యదర్శి - కృష్ణాజిల్లా రచయితల సంఘం) మొదలైన వారు పాల్గొన్నారు.

డా॥ తిరుమల సప్తతి మహోత్సవం

ప్రముఖ కవి, విమర్శకులు డా॥ తిరుమల శ్రీనివాసాచార్య 'సప్తతి పూర్తి' మహోత్సవం జనవరి 25న శ్రీ త్యాగరాయ గానసభ, హైదరాబాద్ లో జరిగింది. రసమయి ఏర్పాటు చేసిన ఈ సభకు డా॥ ఎల్లూరి శివారెడ్డి అధ్యక్షత వహించారు. ఈ సందర్భంగా సి. నారాయణరెడ్డి తిరుమలను "సాహితీ సుధానిధి" బిరుదుతో సత్కరించారు. ఈ సందర్భంగా ప్రసంగించిన అక్కినేని, అద్దేపల్లి, పుల్లెల శ్రీరామచంద్రుడు, ఎస్వీ రామారావు, అక్కిరాజు సుందర రామకృష్ణ, కె.వి. రాఘవాచార్య, ఎం.కె. రాము, ఎం.కె.ఆర్. ఆశాలత, సామాజికాంశాలపై చక్కని రుబాయిలు రాశారని, ఆయన విమర్శలు తిరుమల బహుముఖ ప్రజ్ఞకు అద్దం పడతాయని అన్నారు.

శ్రీ త్యాగరాయ గానసభ హైదరాబాద్ లో రసమయి సంస్థ ఏర్పాటు చేసిన డా॥ తిరుమల శ్రీనివాసాచార్య సప్తతి పూర్తి మహోత్సవం సందర్భంగా ఆయనను సత్కరిస్తున్న సినారె. చిత్రంలో అద్దేపల్లి, అక్కిరాజు సుందర రామకృష్ణ, కె.వి. రాఘవాచార్య, అక్కినేని, ఎల్లూరి శివారెడ్డి, సారిపల్లి కొండలరావు, ఎం.కె. రాము, ఎం.కె.ఆర్. ఆశాలత

డా॥ కె. సంజీవరావు (శిఖామణి) శాఖాధిపతి

ప్రముఖ కవి, విమర్శకులు, పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం తులనాత్మక అధ్యయన కేంద్రం శాఖాధిపతి డా॥ కె. సంజీవరావు (శిఖామణి)కి యూనివర్సిటీ ఆఫ్ హైదరాబాద్ తులనాత్మక సాహిత్యంలో పిహెచ్ డి పట్టా ప్రకటించింది. హైదరాబాద్ విశ్వవిద్యాలయంలోని తులనాత్మక సాహిత్య కేంద్రంలో 'తెలుగు మరాఠీ కవిత్వం - తులనాత్మక పరిశీలన' అనే అంశంపై పరిశోధన చేసినందుకు ఈ అవార్డు ప్రకటించారు.

ఈ పరిశోధనకు తెలుగు శాఖ పూర్వ అధ్యక్షులు, ఆచార్య పరిమి రామనరసింహం పర్యవేక్షకులుగా వ్యవహరించారు. మార్చి నెలలో

శిఖామణికి తులనాత్మక సాహిత్యంలో పిహెచ్ డి ప్రదానం

జరిగే స్నాతకోత్సవంలో ఈ పట్టా ప్రదానం చేయడం జరుగుతుంది. శిఖామణి గతంలో ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం, విశాఖపట్నంలో 'ప్రయోగవాది పఠాభి' అనే అంశంపై పరిశోధన చేసి తెలుగులో డాక్టరేట్ పొందారు. శిఖామణి డబుల్ డాక్టరేట్ సాధించడంపై తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఉపాధ్యక్షులు డా॥ ఆవుల మంజులత, రిజిస్ట్రార్ ఆచార్య టి. గౌరీశంకర్లు శిఖామణిని అభినందించారు. అకడమిక్ స్టాఫ్ అసోసియేషన్ సభ్యులు డా॥ వి. నిరీక్షణబాబు, ఆచార్య వడ్ల సుబ్రహ్మణ్యం, వలువురు అధ్యాపకులు ఈ సందర్భంగా శిఖామణిని అభినందించారు.

'హృదయమే వదనం' ఆవిష్కరణ సభ

ఉత్తమ కవితా వ్యాసంగం సాగిస్తున్న కవయిత్రి ఎన్. అరుణ అని డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి ప్రశంసించారు. ఆమె సామాజిక స్పృహ, ఆర్థితో ఆలోచింపజేసే కవితలు రాస్తున్నారని ప్రస్తుతించారు. అరుణ తాజా కవితా సంపుటి 'హృదయమే వదనం' ఆవిష్కరణ సభలో ఆయన ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొని ప్రసంగించారు. ఈ కార్యక్రమం 'కిన్నెర ఆర్ట్ థియేటర్స్' ఆధ్వర్యంలో నగర కేంద్ర గ్రంథాలయావరణలో శనివారం జరిగింది. 'భూమిక' సంపాదకురాలు కొండవీటి సత్యవతి అధ్యక్షోపన్యాసం చేస్తూ ఆవిష్కృతి కవితా సంపుటి గ్రంథకర్త గతంలో వెలువరించిన కవితా సంపుటి 'అమ్మ ఒక మనిషి'కి కొనసాగింపుగా వుందన్నారు. దీనిలో తల్లికి సంబంధించిన కవితలు హెచ్చుగా ఉన్నాయన్నారు. కవితా సంపుటిని ఓల్గా, అక్కినేని కుటుంబరావులకు సభాముఖంగా అంకితమిచ్చారు. ప్రముఖ కవులు జూకంటి జగన్నాథం, డా॥ ఎండ్లూరి సుధాకర్ అతిథులుగా హాజరయ్యారు. కిన్నెర కార్యదర్శి మద్దాళి రఘురాం ఆహ్వానం పలికారు.

ఎన్. అరుణ రచించిన 'హృదయమే వదనం' కవితా సంపుటిని డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి హైదరాబాద్ నగర కేంద్ర గ్రంథాలయంలో ఆవిష్కరిస్తున్న దృశ్యం. చిత్రంలో కిన్నెర రఘురాం, కృతి స్వీకర్త ఓల్గా, సభాధ్యక్షులు 'భూమిక' సంపాదకురాలు కొండవీటి సత్యవతి, కవయిత్రి అరుణ, జూకంటి జగన్నాథం, డా॥ ఎండ్లూరి సుధాకర్, అక్కినేని కుటుంబరావు

స్వీకారం

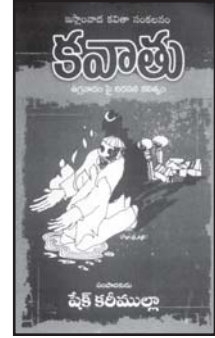
అక్కడిదాకా...
సి.హెచ్. ప్రకాశ్
వెల : రు. 45

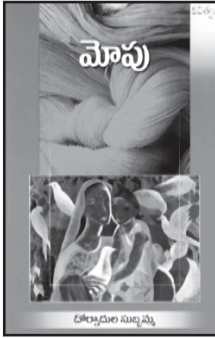
సాహితీ వీక్షణం
నాగసూరి వేణుగోపాల్
వెల : రు. 50

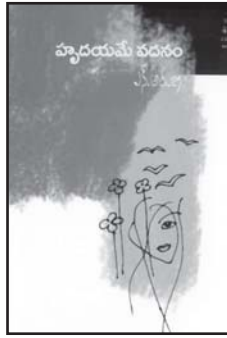
ఒక రాత్రి రెండు స్వప్నాలు
గంటేడ గౌరునాయుడు
వెల : రు.50

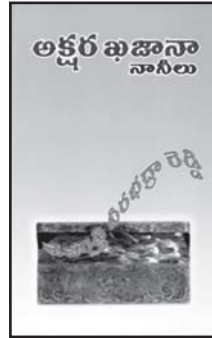
కవారు
షేక్ కరీముల్లా
వెల : రు. 40

మోపు
దోర్నాదుల సుబ్బమ్మ
వెల : రు.70

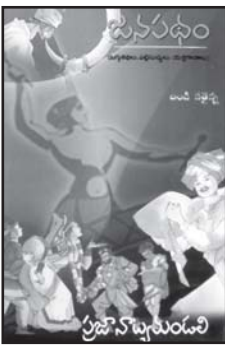
హృదయమే వదనం
ఎన్. అరుణ
వెల : రు. 60

అక్షర ఖజానా నానీలు
దేవరెడ్డి వీరభద్రారెడ్డి
వెల : రు. 40

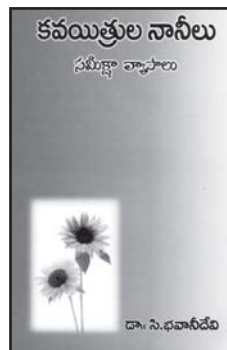
కవనమార్గం
థింసా
వెల : రు. 125

జనపథం...
బండి సత్యన్న
వెల : రు. 40

మరో కోణం
కోపూరి పుష్పాదేవి
వెల : రు. 40

కవయిత్రుల నానీలు
డా॥ సి. భవానీదేవి
వెల : రు. 60

భావతరంగాలు
డా॥ వరలక్ష్మి పరికూటి
వెల : రు. 50

రాయప్రోలు సుబ్బారావు

17.03.1892-30.06.1984

భావ కవిత్వ ఆధ్యుడు. ప్రబోధ కవిత్వ మార్గదర్శి, కవితాంజలి, జడకుచ్చులు, రమ్యాలోకం, ఆంధ్రావళి, లలిత, కష్టకమల వగైరా కావ్యాలు రాశారు.

గిజాభాయి బంధేకా
1885 - 1939

శిశుభాషణ

సమగ్ర సాహిత్యం

సులభమైన భాషలో యధార్థ విద్యా పరిస్థితులను విశ్లేషించడంలో గిజాభాయి సాటి ఎవరూ లేరు. ఆయన ఉపాధ్యాయుల పరిమితులను, ఇబ్బందులను కూడా బాగా అర్థం చేసుకున్నవారు, ఉపాధ్యాయులను బంధించి వుంచిన ఈ వ్యవస్థ ప్రారంభం కూడా ఆయనకు తెలియనిది కాదు. దానిని ఆయన దాచవలసిన అవసరం కూడా లేదు. స్కూలు అనే ఏడారిలో పిల్లలు పడే బాధలు ఆయన చూడలేక పోయారు. వారి బాధల నివారణకే ఆయన విద్యారంగంలో కొత్త కొత్త ప్రయోగాలు ఆవిష్కరించారు. వాటిని రచనల రూపంలో ఒక స్రవంతిగా ప్రవహింపజేశారు.

కృష్ణకుమార్
సుప్రసిద్ధ విద్యావేత్త

ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ పేరున డి.డి/ ఎం.ఓ.గాని హైదరాబాదులో చెల్లే విధంగా వంపినచో పోస్టు ఖర్చులు మేము భరించి న్యూలుకు ఈ వున్నకాలు చేర్చగలము.

ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్
1-1-187/1/2, త్రినేత్ర సూపర్ మార్కెట్ ప్రక్కన, వివేక్ నగర్, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్ - 20
ఫోన్ : 040 -27608107, 27660013, fax : 27635136